

Inzicht in belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies

Inzicht in belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies

19 mei 2010

Algemene Rekenkamer, Lange Voorhout 8, Postbus 20015, 2500 EA Den Haag

Inhoud

	Samenvatting	1
1	Inleiding	6
1.1	De heroverwegingsoperatie	6
1.2	Financieel belang	7
1.3	Doel van dit onderzoek	7
1.4	Werkwijze	8
1.5	Opbouw rapport	9
1.6	Achtergronddocumenten met detailinformatie	10
2	Belastinguitgaven	12
2.1	Inleiding	12
2.2	Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer	13
2.3	Financieel belang	14
2.4	Evaluatieonderzoeken	15
2.5	Conclusies in evaluatieonderzoeken over effectiviteit	16
2.6	Belastinguitgaven in relatie tot werkterrein heroverwegingswerkgroepen	18
2.7	Bevindingen en conclusies	20
3	Specifieke uitkeringen	22
3.1	Inleiding	22
3.2	Kabinetsbeleid	22
3.3	Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer	23
3.4	Financieel belang	24
3.5	Evaluatieonderzoeken	26
3.6	Conclusies in evaluatieonderzoeken over effectiviteit	26
3.7	Specifieke uitkeringen in relatie tot werkterrein heroverwegingswerkgroepen	28
3.8	Bevindingen en conclusies	30
4	Subsidies	32
4.1	Inleiding	32
4.2	Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer	33
4.3	Financieel belang	34
4.4	Uitgevoerde evaluatieonderzoeken	35
4.5	Geplande evaluatieonderzoeken	39

4.6	Einddatum	42
4.7	Cofinancieringssubsidies	45
4.8	Subsidies in relatie tot werkterrein heroverwegingswerkgroepen	46
4.9	Bevindingen, conclusies en aanbevelingen	47
5	Reactie bewindspersonen en nawoord Algemene Rekenkamer	50
5.1	Reactie staatssecretaris van BZK	50
5.2	Reactie minister van Financiën	51
5.2.1	Belastinguitgaven	51
5.2.2	Subsidies	52
5.3	Nawoord Algemene Rekenkamer	53
5.3.1	Algemeen	53
5.3.2	Belastinguitgaven en specifieke uitkeringen	53
5.3.3	Subsidies	54
	Bijlage 1 Overzicht belangrijkste conclusies en aanbevelingen	56
	Bijlage 2 Belastinguitgaven	58
	Bijlage 3 Specifieke uitkeringen	62
	Bijlage 4 Subsidies	66
	Bijlage 5 Toelichting op aanpak onderzoek	82
	Bijlage 6 Normen	84
	Literatuur	86

Samenvatting

1

In dit rapport reiken wij de Tweede Kamer informatie aan die zij kan gebruiken bij de beoordeling van de beleidsalternatieven die sinds september 2009 worden ontwikkeld door twintig 'heroverwegingswerkgroepen'. Deze ambtelijke werkgroepen zijn ingesteld als onderdeel van het kabinetsbeleid om de financiële en economische crisis het hoofd te bieden.

De heroverwegingswerkgroepen hebben de opdracht om voor twintig beleidsthema's in kaart te brengen op welke manieren ombuigingen ter waarde van in totaal € 35 miljard zouden kunnen worden gerealiseerd. Tot de beleidsinstrumenten die zij hiertoe onder de loep nemen behoren onder meer: fiscale stimuleringsmaatregelen (in dit rapport aangeduid als 'belastinguitgaven'), specifieke uitkeringen en subsidies. Op deze instrumenten concentreren wij ons in dit rapport. Het financiële belang 2010 is € 12.486 miljoen voor de belastinguitgaven, € 15.269 miljoen voor de specifieke uitkeringen en € 6.060 miljoen voor de subsidies.

Wanneer de Tweede Kamer wil beoordelen in hoeverre een belastinguitgave, specifieke uitkering of subsidie in aanmerking komt voor heroverweging, is het cruciaal dat zij kennis kan nemen van informatie over de *effectiviteit* van de betreffende financiële regeling. Dergelijke informatie kan worden teruggevonden in de evaluaties van beleidsmaatregelen die ministeries periodiek behoren uit te voeren.

Wij zijn nagegaan of er voor de lopende – dat wil zeggen: in de *Miljoenennota 2010* (Financiën, 2009a) opgenomen – belastinguitgaven en voor de in de *Onderhoudsrapportage specifieke uitkeringen 2009* (BZK, 2009) opgenomen specifieke uitkeringen en voor de in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* (Financiën, 2010) opgenomen subsidies evaluaties voorhanden waren. Ook hebben we gekeken of er in de gevonden evaluaties conclusies stonden die betrekking hadden op de effectiviteit van de geëvalueerde regeling. Deze laatste analyse hebben we binnen het beperkte kader van dit onderzoek alleen kunnen verrichten bij belastinguitgaven en specifieke uitkeringen en niet bij subsidies.¹ Bij subsidies hebben we wel vastgesteld of er voor de betreffende

¹ Een analyse van evaluaties van subsidies zullen we in 2011 in een apart vervolgonderzoek publiceren in 2011.

regeling een einddatum is ingesteld en of er in de toekomst een evaluatie gepland is.

2

Bij de beoordeling van de bevindingen van de heroverwegingswerkgroepen is het voor de Tweede Kamer ook van belang om te weten naar welke financiële regelingen de werkgroepen *niet* hebben gekeken. Wij zijn daarom voor alle belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies tevens nagegaan of ze behoren tot het werkterrein van één of meer van de werkgroepen, of niet.

Omdat de drie door ons onderzochte budgettaire instrumenten zich niet gedragen als reguliere uitgaven in de rijksverantwoording en -begroting, zijn we tot slot nog nagegaan in hoeverre de Tweede Kamer adequaat wordt geïnformeerd over de werkelijke uitgaven die gemoeid zijn met deze regelingen. Ook hier geldt dat we deze analyse gegeven het beperkte onderzoekskader niet hebben kunnen verrichten bij subsidies.

De belangrijkste uitkomsten van onze analyse zijn:

- *Onderdeel van heroverwegingen?* Bij de belastinguitgaven vallen 63 regelingen (63% van het totaal aantal fiscale regelingen) met een financieel belang van € 7,8 miljard (62% van het totale financiële belang) buiten het werkterrein van de werkgroepen. Bij de specifieke uitkeringen is de dekkingsgraad hoger. Daar vallen zeventien specifieke uitkeringen (16% van het totaal aantal uitkeringen) met een financieel belang van € 1,4 miljard (9% van het totale financiële belang) buiten het werkterrein van de werkgroepen. Van de subsidies vallen er 232 (37% van het totale aantal subsidies) met een financieel belang van € 1,61 miljard (27% van het totale subsidie-budget in 2010) niet binnen de taakafbakening van de werkgroepen.
- *Door ministerie geëvalueerd?* Bij de belastinguitgaven zijn veertig regelingen niet geëvalueerd (40% van het totaal aantal belastinguitgaven, met tezamen een financieel belang van € 4,7 miljard). Van deze veertig regelingen zijn er veertien jonger dan vijf jaar (14% van het totaal, met tezamen een financieel belang van € 0,8 miljard) en 26 ouder dan vijf jaar (26% van het totaal, met tezamen een financieel belang van € 3,9 miljard). Van de 63 regelingen die buiten de heroverwegingen zijn gebleven zijn er 24 niet geëvalueerd (38% van het totaal dat buiten de heroverwegingen is gebleven, met tezamen een financieel belang van € 3,2 miljard). Van deze 24 zijn er vier jonger dan vijf jaar (6% van het totaal dat buiten de heroverwegingen is gebleven, met een financieel belang van € 0,3 miljard) en twintig ouder dan vijf jaar (32% van het totaal dat

buiten de heroverwegingen is gebleven, met een financieel belang van € 3,0 miljard). Van de specifieke uitkeringen zijn er 94 niet geëvalueerd (86% van het totaal aantal specifieke uitkeringen, met een financieel belang van € 7,4 miljard). Van de zeventien regelingen die buiten de heroverwegingen vallen zijn er veertien niet geëvalueerd (82% van het totaal dat buiten de heroverwegingen is gebleven, met tezamen een financieel belang van € 1,4 miljard). Circa 12% van de subsidies is ingesteld vóór 1 januari 2005. Uitgaande van een evaluatietermijn van minimaal eens per vijf jaar zouden ze al eens geëvalueerd moeten zijn. Van deze subsidies is 59% (€ 0,4 miljard) niet geëvalueerd.

3

- *Informatie beschikbaar over effectiviteit?* Bij slechts 23 van de zestig belastinguitgaven die zijn geëvalueerd wordt in de evaluatie een duidelijke effectiviteitsuitspraak gedaan. Van deze 23 belastinguitgaven zijn er blijkens de evaluaties zestien effectief. Van 77 belastinguitgaven (financieel belang: ruim € 8,3 miljard) bestaat geen inzicht in de effectiviteit.
Bij zeven van de vijftien specifieke uitkeringen die zijn geëvalueerd wordt in de evaluatie een duidelijke effectiviteitsuitspraak gedaan. Al deze uitspraken zijn positief. Bij 102 specifieke uitkeringen (financieel belang: ruim € 11,0 miljard) bestaat geen inzicht in de effectiviteit.
- *Informatie beschikbaar over werkelijke uitgaven?* Gegevens over de werkelijke uitgaven van specifieke uitkeringen zijn slechts incidenteel in de verantwoording van de afzonderlijke ministeries te vinden. Een volledig overzicht hiervan ontbreekt. In de 'onderhoudsrapportage specifieke uitkeringen' die de Tweede Kamer jaarlijks krijgt toegestuurd worden alleen de voor dat jaar lopende ramingen opgenomen.
- *Evaluatie gepland voor subsidies?* Voor 55% van de subsidies met een verwachte looptijd van meer dan vijf jaar is geen evaluatie gepland.
- *Einddatum subsidies?* Ruim een derde (38%) van de subsidies in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* heeft geen einddatum. Daarmee is dus maar deels voldaan aan de motie-Van As uit 2003 (Tweede Kamer, 2003), waarin werd gesteld dat alle subsidies van een einddatum moesten worden voorzien. Voor ruim de helft van de subsidies zonder einddatum is overigens ook nog geen evaluatie gepland. Het gaat sinds de motie-Van As in 2003 werd aangenomen wel beter. Het aandeel subsidies zonder einddatum is afgenomen van rond de 80%

procent bij subsidies gestart vóór 2000 tot rond de 20% bij subsidies met een begindatum na 2007.

4

Op basis van deze analyse komen we tot de volgende aanbevelingen:

- Wij bevelen de betrokken ministers aan voor alle lopende subsidie-regelingen en subsidies een evaluatieplanning op te stellen en die in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk op te nemen. Indien een minister van mening is dat het niet zinvol of haalbaar is om een evaluatie van een subsidie(-regeling) uit te voeren, dan zou hij dit expliciet en met redenen omkleed in het Subsidieoverzicht Rijk moeten melden.
- Het Subsidieoverzicht Rijk is volgens ons een nuttig instrument om inzicht te geven in het aantal lopende subsidieregelingen, het daarmee gemoeide financiële belang, de einddatum die al dan niet aan de subsidieregeling is verbonden en de evaluaties van de subsidieregeling die al dan niet zijn uitgevoerd of zijn gepland. In 2003 heeft het kabinet toegezegd om eens per vier jaar een subsidieoverzicht aan de Tweede Kamer te sturen. Uit onze analyse blijkt dat ongeveer de helft van de subsidies korter dan vijf jaar loopt. Daardoor is het Subsidieoverzicht Rijk met de huidige frequentie snel achterhaald. Wij bevelen de minister van Financiën aan om de frequentie van de informatievoorziening over subsidies (in de vorm van het Subsidieoverzicht Rijk) opnieuw vast te stellen. Dit overzicht kan ook goed van pas komen bij de implementatie van het nieuwe subsidiekader.
- Wij bevelen alle betrokken ministers aan om de subsidieregelingen en subsidies zonder einddatum waarvoor zij verantwoordelijk zijn, op korte termijn te voorzien van een einddatum en deze einddatum ook in de subsidieregeling en in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk op te nemen. Indien zij er bewust voor kiezen geen einddatum vast te leggen, zou hiervan expliciet en met redenen omkleed in het Subsidieoverzicht Rijk melding moeten worden gemaakt.

Reactie bewindspersonen

Wij hebben reacties ontvangen op ons onderzoek van de minister van Financiën en van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Reactie minister van Financiën

5

In reactie op onze constatering dat bijna een derde van het totale jaarbudget voor belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies niet in de brede heroverweging is betrokken, antwoordt de minister van Financiën dat de heroverweging de belangrijke taakgebieden van het kabinet als uitgangspunt had en niet gericht was op een integraal overzicht van een bepaald type instrument.

De minister zegt toe te zullen onderzoeken hoe voorzien kan worden in frequentere informatie over subsidies, en om het volgende Subsidieoverzicht Rijk uit te breiden met informatie over subsidie-evaluaties die onderdeel zijn van beleidsdoorlichtingen en over doorlopende subsidies zonder einddatum.

Reactie staatssecretaris van BZK

De staatssecretaris van BZK zegt toe in het jaarlijkse overzicht van specifieke uitkeringen ook aandacht te zullen besteden aan de effectiviteit van dit instrument. Zij vindt het echter niet zinvol om jaarlijks te rapporteren over de gelden die van rijkswege zijn uitgegeven aan specifieke uitkeringen.

Nawoord Algemene Rekenkamer

Het is ons niet duidelijk of de minister van Financiën onze aanbeveling om een evaluatieplanning in het Subsidieoverzicht Rijk op te nemen, overneemt.

We vinden het spijtig dat de minister onze aanbeveling om voor iedere subsidie een einddatum vast te leggen dan wel expliciet aan te geven waarom dit niet gebeurt, niet overneemt. Kennis over effectiviteit zou een rol moeten spelen bij een besluit over voorzetting.

Dat de staatssecretaris van BZK niet jaarlijks gaat rapporteren over de uitgaven voor specifieke uitkeringen vinden wij een gemiste kans, omdat dit betekent dat de kosten van het beleid voor de Tweede Kamer niet systematisch in beeld worden gebracht.

1 Inleiding

6

1.1 De heroverwegingsoperatie

Op 25 september 2009 heeft het kabinet in een brief aan de Tweede Kamer de instelling aangekondigd van negentien ambtelijke heroverwegingsgroepen, die de opdracht zouden krijgen om diverse beleids-thema's te analyseren en beleidsalternatieven te ontwikkelen voor de toekomst.

Op 20 november 2010 kondigde de minister-president in een brief aan de Tweede Kamer de instelling aan van een twintigste werkgroep, die zich zou gaan richten op het beleid voor en de activiteiten van de Nederlandse krijgsmacht (AZ, 2009a).

De werkgroepen zijn direct aan de slag gegaan. Voor elk van de beleids-thema's moeten zij minstens één beleidsvariant ontwikkelen waarmee de netto-uitgaven ten opzichte van 2010 structureel met 20% kunnen worden verlaagd. De bedoeling is om aldus te komen tot een verzameling beleidsalternatieven waarmee in totaal circa € 35 miljard op de collectieve uitgaven kan worden bespaard (AZ, 2009b).

De Algemene Rekenkamer wil aan de heroverwegingsoperatie een bijdrage leveren. Wij doen dat door aan de Tweede Kamer kennis en inzichten beschikbaar te stellen die relevant zijn voor het beoordelen van de beleidsalternatieven van de heroverwegingswerkgroepen.

Onze bijdrage aan de heroverwegingsoperatie verloopt via twee sporen:

1. We hebben per heroverwegingswerkgroep een factsheet opgesteld waarin kort de voor de werkgroepen relevante hoofdconclusies en -aanbevelingen uit onze recente onderzoeken staan vermeld. Deze factsheets hebben wij in december 2009 aangeboden aan de minister van Financiën en aan de negentien werkgroepen. In januari 2010 volgde nog een factsheet voor de toegevoegde twintigste werkgroep.
2. We hebben een rijksbrede analyse verricht naar drie budgettaire instrumenten: fiscale stimuleringsmaatregelen, specifieke uitkeringen en subsidies. (Fiscale stimuleringsmaatregelen duiden wij in de rest van het rapport aan met de meer gebruikelijke term 'belasting-uitgaven'). We zijn daarbij nagegaan welke evaluaties naar de betreffende regelingen zijn uitgevoerd en in welke gevallen er (ten

onrechte) geen evaluaties zijn uitgevoerd. Bij belastinguitgaven en specifieke uitkeringen hebben we daarnaast gekeken of er conclusies over effectiviteit uit die evaluaties naar voren komen over deze regelingen.

7

In dit rapport staan de resultaten van het tweede spoor centraal. We geven een overzicht van respectievelijk de belastinguitgaven, de specifieke uitkeringen en subsidies en vermelden daarbij hoe groot het financiële belang is en of de regeling wel of niet geëvalueerd is. Van belastinguitgaven en specifieke uitkeringen geven we tevens aan of er in het evaluatierapport informatie beschikbaar is over de effectiviteit van de regeling. In het geval er in een evaluatierapport uitspraken zijn gedaan over de effectiviteit, geven we de strekking daarvan weer. De resultaten hiervan publiceren we op internet in een achtergrond-document. Voor de volledigheid zijn in dit achtergronddocument tevens de volledige evaluatierapporten via een hyperlink opvraagbaar. Naar de informatie die in evaluatierapporten beschikbaar is over de effectiviteit van *subsidies* kijken we in een apart vervolgonderzoek, te publiceren in 2011. In dit onderzoek zullen we de evaluaties van subsidieregelingen analyseren en beoordelen of de rijksoverheid daarvan op de goede manier leert.

1.2 Financieel belang

Wij concentreren ons in dit rapport op drie van de beleidsinstrumenten die de heroverwegingswerkgroepen onder de loep nemen: belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies. Met deze drie instrumenten is in 2010 in totaal een financieel belang gemoeid van € 33,9 miljard: € 12,5 miljard voor de belastinguitgaven, € 15,3 miljard voor de specifieke uitkeringen en € 6,1 miljard voor de subsidies.

1.3 Doel van dit onderzoek

Met dit onderzoek willen wij inzicht bieden in de evaluaties van de effectiviteit van belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies. Regelmatige evaluatie van beleid, en dus ook van dit soort financiële regelingen, is van belang. Immers, als een regeling langdurig niet geëvalueerd is, is er geen (recent) zicht op de mate waarin de regeling effectief is, met als risico dat niet-effectief beleid langdurig doorloopt.

Volgens de Regeling periodiek evaluatieonderzoek en beleidsinformatie 2006 (RPE 2006) moet beleid gericht op de realisatie van algemene of operationele beleidsdoelstellingen periodiek worden geëvalueerd.

8

In eerdere versies van de RPE gold een termijn van vijf jaar, maar deze eis is in de RPE 2006 losgelaten. De reden hiervoor is dat het tijdstip van evaluatie optimaal afgestemd moet kunnen worden op de fase waarin de beleidslevenscyclus zich bevindt, zodat de resultaten van de evaluatie optimaal kunnen worden gebruikt.

Voor belastinguitgaven (gericht op fiscale stimulering) gelden andere regels. Het Ministerie van Financiën heeft al in 2003 met de Tweede Kamer de afspraak gemaakt om binnen vijf jaar alle ruim honderd belastinguitgaven volgens de VBTB-voorschriften² te evalueren. Eind 2009 is deze cyclus afgerond. In de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is aangegeven dat subsidies ten minste eenmaal in de vijf jaar moeten worden geëvalueerd op doeltreffendheid (Awb artikel 4:24). Over de specifieke uitkeringen zijn geen nadere afspraken of regels opgesteld. Hiervoor geldt de RPE 2006.

Omdat belastinguitgaven en specifieke uitkeringen zich niet gedragen als reguliere uitgaven in de rijksverantwoording en -begroting, zijn we tot slot nog nagegaan in hoeverre de Tweede Kamer adequaat wordt geïnformeerd over de werkelijke uitgaven die gemoeid zijn met deze regelingen. Daarbij hebben we als norm gehanteerd dat de Tweede Kamer moet beschikken over een volledig overzicht van zowel ramingen als werkelijke uitgaven.

1.4 Werkwijze

Om inzicht te krijgen in de evaluaties van de effectiviteit van belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies hebben we ons onderzoek gericht op de beantwoording van de volgende vragen:

- Wat is het financieel belang van de belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies?
- Welke onderzoeken zijn er de afgelopen jaren verricht naar de effectiviteit van de belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies?
- Welke belastinguitgaven en specifieke uitkeringen zijn volgens deze evaluatieonderzoeken effectief, niet effectief dan wel bij welke

² De VBTB-voorschriften houden kort gezegd in dat het ministerie inzichtelijk maakt welke doelen worden nagestreefd/zijn bereikt, wat het ministerie hiervoor wil doen/heeft gedaan en wat het kost/heeft gekost.

belastinguitgaven en specifieke uitkeringen is sprake van onzekerheid/onduidelijkheid omtrent de effectiviteit van de regeling?

9

- Welke belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies vallen binnen het werkterrein van de opdracht aan de door het kabinet ingestelde werkgroepen inzake de heroverwegingsoperatie en welke vallen hierbuiten?

Belastinguitgaven en specifieke uitkeringen

Wij hebben om te beginnen alle belastinguitgaven en specifieke uitkeringen van het Rijk gerangschikt naar de doelstellingen die ermee worden gediend. Op basis van deze doelstelling en de afbakening van de werkgroepen hebben we elk van de financiële instrumenten ondergebracht bij één van de twintig werkgroepen.

Vervolgens zijn we nagegaan of er van de afzonderlijke regelingen evaluaties voorhanden waren. Aanvullend hebben we bij belastinguitgaven en specifieke uitkeringen gekeken of er in de gevonden evaluaties conclusies stonden die betrekking hadden op de effectiviteit van de geëvalueerde regeling.

Subsidies

Onze analyse van de subsidies is gebaseerd op het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* dat het Ministerie van Financiën op 8 maart 2010 heeft gepubliceerd.

We zijn onder meer nagegaan in hoeverre subsidieregelingen een einddatum hebben. Hiermee toetsen we in welke mate het Rijk tegemoet is gekomen aan de motie-Van As (Tweede Kamer, 2003) die de Tweede Kamer in 2003 heeft aangenomen. In deze motie wordt het kabinet verzocht alle subsidies en subsidieregelingen te voorzien van een einddatum. Na deze einddatum zouden subsidieregelingen automatisch moeten worden stopgezet, tenzij na evaluatie uitdrukkelijk wordt besloten tot verlenging.

Verder zijn we nagegaan in hoeverre subsidieregelingen geëvalueerd worden, of evaluaties gepland zijn en in welke mate dat binnen vijf jaar gebeurt.

1.5 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 van dit rapport bespreken we de belastinguitgaven. In hoofdstuk 3 staan de specifieke uitkeringen centraal. In hoofdstuk 4 gaan we vervolgens in op het instrument subsidies. Elk van deze hoofdstukken wordt afgesloten met onze conclusies en eventuele aanbevelingen.

De reactie die wij van de bewindspersonen op ons onderzoek hebben ontvangen geven wij, waar nodig voorzien van ons nawoord, weer in hoofdstuk 5.

10

Het rapport bevat ook enkele bijlagen. Bijlage 1 bevat een samenvattend overzicht van onze conclusies en aanbevelingen en van de reacties die de bewindspersonen daarop hebben gegeven. In bijlage 2 en 3 geven we een overzicht van respectievelijk de belastinguitgaven en de specifieke uitkeringen met daarbij het financieel belang, of de regeling wel of niet geëvalueerd is en of er uitspraken over de effectiviteit van de regeling in de betreffende evaluatie zijn gedaan. Wanneer er effectiviteitsuitspraken zijn gedaan geven we aan welke richting deze hebben.

In bijlage 4 presenteren we een samengevat overzicht van de subsidies. Een compleet overzicht van alle subsidies is te vinden op onze website www.rekenkamer.nl.

De bijlagen volgen de indeling van de heroverwegingswerkgroepen. Dit stelt de lezer in staat deze rapportage te gebruiken als een instrument waarmee de besluitvorming over de voorstellen van de werkgroepen mede kunnen worden beoordeeld.

De belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies die niet bij een heroverwegingswerkgroep waren in te delen zijn in de bijlagen separaat gepresenteerd.

1.6 Achtergronddocumenten met detailinformatie

We publiceren bij dit rapport twee achtergronddocumenten. Deze zijn te raadplegen op onze website, www.rekenkamer.nl.

In het eerste achtergronddocument gaan we uitgebreider in op de evaluatieonderzoeken naar belastinguitgaven en specifieke uitkeringen. Voor zover een evaluatieonderzoek uitspraken bevat over de effectiviteit van de betreffende regeling, hebben we deze passages in dit achtergronddocument opgenomen. Voor de volledigheid zijn in dit achtergronddocument tevens de volledige evaluatierapporten via een hyperlink opvraagbaar.

Het tweede achtergronddocument betreft de lopende subsidies en subsidieregelingen. Het bevat een uitgebreid overzicht met voor elke subsidie(regeling) gegevens over het financiële belang, de einddatum die er al dan niet aan is verbonden en de evaluaties die er al dan niet van zijn opgesteld of zijn gepland. In de tweede helft van 2010 zullen wij

tevens onderzoek doen naar de *inhoud* van de subsidie-evaluaties; de
resultaten hiervan publiceren wij in 2011.

2 Belastinguitgaven

12

2.1 Inleiding

Een belastinguitgave is volgens de definitie van het Ministerie van Financiën "... een overheidsuitgave in de vorm van een derving of uitstel van belastingontvangsten, die voortvloeit uit een voorziening in de wet voor zover die voorziening niet in overeenstemming is met de primaire heffingsstructuur van de wet" (Financiën, 2003). Met andere woorden: een belastinguitgave is een subsidie in de vorm van een belastingvoordeel.

Er zijn twee soorten belastinguitgaven:

- belastinguitgaven in de vorm van derving of uitgestelde ontvangst van belastingen op inkomen, winst en vermogen;
- belastinguitgaven in de vorm van derving of uitgestelde ontvangst van kostprijsverhogende belastingen.

Naast belastinguitgaven onderscheidt het Ministerie van Financiën ook inkomstenbeperkende maatregelen. Dit zijn regelingen die de te betalen inkomstenbelasting beperken, maar die wel onderdeel zijn van de primaire heffingsstructuur. Voorbeelden zijn heffingskortingen voor personen in bepaalde gezinssituaties of heffingskortingen voor personen die kosten maken om (toekomstig) inkomen te verwerven, bijvoorbeeld pensioenen. Volgens het ministerie valt ook de hypotheekrenteaftrek hieronder en is dit dus geen belastinguitgave.³ Om deze reden heeft deze regeling ook geen beleidsdoel en wordt ze ook niet meegenomen in de vijfjaarlijkse evaluatiecyclus. De hypotheekrenteaftrek is daarom buiten dit onderzoek gehouden.

In dit hoofdstuk komen de volgende vragen aan de orde:

- Wat is het financieel belang van de lopende (i.e. in de *Miljoenennota 2010* opgenomen) belastinguitgaven?
- Welke onderzoeken zijn er de afgelopen jaren verricht naar de effectiviteit van de belastinguitgaven?
- Welke van de lopende belastinguitgaven zijn blijkens deze evaluatieonderzoeken duidelijk effectief of duidelijk niet effectief. Bij

³ Volgens de *Miljoenennota 2010* heeft dit een geraamde opbrengstderving van € 9,2 miljard.

welke belastinguitgaven is blijkens deze evaluatieonderzoeken sprake van onzekerheid/onduidelijkheid omtrent de effectiviteit van de regeling?

13

- Welke van de lopende belastinguitgaven vallen binnen het werkkterrein van de door het kabinet ingestelde heroverwegingswerkgroepen en welke vallen hierbuiten?

Voordat we overgaan tot de beantwoording van deze vragen bespreken wij hierna eerst kort de eerdere onderzoeken van de Algemene Rekenkamer naar belastinguitgaven als beleidsinstrument.

2.2 Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer

In 1999 hebben wij het rapport *Belastingen als beleidsinstrument* uitgebracht (Algemene Rekenkamer, 1999). In 2003 verscheen een terugblik op dit onderzoek: *Tussen beleid en uitvoering: lessen uit recent onderzoek van de Algemene Rekenkamer* (Algemene Rekenkamer, 2003). In 2008 hebben wij een tweede terugblik gepubliceerd, met de stand van zaken in 2007: *Belastingen als beleidsinstrument* (Algemene Rekenkamer, 2008). Onze conclusies in dit rapport waren:

- Bij de beleidsverantwoordelijke departementen werd in 2007 de keuze voor een belastinguitgave als beleidsinstrument nog steeds niet zorgvuldig afgewogen. Het toetsingskader voor nieuwe of herziene belastinguitgaven werd nauwelijks toegepast.
- De verantwoording was wel verbeterd. Het overzicht van het budgettaire belang van belastinguitgaven werd uitgebreid met 'Andere belastingen op inkomen, winst en vermogen' en de 'Kostprijsverhogende belastingen'. Overigens waren wij daarbij van mening dat de belastinguitgaven, net zoals andere uitgaven, verantwoord zouden moeten worden in de departementale jaarverslagen.
- De naleving van de Rijksbegrotingsvoorschriften voor de verantwoording van de belastinguitgaven liet te wensen over. Ofschoon de Rijksbegrotingsvoorschriften expliciet bepalen dat de departementale begrotingen de uitgaven, de budgettaire consequenties, het gebruik en de effecten van de belastinguitgaven moeten vermelden, gaven slechts drie departementen in hun begroting 2008 informatie over het budgettaire belang van de regelingen.
- Het toezicht door de minister van Financiën op de naleving van de Rijksbegrotingsvoorschriften was onvoldoende.
- De onderzochte belastinguitgaven werden periodiek geëvalueerd waarbij in het algemeen de effectiviteit van de regelingen werd meegenomen.

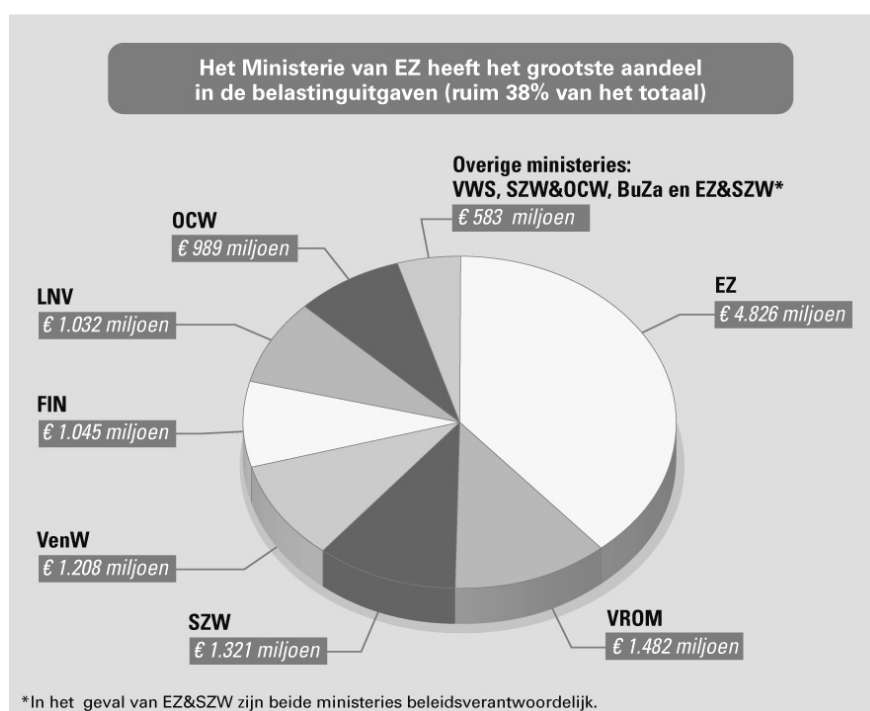

Samenvattend waren wij in 2008 van mening dat de belastinguitgaven een even zorgvuldige afweging en verantwoording behoeften als andere subsidie-uitgaven en constateerden wij dat dit op onderdelen niet het geval was.

2.3 Financieel belang

In de *Miljoenennota 2010* worden in totaal honderd belastinguitgaven genoemd met een financieel belang van in totaal € 12.486⁴ miljoen. In figuur 1 staat het aantal belastinguitgaven per ministerie en het financieel belang daarvan vermeld.

Figuur 1 **Financieel belang belastinguitgaven**
Uitgesplitst naar ministerie

Van veel belastinguitgaven zijn geen realisatiegegevens voorhanden, aangezien het gederfde rijksinkomsten betreft. Een deel van de gederfde inkomsten is wel te berekenen, bijvoorbeeld afdrachtverminderingen in de

⁴ In de *Miljoenennota 2010* komt men tot een totaalbedrag van € 12.403 miljoen. Het verschil wordt veroorzaakt door twee foutieve tellingen in deze miljoenennota.

loonbelasting. Deze worden aan de Staten-Generaal aangeboden in een bijlage bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk.

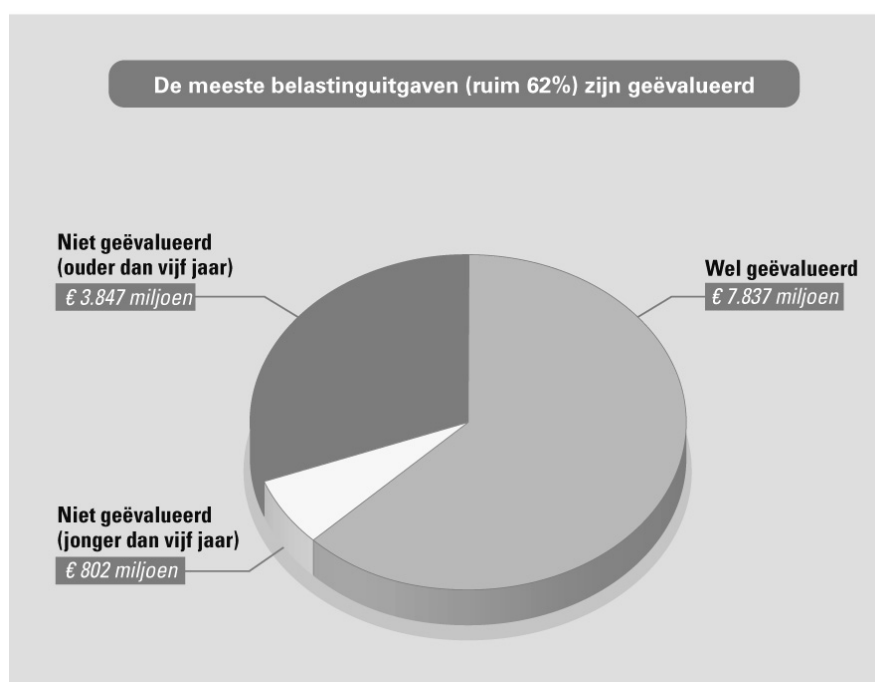
15

2.4 Evaluatieonderzoeken

Welke evaluatieonderzoeken er de afgelopen jaren zijn verricht naar de lopende belastinguitgaven, hebben wij vastgesteld aan de hand van de *Miljoenennota 2010*. Hieruit blijkt dat zestig⁵ van de honderd belastinguitgaven zijn geëvalueerd. Van veertig van de honderd belastinguitgaven is dus geen evaluatie beschikbaar is. De geëvalueerde belastinguitgaven hebben betrekking op 63% van het totale geraamde financiële belang voor 2010.

Een overzicht van de wel/niet geëvalueerde belastinguitgaven is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport. Figuur 2 hieronder geeft het financieel belang weer van de wel/niet geëvalueerde belastinguitgaven.

Figuur 2 **Financieel belang wel/niet geëvalueerde belastinguitgaven**
Voor zover niet geëvalueerd uitgesplitst naar leeftijd

Het Ministerie van Financiën stelt zich ten doel de belastinguitgaven eens in de vijf jaar te evalueren. Wij zijn nagegaan welk deel van de niet-

⁵ Hierbij is de evaluatie van de regeling 'Verlaagd tarief energiebelasting glastuinbouw' niet meegeteld. De evaluatie was uitgevoerd in 2001 en was te oud om er een uitspraak op te kunnen baseren over de actuele effectiviteit van de regeling.

geëvalueerde belastinguitgaven 'jonger' is dan vijf jaar. Dat blijkt bij veertien regelingen het geval te zijn. Dit betekent dat van 26 belastinguitgaven, die al langer bestaan dan vijf jaar, er geen evaluatie beschikbaar is; zie tabel 1.

16

Tabel 1. Niet-geëvalueerde belastinguitgaven jonger/ouder dan vijf jaar

<i>Niet-geëvalueerde belastinguitgaven</i>	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljarden euro's)</i>
Jonger dan vijf jaar	14 (35%)	€ 0,8 (17%)
Ouder dan vijf jaar	26 (65%)	€ 3,9 (83%)
Totaal	40 (100%)	€ 4,7 (100%)

2.5 Conclusies in evaluatieonderzoeken over effectiviteit

Wij zijn nagegaan of de evaluatieonderzoeken die de afgelopen jaren zijn verricht naar de lopende belastinguitgaven, informatie bieden over de effectiviteit van de fiscale stimulering die ermee werd beoogd. Wij willen benadrukken dat wij ons in dit onderzoek geen oordeel hebben gevormd over de methodologische kwaliteit van de beschikbare evaluatieonderzoeken.

In onze bevindingen hebben wij een onderscheid gemaakt naar:

- belastinguitgaven die volgens de evaluatieonderzoeken effectief zijn;
- belastinguitgaven die volgens deze evaluatieonderzoeken *niet* effectief zijn;
- belastinguitgaven waarbij volgens de evaluatieonderzoeken sprake is van onzekerheid of onduidelijkheid omtrent de effectiviteit, bijvoorbeeld doordat duidelijke doelstellingen en/of betrouwbare beleidsinformatie ontbreken.

Een overzicht van belastinguitgaven die volgens de evaluatieonderzoeken wel of niet effectief zijn dan wel waarbij er sprake is van onduidelijkheid op dit punt, is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport.

Tabel 2 toont het financieel belang van de belastinguitgaven die volgens de evaluatieonderzoeken wel respectievelijk niet effectief zijn, dan wel waarbij sprake is van onzekerheid hieromtrent.

Tabel 2. Effectiviteit van belastinguitgaven en financieel belang

<i>Conclusies in evaluatieonderzoeken</i>	<i>Aantal belastinguitgaven</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljarden euro's)</i>
Geen uitspraak	17 (28%)	€ 1,2 (15%)
Onduidelijk	20 (33%)	€ 2,6 (33%)
Wel effectief	16 (27%)	€ 3,4 (43%)
Niet effectief	7 (12%)	€ 0,7 (9%)
Totaal	60 (100%)	€ 7,9 (100%)

De uitkomsten laten zien dat bij zeventien belastinguitgaven het evaluatieonderzoek geen uitspraak doet over de effectiviteit. Bij zestien belastinguitgaven luidt de conclusie van de evaluatie dat de regelingen effectief zijn. Bij zeven belastinguitgaven is deze conclusie negatief. Bij twintig belastinguitgaven is volgens het evaluatieonderzoek sprake van onduidelijkheid over de effectiviteit.

Als we hierbij rekening houden met het gegeven dat, 26 regelingen ouder dan vijf jaar en veertien regelingen jonger dan vijf jaar niet zijn geëvalueerd, dan bestaat er bij 77 belastinguitgaven (oftewel bij 77%) geen inzicht in de effectiviteit.

Wanneer we onze bevindingen vertalen naar het financieel belang van de geëvalueerde belastinguitgaven, dan is ongeveer € 3,4 miljard effectief en € 0,7 miljard niet effectief. Van ruim € 3,8 miljard is de effectiviteit volgens het evaluatieonderzoek niet duidelijk. Tellen we ook hier het financieel belang op van de 26 niet-geëvalueerde regelingen ouder dan vijf jaar en de veertien niet-geëvalueerde regelingen jonger dan vijf jaar, dan is de conclusie dat er bij ruim € 8,3 miljard van de lopende belastinguitgaven geen inzicht bestaat in de effectiviteit; zie figuur 3.

Figuur 3 Financieel belang belastinguitgaven
Uitgesplitst naar wel/geen inzicht in effectiviteit

2.6 Belastinguitgaven in relatie tot werkterrein heroverwegingswerkgroepen

18

Wij zijn nagegaan welke belastinguitgaven precies deel uitmaken van de heroverwegingsoperatie. Daartoe hebben wij getracht de belastinguitgaven toe te delen aan de afzonderlijke werkgroepen. We hebben dat gedaan op basis van (a) de opdrachtformulering aan de twintig heroverwegingswerkgroepen, en (b) de formele doelstelling van de betreffende belastinguitgave.

Ter illustratie geven wij het volgende voorbeeld. De belastinguitgave 'Extra zelfstandigenaftrek starters' hebben wij niet ingedeeld bij heroverwegingsgroep 10 'Werkloosheid', omdat het doel van deze fiscale regeling ('het stimuleren van ondernemerschap') daarmee geen directe relatie heeft. Op grond van de doelstelling hebben wij deze regeling niet ingedeeld bij een werkgroep.

Bij het indelen van de belastinguitgaven naar de beleidsthema's van de werkgroepen bleek dat de scheidslijn tussen sommige werkgroepen niet eenduidig is. In die gevallen hebben wij de betreffende belastinguitgave bij twee heroverwegingsgroepen ondergebracht. Het betreft voornamelijk de belastinguitgaven die tot doel hebben bij te dragen aan de verbetering van het milieu. Deze uitgaven zijn volgens ons vaak zowel bij heroverwegingsgroep 1 'Energie en klimaat' als onder heroverwegingsgroep 2 'Leefomgeving en natuur' in te delen.

Verder is ons gebleken dat niet alle belastinguitgaven aan de werkgroepen toegedeeld kunnen worden. Deze belastinguitgaven vormen dus geen (vanzelfsprekend) onderdeel van de brede heroverweging, omdat zij buiten het werkterrein van de werkgroepen vallen. De betreffende belastinguitgaven en hun financieel belang zijn opgenomen in bijlage 2 van dit rapport.

Tabel 3 geeft aan hoeveel belastinguitgaven buiten de heroverweging blijven, welk financieel belang deze uitgaven vertegenwoordigen en of deze uitgaven de afgelopen jaren al dan niet zijn geëvalueerd.

Tabel 3. Belastinguitgaven die buiten de heroverweging blijven

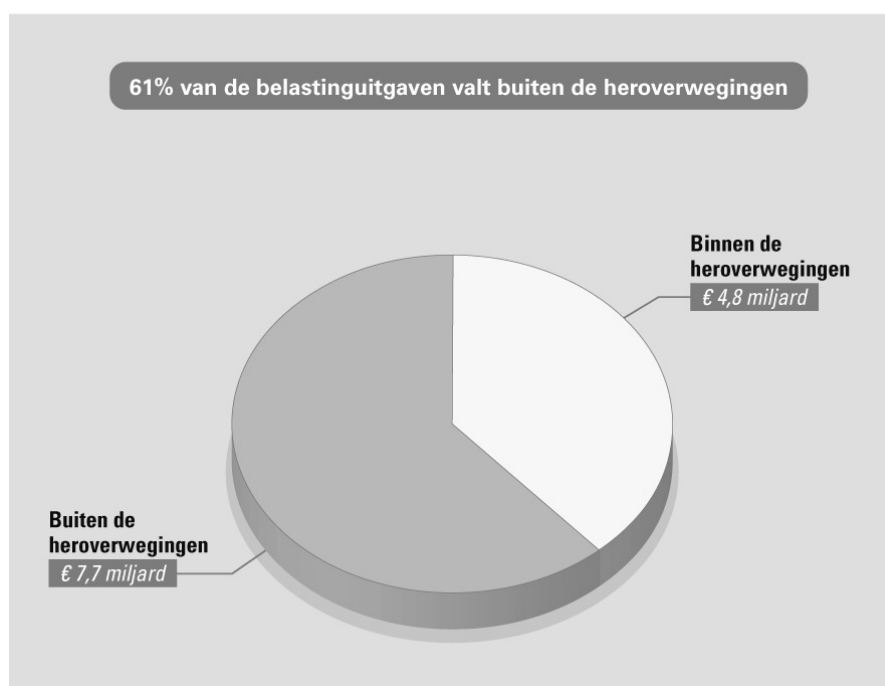
<i>Belastinguitgaven buiten werkterrein werkgroepen</i>	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljarden euro's)</i>
Wel geëvalueerd	39 (62%)	€ 4,5 (58%)
Niet geëvalueerd (ouder dan 5 jaar)	20 (32%)	€ 3,0 (38%)
Niet geëvalueerd (jonger dan 5 jaar)	4 (6%)	€ 0,3 (4%)
Totaal	63 (100%)	€ 7,8 (100%)

Wij stellen vast dat relatief veel belastinguitgaven, te weten 63 van de honderd, buiten de heroverweging blijven. Deze uitgaven representeren een financieel belang van ongeveer € 7,8 miljard; zie figuur 4. Van de betreffende 63 belastinguitgaven zijn er 24 de afgelopen jaren niet geëvalueerd. Van deze 24 belastinguitgaven zijn er twintig ouder dan vijf jaar; deze vertegenwoordigen een financieel belang van ongeveer € 3 miljard.

19

Figuur 4 **Financieel belang belastinguitgaven vallend binnen/ buiten de heroverwegingen**

Het merendeel van de lopende belastinguitgaven blijkt dus buiten het werkterrein van de heroverwegingswerkgroepen te vallen. Om te kunnen beoordelen wat de consequenties hiervan zijn, hebben wij van alle belastinguitgaven die niet in de heroverweging worden betrokken gekeken wat de evaluatieonderzoeken vermelden over hun effectiviteit. Een overzicht van de betreffende belastinguitgaven treft u aan in 2 van dit rapport.

Tabel 4 toont van het aantal belastinguitgaven dat geen deel uitmaakt van de heroverwegingsoperatie of ze al dan niet effectief zijn volgens de evaluatieonderzoeken en wat het financieel belang is dat zij vertegenwoordigen.

Tabel 4. Financieel belang en effectiviteit van (geëvalueerde) belastinguitgaven die buiten de heroverweging blijven

20

<i>Conclusies in evaluatieonderzoek</i>	<i>Aantal geëvalueerde belastinguitgaven buiten werkkerrein werkgroepen</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljarden euro's)</i>
Geen uitspraak	13 (21%)	€ 0,5 (6%)
Onduidelijk	17 (27%)	€ 1,8 (22%)
Wel effectief	6 (9%)	€ 2,0 (26%)
Niet effectief	3 (5%)	€ 0,3 (4%)
Niet geëvalueerd (ouder dan vijf jaar)	20 (32%)	€ 3,0 (38%)
Niet geëvalueerd (jonger dan vijf jaar)	4 (6%)	€ 0,3 (4%)
Totaal	63 (100%)	€ 7,9 (100%)

We zien dat drie belastinguitgaven buiten de heroverweging blijven waarvan in het evaluatieonderzoek is vastgesteld dat deze niet effectief zijn. Daarnaast zien we dat dertien belastinguitgaven buiten de heroverweging blijven terwijl de effectiviteit daarvan niet is onderzocht dan wel vastgesteld, en dat zeventien belastinguitgaven buiten de heroverweging blijven waarvan de effectiviteit volgens evaluatieonderzoek onduidelijk is. Twintig belastinguitgaven ouder dan vijf jaar en vier belastinguitgaven jonger dan vijf jaar zijn helemaal niet geëvalueerd.

2.7 Bevindingen en conclusies

Samenvattend luiden onze bevindingen over de lopende belastinguitgaven van het Rijk als volgt:

- Relatief veel evaluatieonderzoeken bevatten geen duidelijke conclusies over de effectiviteit van de belastinguitgaven. In de beschikbare evaluaties over belastinguitgaven wordt bij 23 belastinguitgaven een duidelijke uitspraak gedaan. Voor de overige 37 belastinguitgaven zijn geen (of alleen onduidelijke) uitspraken over de effectiviteit te vinden.
- Blijkens de evaluatieonderzoeken die effectiviteitsuitspraken bevatten zijn zestien belastinguitgaven duidelijk effectief en zeven belastinguitgaven duidelijk niet.
- Wanneer we kijken naar het financieel belang van de geëvalueerde belastinguitgaven, is blijkens de evaluatieonderzoeken ongeveer € 3.357 miljoen effectief is en € 710 miljoen niet. Van ruim € 3.770 miljoen is de effectiviteit volgens het evaluatieonderzoek niet duidelijk.
- Voor 57 belastinguitgaven die buiten het werkkerrein van de heroverwegingswerkgroepen vallen geldt (a) dat ze niet zijn geëvalueerd (twintig gevallen ouder dan vijf jaar en vier gevallen jonger dan vijf jaar), (b) dat ze wel zijn geëvalueerd maar niet beoordeeld op hun effectiviteit (dertien gevallen), of (c) dat de effectiviteit volgens het

evaluatieonderzoek onduidelijk is (zeventien gevallen) of zelfs negatief wordt beoordeeld (drie gevallen). Op grond van deze gegevens blijkt dat 57 belastinguitgaven met een totaal financieel belang van € 5.751 miljoen op dit moment geen deel uitmaken van de heroverweging.

21

Wij komen op grond van onze bevindingen tot de volgende conclusies over de lopende belastinguitgaven van het Rijk:

- In het algemeen worden de belastinguitgaven van het Rijk conform de richtlijnen eens in de vijf jaar geëvalueerd. Van de 86 belastinguitgaven die al langer dan vijf jaar bestaan is er echter in 26 gevallen geen evaluatie beschikbaar. Ongeveer 30% is dus volgens ons ten onrechte (nog) niet geëvalueerd.
- Veel lopende belastinguitgaven, 63 van de honderd, worden niet in de heroverweging betrokken. Voor slechts zes van deze 63 belastinguitgaven geldt dat ze volgens evaluatieonderzoek een positief effect sorteren. Vier van de 63 zijn jonger dan vijf jaar.

3 Specifieke uitkeringen

22

3.1 Inleiding

Een specifieke uitkering is een rijksbijdrage bestemd voor specifieke doelen die door gemeenten of provincies moeten worden gerealiseerd.

In dit hoofdstuk komen de volgende vragen aan de orde:

- Wat is het financieel belang van de thans bestaande (i.e. in het *Onderhoudsrapport specifieke uitkeringen 2009* (BZK, 2009) opgenomen) specifieke uitkeringen?
- Welke onderzoeken zijn er de afgelopen jaren verricht naar de effectiviteit van specifieke uitkeringen?
- Welke specifieke uitkeringen zijn volgens deze evaluatieonderzoeken duidelijk effectief, duidelijk niet effectief c.q. bij welke specifieke uitkeringen is blijkens deze evaluatieonderzoeken sprake van onzekerheid/onduidelijkheid omtrent de effectiviteit van de uitkering?
- Welke specifieke uitkeringen vallen binnen het werkterrein van de door het kabinet ingestelde heroverwegingswerkgroepen en welke vallen hierbuiten?

Voordat wij overgaan tot de beantwoording van deze vragen bespreken wij hierna eerst kort het kabinetsbeleid voor specifieke uitkeringen (§ 3.2) en het eerder door de Algemene Rekenkamer verrichte onderzoek naar specifieke uitkeringen als beleidsinstrument (§ 3.3).

3.2 Kabinetsbeleid

Omdat er veel administratieve lasten gemoeid zijn met specifieke uitkeringen, heeft het vierde kabinet-Balkenende zich in 2007 ten doel gesteld het aantal specifieke uitkeringen voor 2012 met 50% te verminderen (AZ, 2007).

De op 1 augustus 2008 in werking getreden gewijzigde Financiële-verhoudingswet draagt hieraan bij. Op grond van deze wet kunnen specifieke uitkeringen worden omgezet in decentralisatie-uitkeringen. Daarnaast introduceert de wet een verzameluitkering per departement,

waarin afzonderlijke specifieke uitkeringen worden gebundeld tot één uitkering per beleidsthema.

23

In het op internet gepubliceerde achtergronddocument zijn wij nagegaan of de specifieke uitkeringen in 2010 ongewijzigd worden voortgezet of dat deze worden stopgezet dan wel worden samengevoegd in een verzameluitkering of worden overgeheveld naar het Provincie- of Gemeentefonds. Wij hebben op basis van de begrotingen voor 2010 geconstateerd dat het financieel belang van de verzameluitkering bij vrijwel alle departementen nog niet bekend is. In de begrotingen 2010 zijn voor deze uitkeringen, op enkele uitzonderingen na, geen bedragen geraamd.

Zie voor een uitgebreidere toelichting op de financiële verhoudingen tussen het Rijk en decentrale overheden hoofdstuk 19 van het achtergronddocument bij dit rapport, te raadplegen op www.rekenkamer.nl.

3.3 Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer heeft eerder onderzoek verricht op het terrein van specifieke uitkeringen.

In 2006 hebben wij onderzoek gedaan naar de verantwoordelijkheidsverdeling rond specifieke uitkeringen (Algemene Rekenkamer, 2006). In het rapport, getiteld *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen*, bepleitten wij destijds om steeds zorgvuldig af te wegen of de financiering van decentraal beleid het best kan plaatsvinden via een specifieke of via een algemene uitkering. Ook deden wij de betrokken ministers destijds de aanbeveling om per situatie duidelijk te maken welke beleidsvrijheid er is voor gemeenten of provincies en in hoeverre de minister zelf verantwoordelijkheid wil dragen voor de beleidsresultaten.

In ons rapport *Financiële verhoudingen tussen bestuurslagen* (Algemene Rekenkamer, 2009) constateerden wij dat de gekozen uitkeringsvorm (specifiek of algemeen) niet altijd aansluit bij de gewenste verantwoordelijkheidsverdeling tussen het Rijk en de decentrale overheden. Daarnaast stelden wij vast dat de introductie van een aantal nieuwe uitkeringsvarianten (de decentralisatie-uitkering, de integratie-uitkering, de verzameluitkering en de brede doeluitkering) het klassieke onderscheid tussen specifieke en algemene uitkeringen⁶ wel zeer ingewikkeld maakt.

In het verleden bevatte de specifieke uitkering specifieke aanwijzingen en voorwaarden voor de uitvoering door decentrale overheden. Het Rijk

⁶ Met een algemene uitkering bedoelen wij een uitkering uit het Gemeente- of Provinciefonds.

stelde in het verlengde daarvan specifieke eisen aan verantwoording en controle. De afgelopen jaren hebben deze uitkeringen zich ontwikkeld naar algemenere uitkeringen met bredere doelstellingen en minder verantwoordingsverplichtingen.

Omgekeerd vergroten de decentralisatie-uitkering en de integratie-uitkering de bemoeienis van het Rijk met de aanwending van de algemene fondsen – waar in het verleden de algemene uitkering volledige beleids- en bestedingsvrijheid bood aan de decentrale overheden. Door de vele tussenvormen die zijn ontstaan, is het onderscheid tussen algemene en specifieke uitkeringen vervaagd. Een gevolg daarvan is dat in de praktijk nu vaak niet meer op voorhand duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is en wie waarop kan worden aangesproken.

De nieuwe uitkeringsvarianten zijn door de rijksoverheid weloverwogen geïntroduceerd om het aantal specifieke uitkeringen en de daarbij behorende beheerslasten te reduceren. In ons rapport van 2009 adviseerden wij het kabinet de gewenste verdeling van verantwoordelijkheden bepalend te laten zijn voor de keuze voor een specifieke of een algemene uitkering of een tussenvariant. Vervolgens zouden de sturing van het beleid en de gevraagde verantwoordingsinformatie hierop goed moeten worden aangesloten.

3.4 Financieel belang

Het *Onderhoudsrapport specifieke uitkeringen 2009* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) geeft aan dat er thans 109 specifieke uitkeringen zijn. In deze rapportage wordt het financieel belang in 2009 geraamd op € 15.269 miljoen (BZK, 2009). Het onderhoudsrapport wordt jaarlijks aan de Tweede Kamer verstrekt. Het is het enige overzicht van alle specifieke uitkeringen dat aan de Staten-Generaal wordt aangeboden. Incidenteel zijn afzonderlijke specifieke uitkeringen wel in de verantwoording van beleidsverantwoordelijke ministeries opgenomen, zoals de Wet werk en bijstand in de verantwoording van het Ministerie van SZW.

Het onderhoudsrapport is op het punt van het financieel belang niet volledig, omdat van een aantal specifieke uitkeringen het financieel belang ontbreekt. De departementale begrotingen bieden deze gegevens evenmin. Wij hebben geen nader onderzoek verricht om deze gegevens te verkrijgen. In bijlage 3 van dit rapport (en tevens in het achtergrond-

document bij dit rapport op www.rekenkamer.nl) geven wij aan van welke specifieke uitkeringen deze gegevens ontbreken.⁷

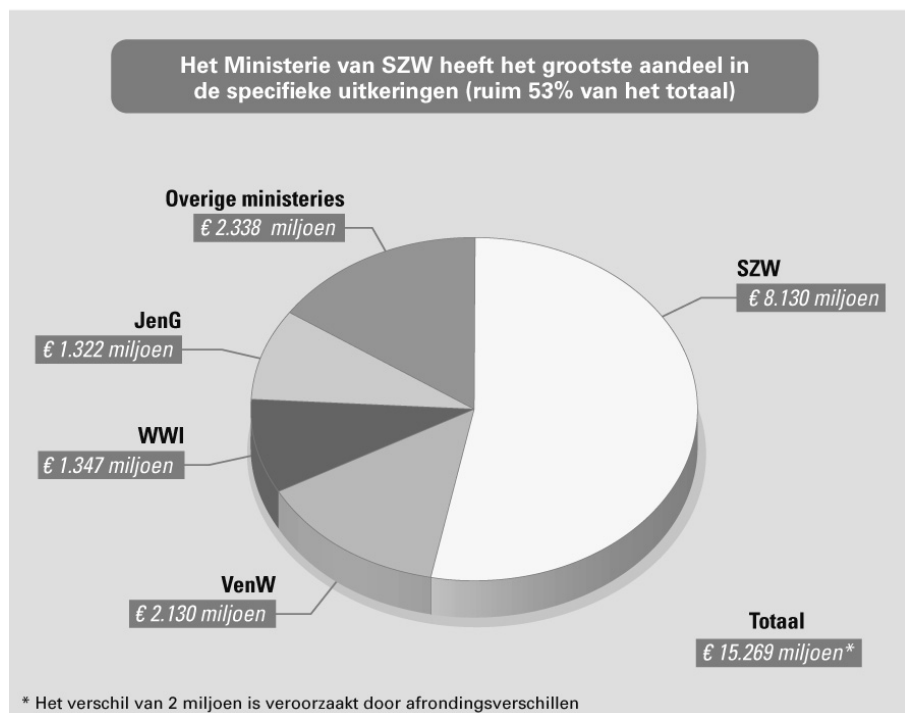
25

Tabel 5 en figuur 5 geven een overzicht van het aantal specifieke uitkeringen per ministerie en hun financiële belang.

Tabel 5. Financieel belang specifieke uitkeringen per ministerie 2009

Ministerie	Aantal	Financieel belang 2009 (in miljarden euro's)
JUS	5	0,0 ⁸
BZK	6	0,1
OCW	14	0,9
FIN	0	0
VROM	27	0,6
VenW	12	2,1
EZ	9	0,1
LNV	4	0,5
SZW	9	8,1
VWS	7	0,1
JenG	5	1,3
WWI	11	1,4
Totaal	109	15,2

Figuur 5 Financieel belang specifieke uitkeringen
Uitgesplitst naar ministerie

⁷ Tijdens het ambtelijk hoor en wederhoor over dit onderzoek hebben enkele departementen ons hierover extra informatie verschaft: deze informatie is verwerkt in het achtergronddocument.

⁸ Het financieel belang is € 1 miljoen.

3.5 Evaluatieonderzoeken

26

Anders dan van belastinguitgaven wordt van specifieke uitkeringen de evaluatie niet systematisch bijgehouden. Voor de inventarisatie van evaluatieonderzoeken hebben wij ons in eerste instantie gewend tot de rijksbrede stuurgroep 'Specifieke uitkeringen en informatiebeleid' van het Ministerie van BZK. Deze stuurgroep bleek echter niet te beschikken over een overzicht van evaluaties van specifieke uitkeringen.

Om toch tot een volledig beeld te komen hebben we gebruikgemaakt van de opgave van evaluatieonderzoeken die de departementen jaarlijks aan de Algemene Rekenkamer verstrekken en van de departementale jaarverslagen. Op basis hiervan hebben wij een beperkt aantal voor ons onderzoek relevante evaluaties geïnterpreteerd.

Daarnaast zijn wij nog nagegaan of in de interdepartementale beleidsonderzoeken (IBO) afzonderlijk aandacht is besteed aan de specifieke uitkeringen. Dat bleek niet het geval te zijn.

Ten slotte hebben we de resultaten voorgelegd aan de verschillende departementen. Dit leverde een incidentele aanvulling op.

Het resultaat is samengevat in tabel 6.

Tabel 6. Financieel belang wel/niet geëvalueerde specifieke uitkeringen

<i>Specifieke uitkeringen</i>	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang 2009 (in miljarden euro's)</i>
Wel geëvalueerd	15 (14%)	€7,9 (52%)
Niet geëvalueerd	94 (86%)	€7,4 (48%)
Totaal	109 (100%)	€1,3 (100%)

We zien dat 14% van alle specifieke uitkeringen is geëvalueerd, het oudst meegenomen evaluatierapport dateert uit 2005. Deze specifieke uitkeringen vertegenwoordigen ongeveer de helft van het totale financiële belang. Ongeveer 86% van de specifieke uitkeringen, met een totaal financieel belang van ongeveer € 7,4 miljard, is niet geëvalueerd.

3.6 Conclusies in evaluatieonderzoeken over effectiviteit

Wij zijn nagegaan of de evaluatieonderzoeken informatie bieden over de effectiviteit van de specifieke uitkeringen. Wij willen benadrukken dat wij ons in dit onderzoek geen oordeel hebben gevormd over de methodologische kwaliteit van de beschikbare evaluatieonderzoeken.

In onze bevindingen hebben wij een onderscheid gemaakt naar:

- specifieke uitkeringen die volgens de evaluatieonderzoeken effectief zijn;
- specifieke uitkeringen die volgens de evaluatieonderzoeken niet effectief zijn;
- specifieke uitkeringen waarbij volgens de evaluatieonderzoeken sprake is van onzekerheid of onduidelijkheid omtrent de effectiviteit, bijvoorbeeld doordat duidelijke doelstellingen en/of betrouwbare beleidsinformatie ontbreken.

27

Tabel 7 toont het financieel belang van de specifieke uitkeringen die volgens de evaluatieonderzoeken wel respectievelijk niet effectief zijn, dan wel waarbij sprake is van onzekerheid hieromtrent.

Tabel 7. Effectiviteit van (geëvalueerde) specifieke uitkeringen en financieel belang

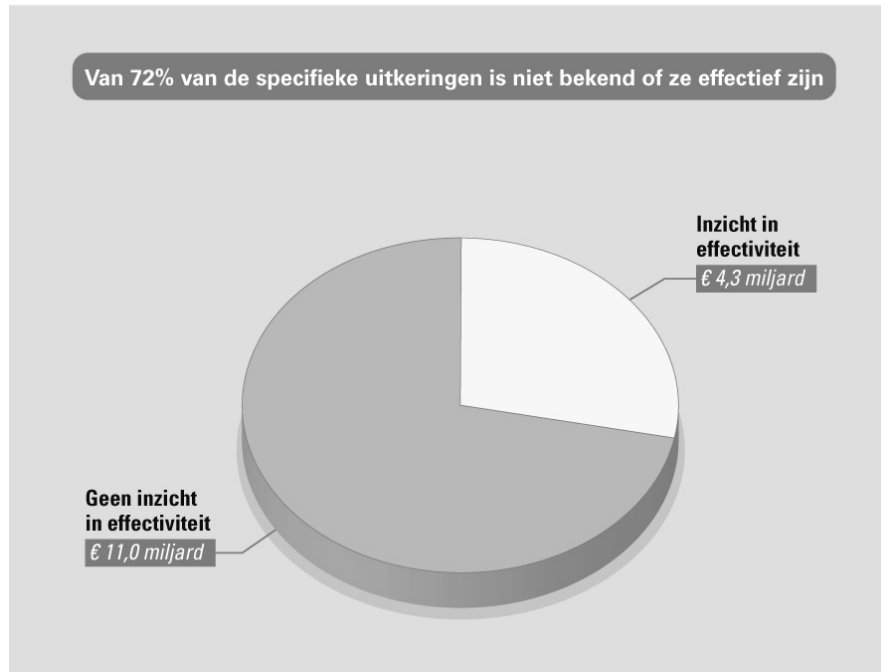
<i>Conclusies in evaluatieonderzoeken</i>	<i>Aantal specifieke uitkeringen</i>	<i>Financieel belang 2009 (in miljarden euro's)</i>
Geen uitspraak	5 (33%)	€ 3,3 (42%)
Onduidelijk	3 (20%)	€ 0,3 (4%)
Wel effectief	7 (47%)	€ 4,3 (54%)
Niet effectief	Geen	Geen
Totaal	15 (100%)	€ 7,9 (100%)

We zien dat bij zeven van de vijftien geëvalueerde specifieke uitkeringen evaluatieonderzoek heeft aangetoond dat deze effectief zijn. Bij de overige acht specifieke uitkeringen doet het evaluatieonderzoek geen (of geen duidelijke) uitspraak over de effectiviteit van de specifieke uitkering. Deze acht specifieke uitkeringen hebben een financieel belang van ongeveer € 3,6 miljard. Tellen we het financieel belang van het aantal specifieke uitkeringen dat in het geheel niet is geëvalueerd (€ 7,4 miljard) daarbij op, dan is de conclusie dat van 102 specifieke uitkeringen de effectiviteit niet bekend is. Deze vertegenwoordigen samen een financieel belang van € 11,0 miljard; zie figuur 6.

Figuur 6 **Financieel belang specifieke uitkeringen**
Uitgesplitst naar wel/geen inzicht in effectiviteit

28

3.7 Specifieke uitkeringen in relatie tot werkterrein heroverwegingsgroepen

Wij zijn nagegaan welke specifieke uitkeringen precies deel uitmaken van de heroverwegingsoperatie. Daartoe hebben wij getracht de specifieke uitkeringen toe te delen aan de afzonderlijke werkgroepen. We hebben dat gedaan op basis van (a) de opdrachtformulering aan de twintig heroverwegingswerkgroepen en (b) de formele doelstelling van de betreffende specifieke uitkering.

Net als bij het indelen van de belastinguitgaven naar de beleidsthema's van de werkgroepen bleek ook bij het indelen van de specifieke uitkeringen dat de scheidslijn tussen sommige werkgroepen niet eenduidig is. In die gevallen hebben wij de betreffende specifieke uitkering bij twee heroverwegingsgroepen ondergebracht. Het betreft voornamelijk de specifieke uitkeringen die tot doel hebben bij te dragen aan de verbetering van het milieu. Deze uitkeringen zijn volgens ons vaak zowel bij heroverwegingsgroep 1 'Energie en klimaat' als bij heroverwegingsgroep 2 'Leefomgeving en natuur' in te delen. In een enkel geval was niet duidelijk of een specifieke uitkering gerekend moest worden tot het terrein van heroverwegingsgroep 14 'Asiel, immigratie en integratie' of tot het terrein van heroverwegingsgroep 15 'Veiligheid en terrorisme'.

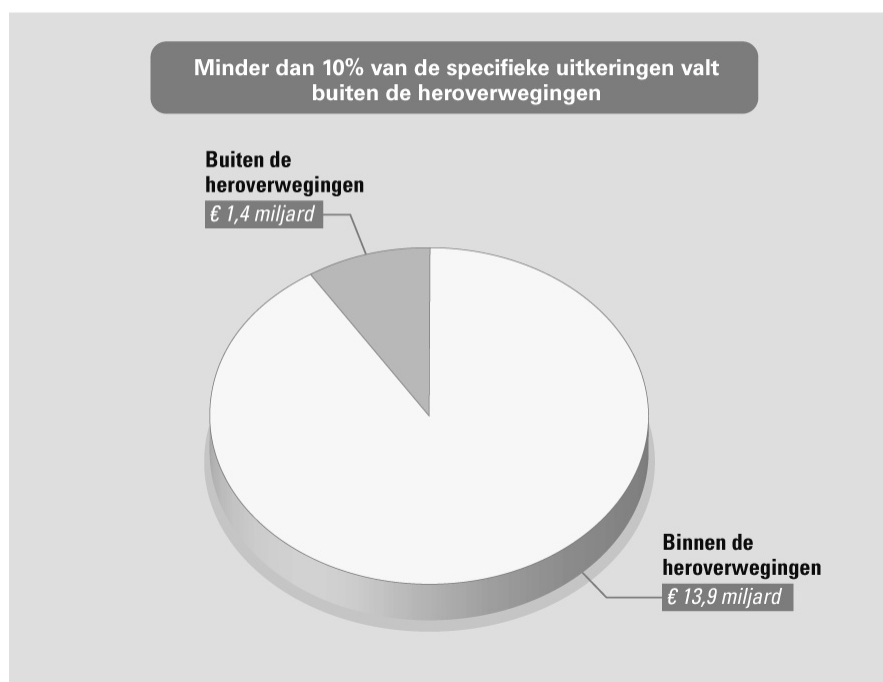

Ook in dit geval hebben we de betreffende regeling bij beide heroverwegingswerkgroepen opgenomen.

29

Wij stellen vast dat niet alle specifieke uitkeringen aan de werkgroepen toebedeeld kunnen worden. Deze specifieke uitkeringen vormen dus geen (vanzelfsprekend) onderdeel van de brede heroverweging.

Figuur 7 Financieel belang specifieke uitkeringen vallend binnen/ buiten de heroverwegingen

Tabel 8 geeft aan hoeveel specifieke uitkeringen niet in de heroverweging worden betrokken, welk financieel belang deze uitkeringen vertegenwoordigen en of deze uitkeringen de afgelopen jaren al dan niet zijn geëvalueerd.

Tabel 8. Specifieke uitkeringen die buiten de heroverweging blijven

Specifieke uitkeringen buiten werkerrein werkgroepen	Aantal	Financieel belang 2009 (in miljarden euro's)
Wel geëvalueerd	3 (18%)	€ 0,0 ⁹ (1%)
Niet geëvalueerd	14 (82%)	€ 1,4 (99%)
Totaal	17 (100%)	€ 1,4 (100%)

We zien dat zeventien specifieke uitkeringen met een totaal financieel belang van € 1,4 miljard buiten de heroverweging blijven. Het merendeel van deze specifieke uitkeringen is niet geëvalueerd.

⁹ Deze specifieke uitkeringen hebben een totaal financieel belang van € 16 miljoen.

Een overzicht van de specifieke uitkeringen treft u aan in bijlage 3 van dit rapport. 30

Tabel 9 geeft inzicht in de effectiviteit van de (geëvalueerde) specifieke uitkeringen die buiten het werkteerrein van de heroverwegingswerkgroepen vallen.

Tabel 9. Effectiviteit van (geëvalueerde) specifieke uitkeringen die buiten de heroverweging blijven

<i>Conclusies in evaluatieonderzoek</i>	<i>Aantal geëvalueerde specifieke uitkeringen buiten werkteerrein werkgroepen</i>	<i>Financieel belang 2009 (in miljarden euro's)</i>
Niet geëvalueerd	14 (82%)	€ 1,4 (99%)
Geen uitspraak	2 (12%)	-
Wel effectief	1 (6%)	€ 0,0 ¹⁰ (1%)
Totaal	17 (100%)	€ 1,4 (100%)

Wij constateren dat van slechts één specifieke uitkering die niet in de heroverweging wordt betrokken, in de evaluatie is vastgesteld dat deze effectief is. Het financieel belang van deze uitkering is gering. Van de overige zestien specifieke uitkeringen die buiten van de heroverwegingsoperatie blijven is de effectiviteit onbekend (€ 1,4 miljard).

3.8 Bevindingen en conclusies

Samenvattend luiden onze bevindingen over de specifieke uitkeringen die het Rijk aan gemeenten en provincies verstrekt als volgt:

- De minister van BZK stelt als coördinerend minister van de specifieke uitkeringen jaarlijks een onderhoudsrapport specifieke uitkeringen op. Deze rapportage heeft tot doel de Tweede Kamer te informeren en inzicht te bieden in het stelsel van specifieke uitkeringen en het onderhoud van dat stelsel. De minister van BZK ziet evenwel niet toe op een periodieke evaluatie van de specifieke uitkeringen en beschikt niet over een overzicht van evaluaties van specifieke uitkeringen. Ook rapporteert de minister van BZK in de onderhoudsrapportage niet over de gerealiseerde uitgaven van de specifieke uitkeringen. Een overzichtelijke verantwoording achteraf ontbreekt daardoor. Van de vijftien geëvalueerde specifieke uitkeringen waren er blijkens de evaluaties zeven effectief (€ 4,3 miljard). In de overige acht gevallen bieden de evaluatieonderzoeken op dit punt geen uitsluitsel (€ 3,6 miljard). In totaal betekent dit dat van 102 specifieke uitkeringen met een totaal financieel belang van € 11,0 miljard de effectiviteit niet vaststaat.

¹⁰ Deze specifieke uitkering heeft een totaal financieel belang van € 16 miljoen.

- De meeste specifieke uitkeringen vallen binnen het werkkerrein van de heroverwegingswerkgroepen. In totaal vallen zeventien specifieke uitkeringen met een gezamenlijk financieel belang van € 1,4 miljard buiten de heroverweging. Het merendeel van deze specifieke uitkeringen (€ 1,4 miljard) is niet geëvalueerd. Derhalve ontbreekt het zicht op de effectieve besteding van deze gelden.

31

Wij komen op grond van onze bevindingen tot de volgende conclusie over de specifieke uitkeringen:

- In tegenstelling tot de belastinguitgaven worden specifieke uitkeringen niet periodiek en systematisch geëvalueerd. In totaal zijn vijftien van de 109 specifieke uitkeringen in de afgelopen vijf jaar geëvalueerd. Dit betekent dat 94 specifieke uitkeringen met een financieel belang van € 7,4 miljard niet zijn geëvalueerd.

4 Subsidies

32

4.1 Inleiding

Ook het verstrekken van subsidies is een instrument dat de rijksoverheid kan inzetten om beleidsdoelen te realiseren. Een subsidie is volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) "... een aanspraak op financiële middelen, anders dan als betaling voor geleverde goederen of diensten, die door een bestuursorgaan wordt verstrekt aan burgers, bedrijven en instellingen met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager" (artikel 4:21 Awb).

Per 1 januari 2010 is een nieuw subsidiekader van kracht (Financiën, 2009b), dat geldt voor alle nieuwe subsidieregelingen. Per 1 januari 2012 moeten alle bestaande regelingen ook aan dit kader voldoen. Het subsidiekader bevat regels voor het financiële beheer en de verantwoording van subsidies. Deze regels uniformeren en vereenvoudigen de relatie tussen de subsidieverlener en de ontvanger van rijkssubsidies en moeten misbruik tegengaan. Uitgangspunt voor het ontwerp was het streven naar vermindering van de eisen (administratieve lasten) die door de subsidieverstrekker aan de -ontvanger worden gesteld. Het subsidiekader beschrijft drie arrangementen, waarbij de eisen aan de aanvrager hoger zijn naarmate het verleende bedrag hoger is.

In dit hoofdstuk komen de volgende vragen aan de orde:

- Wat is het financieel belang van de lopende (i.e. in het *Subsidie-overzicht Rijk* (Financiën, 2010) opgenomen) subsidies?
- In welke mate hebben de ministeries de afgelopen jaren onderzoek verricht naar de effectiviteit van de subsidies en in welke mate zijn deze onderzoeken ook in de toekomst gepland?¹¹
- Welke subsidies hebben een einddatum?
- Welke van de lopende subsidies vallen binnen het werkkterrein van de door het kabinet ingestelde heroverwegingswerkgroepen en welke vallen hierbuiten?

¹¹ Binnen het beperkte kader van dit onderzoek was geen tijd beschikbaar voor het analyseren van de resultaten van deze evaluaties, noch voor het beoordelen van de kwaliteit van deze evaluaties. Op de resultaten en de kwaliteit van de evaluaties zullen we ingaan in een vervolgonderzoek, waarvan we de resultaten in de eerste helft van 2011 zullen publiceren.

De antwoorden op deze vragen kunnen voor de *Tweede Kamer* een hulpmiddel zijn om te beoordelen in hoeverre subsidies in aanmerking komen voor heroverweging. De antwoorden kunnen *ministeries* helpen het beheer van hun subsidies te verbeteren, door te zorgen dat zoveel mogelijk subsidies worden voorzien van een einddatum en door zorg te dragen voor tijdige en goede evaluaties van subsidieregelingen en de resultaten daarvan te benutten.

Bij ons onderzoek zijn we uitgegaan van de gegevens zoals die in het zojuist genoemde *Subsidieoverzicht Rijk*, dat het Ministerie van Financiën op 8 maart 2010 heeft gepubliceerd, zijn opgenomen. Wij hebben de juistheid en volledigheid daarvan niet zelf gecontroleerd. De kwaliteit van het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* hebben we dus als gegeven beschouwd. Een enkele keer zijn we bij de bewerking van de gegevens op opmerkelijke zaken gestuit, zoals we in de toelichting op de onderzoeksaanpak hebben beschreven, maar wegens tijdgebrek was het niet mogelijk deze zaken verder uit te diepen.¹² Wij zullen deze bevindingen meenemen bij ons vervolgonderzoek naar het onderwerp 'leren van subsidie-evaluaties' (publicatiedatum voorzien in de eerste helft van 2011).

Voordat we onze onderzoeksvragen beantwoorden, gaan wij eerst kort in op eerder onderzoek van de Algemene Rekenkamer naar het evalueren van subsidies.

4.2 Eerder onderzoek Algemene Rekenkamer

In 1988 heeft de Algemene Rekenkamer het rapport *Onderzoek naar subsidies* gepubliceerd (Algemene Rekenkamer, 1988). Dit was een rijksbreed onderzoek. Enkele bevindingen over het evalueren van subsidies in het onderzoek waren:

- Er liepen in 1988 722 subsidieregelingen.
- In 1986 werd van rijkswege aan deze regelingen f 30,15 miljard (€ 13,68 miljard) uitgegeven.
- Naar 142 van de 410 subsidieregelingen met een financieel belang groter dan of gelijk aan f 1 miljoen (bijna € 454.000), was er volgens de ministeries een evaluatieonderzoek uitgevoerd. Hiervan voldeden er 75 aan de eisen van de Algemene Rekenkamer.¹³ Van 268

¹² De toelichting is beschreven in een aparte bijlage bij dit rapport, gepubliceerd op onze website www.rekenkamer.nl.

¹³ Deze eisen waren: het rapport bevat een probleemstelling of doelstelling en een uiteenzetting van de onderzoeksoptzet; het rapport is gebaseerd op empirisch onderzoek; het rapport heeft

subsidieregelingen (66%) was dus geen evaluatie beschikbaar, in welke vorm dan ook.

34

- Van de 78 subsidieregelingen die tussen 1975 en 1982 tot stand waren gekomen, was bij achttien (23%) de verplichting opgenomen om na een bepaalde periode de subsidie te evalueren en op basis van de evaluatie te besluiten tot het al dan niet voortzetten van de subsidie. Van de 99 subsidieregelingen die na 1982 tot stand waren gekomen, was bij 51 (52%) deze verplichting opgenomen.

4.3 Financieel belang

In 2010 verstrekt de rijksoverheid volgens het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* 633 verschillende subsidies, waaraan ze in dit jaar naar verwachting circa € 6.060 miljoen zal uitgeven. In tabel 10 staat het aantal subsidies per ministerie vermeld, en het financieel belang van deze subsidies.¹⁴

Tabel 10. Financieel belang van subsidies per ministerie

Ministerie	Aantal	Financieel belang 2010 (in miljoenen euro's)
BuZa	80	€ 1.444
BZK	38	€ 98
DEF	15	€ 16
EZ	54	€ 1.345
FIN	2	€ 2
JUS	37	€ 690
LNV	36	€ 118
OCW	153	€ 1.135
SZW	58	€ 95
VenW	118	€ 246
VROM/WWI	10	€ 173
VWS/JenG	32	€ 698
Totaal	633	€ 6.060*
* In het <i>Subsidieoverzicht Rijk 2010</i> staan 29 subsidies waarvan het budget in 2010 onbekend is. Het uiteindelijke financieel belang voor 2010 zal dus waarschijnlijk hoger uitvallen dan het totaalbedrag voor 2010 dat nu in het overzicht is opgenomen. De 29 subsidies zijn afkomstig van de Ministeries van VWS (14), OCW (8), BuZa (4), BZK (1), EZ (1) en LNV (1).		

betrekking op de efficiëntie of effectiviteit van de subsidieregeling en/of de efficiëntie van de subsidieverstreking.

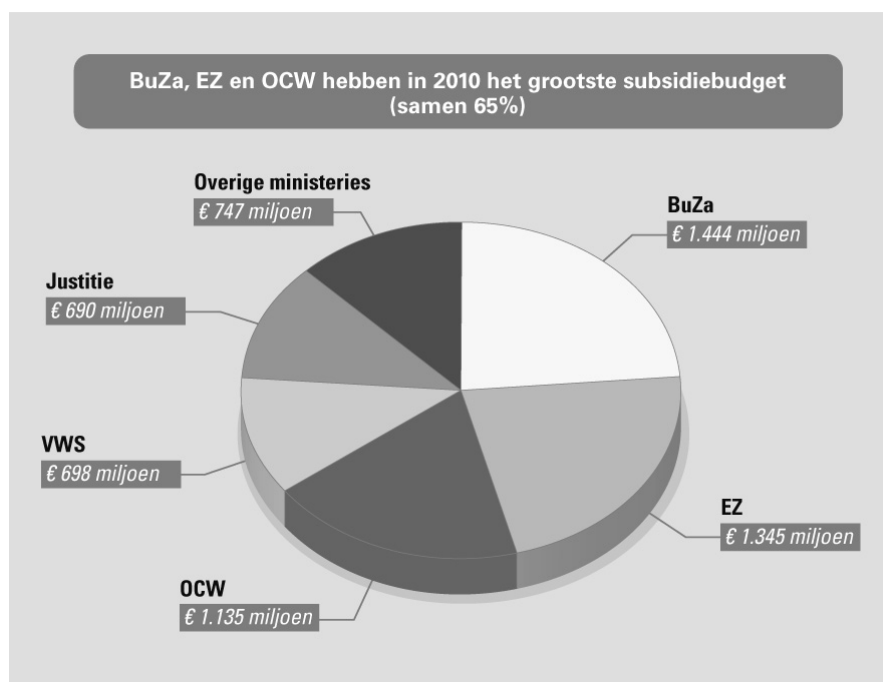
¹⁴ In de samenvattende overzichten van het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* komt het Ministerie van Financiën uit op een totaal van 620 subsidies, waar wij 633 subsidies vermelden. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat het ministerie er in het *Subsidieoverzicht Rijk* voor gekozen heeft de veertien subsidies die vallen onder de subsidieregeling VWS als één subsidie samen te nemen. Omdat deze subsidies ten laste vallen van verschillende beleidsartikelen van de VWS-begroting, hebben wij ervoor gekozen deze subsidies als afzonderlijke subsidies te behandelen.

De Ministeries van Buitenlandse Zaken (BuZa), Economische Zaken (EZ) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) hebben de grootste budgetten voor subsidies in 2010. Deze budgetten bedragen 65% van het totale budget voor subsidies door de rijksoverheid in 2010.

35

Figuur 8 **Financieel belang van subsidies**
Uitgesplitst naar ministerie

4.4 Uitgevoerde evaluatieonderzoeken

Meer dan de helft van de subsidies van vijf jaar of ouder niet geëvalueerd

Voor een effectieve besteding van subsidiebudgetten is het van belang om subsidies regelmatig te evalueren op doeltreffendheid. Wanneer uit een evaluatie blijkt dat een subsidie niet effectief is, kan worden besloten om deze aan te passen of stop te zetten. In de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) en de Awb is dan ook de verplichting opgenomen om beleid en meer specifiek subsidies regelmatig te evalueren.¹⁵ Om te voorkomen dat subsidies lange tijd ongeëvalueerd doorlopen heeft de Tweede Kamer in 2003 bovendien de motie-Van As (Tweede Kamer, 2003) aangenomen. In deze motie wordt het kabinet verzocht alle subsidies en subsidieregelingen te voorzien van een einddatum, waar dat nog niet is gebeurd. Na deze einddatum zouden subsidieregelingen automatisch moeten worden stopgezet, tenzij na evaluatie uitdrukkelijk wordt besloten tot verlenging.

¹⁵ Zie voor een toelichting bijlage 6.

Wij hebben met het oog op de beheersing van de overheidsuitgaven bekeken of subsidies ten minste eenmaal in de vijf jaar worden geëvalueerd op doeltreffendheid.

Uit tabel 11 blijkt dat 12% van het totale aantal subsidies (13% van het budget in 2010) een begindatum heeft die ligt vóór 1 januari 2005. Deze subsidies lopen op onze peildatum (1 januari 2010) langer dan vijf jaar. Van deze subsidies blijkt meer dan de helft (7% van het totale aantal subsidies) niet te zijn geëvalueerd.

Tabel 11. Uitgevoerde evaluaties, uitgesplitst naar begindatum

<i>Subsidie</i>	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljoenen euro's)</i>
Begindatum voor 1-1-2005	76 (12%)	€ 795 (13%)
Wel geëvalueerd	31 (5%)	€ 356 (6%)
Niet geëvalueerd	45 (7%)	€ 439 (7%)
Begindatum onbekend	65 (10%)	€1.070 (18%)
Wel geëvalueerd	14 (2%)	€ 297 (5%)
Niet geëvalueerd	51 (8%)	€773 (13%)
Begindatum na 1-1-2005	492 (78%)	€ 4.194 (70%)
Wel geëvalueerd	77 (12%)	€ 1.124 (19%)
Niet geëvalueerd	415 (66%)	€ 3.070 (51%)
Totaal	633 (100%)	€ 6.060 (100%)

Ook blijkt uit tabel 11 dat van 10% van de lopende subsidies (met een totaal financieel belang van 18% van het budget voor 2010) de begindatum van de subsidie onbekend is. Een vijfde van deze subsidies (2% van het totale aantal subsidies) is in het verleden geëvalueerd, maar we hebben door het ontbreken van informatie over de begindatum van de subsidies niet kunnen vaststellen of deze evaluaties binnen vijf jaar zijn uitgevoerd.

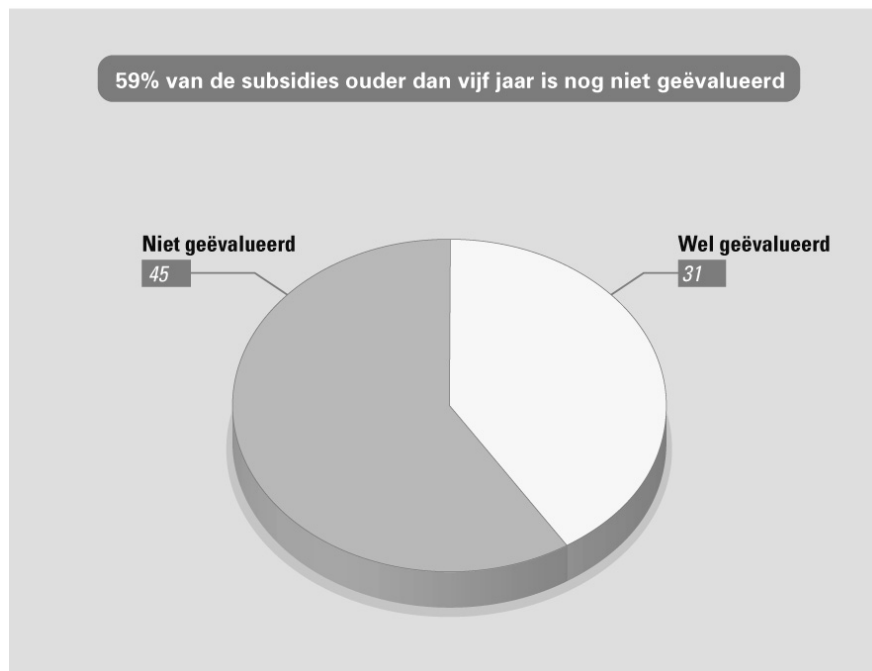
Het overgrote deel van de subsidies (78%; in termen van financieel belang 70%) kent een begindatum die ná 1 januari 2005 ligt. Hoewel deze subsidies korter dan vijf jaar lopen bleek bijna een zesde al geëvalueerd te zijn op onze peildatum 1 januari 2010.

Uit figuur 9 blijkt dat 59% van de subsidies met een begindatum voor 1 januari 2005, namelijk 45 van de 76, na vijf jaar nog niet is geëvalueerd. In termen van financieel belang is dit € 439 miljoen, 55% van het budget voor 2010.

Figuur 9 Uitgevoerde evaluaties voor subsidies met een begindatum vóór 1 januari 2005 (in aantallen)

37

Verschillen tussen ministeries

Van het totale aantal subsidies gestart vóór 1 januari 2005, blijkt zoals gezegd 59% niet te zijn geëvalueerd. De Ministeries van BZK en OCW evalueren aanmerkelijk minder frequent dan dit gemiddelde; hier is respectievelijk 89% en 88% niet geëvalueerd. Ook in termen van het financieel belang is het grootste deel van de subsidies waarvan de evaluatie niet binnen vijf jaar is uitgevoerd, afkomstig van deze ministeries.

De Ministeries van EZ en Defensie scoren aanmerkelijk beter; hier hebben we vastgesteld dat respectievelijk 31% en 14% van de subsidies niet binnen vijf jaar is geëvalueerd (zie tabel 12).

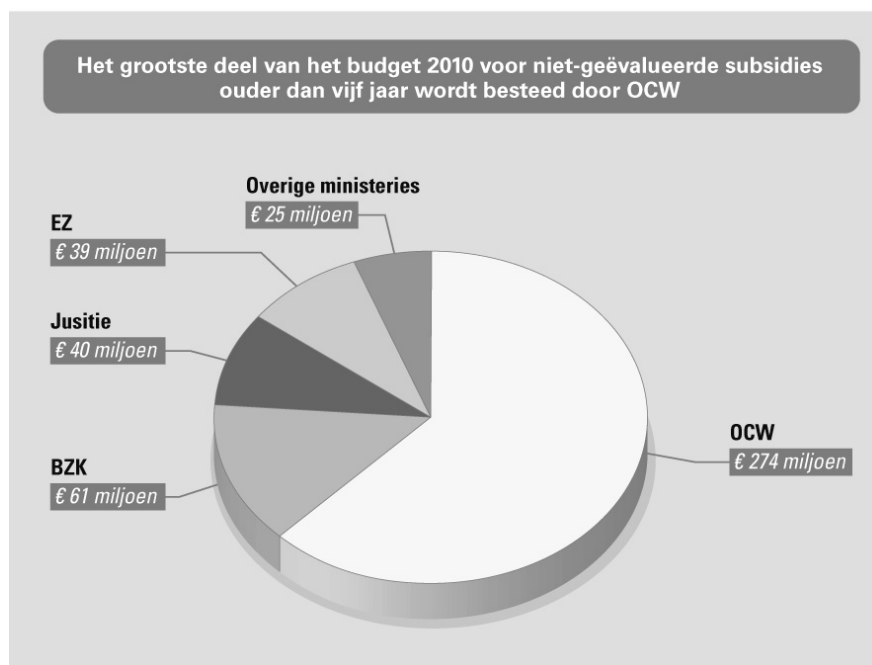
De Ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Financiën hebben geen subsidie die gestart is vóór 1 januari 2005.

Tabel 12. Niet-geëvalueerde subsidies gestart vóór 1 januari 2005 per ministerie (aandeel in het totaal aantal subsidies gestart vóór 1 januari 2005 van het ministerie en bedrag in miljoenen euro's)

Ministerie	Aantal subsidies gestart voor 1 januari 2005 nog niet geëvalueerd	Financieel belang 2010 (afgerond)
BuZa	75% (3)	€ 6
BZK	89% (8)	€ 61
DEF	14% (2)	€ 0,03
EZ	31% (4)	€ 39
FIN	-	€ 0
JUS	70% (7)	€ 40
LNV	100% (1)	€ 0,3
OCW	88% (14)	€ 274
SZW	50% (1)	€ 0,06
VenW	67% (4)	€ 8
VROM/WWI	-	€ 0
VWS/JenG	100% (1)	€ 9
Totaal	59% (45)	€ 439

Figuur 10 Financieel belang van niet geëvalueerde subsidies met een begindatum vóór 1 januari 2005
Uitgesplitst naar ministerie

4.5 Geplande evaluatieonderzoeken

39

Voor bijna een derde van de subsidies met verwachte looptijd van meer dan vijf jaar nog geen evaluatie gepland

Een belangrijk onderdeel van het beheer van subsidies is het plannen van een evaluatiedatum wanneer een subsidie naar verwachting enkele jaren zal gaan lopen. Om na te gaan of de ministeries dat gedaan hebben, hebben we de subsidies ingedeeld naar looptijd. Onder looptijd verstaan we de periode tussen de begindatum van een subsidie of de meest recente evaluatie in het verleden en de einddatum.¹⁶

Van de subsidies heeft 51% (325) een verwachte looptijd van langer dan vijf jaar (zie tabel 13). Voor deze subsidies hadden wij een geplande evaluatie verwacht. In de praktijk blijkt dat voor 178 van deze 325 subsidies (55%) geen evaluatie gepland is.

Tabel 13. Geplande evaluaties, uitgesplitst naar looptijd

<i>Subsidie</i>	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang 2010 (in miljoenen euro's)</i>
Looptijd > 5 jaar¹⁷	325 (51%)	€ 3.564
Niet gepland	178 (28%)	€ 1.503
Wel gepland	147 (23%)	€ 2.061
Looptijd < 5 jaar	299 (47%)	€ 2.251
Niet gepland	201 (32%)	€ 948
Wel gepland	98 (15%)	€ 1.304
Looptijd onbekend*	9 (1%)	€ 244
Niet gepland	8 (1%)	€ 244
Wel gepland	1 (0,2%)	€ 0,5
Totaal	633 (100%)	€ 6.060

* Subsidies waarvan wel een eind- maar geen begindatum bekend is.

In figuur 11 wordt dit grafisch weergegeven. In termen van het financieel belang in 2010 is dit € 1.503 miljoen, overeenkomend met 42% van het totale subsidiebedrag van de subsidies die naar verwachting langer dan vijf jaar zullen lopen.

¹⁶ Hierbij gaan we ervan uit dat subsidies zonder einddatum doorlopend zijn en dus langer dan vijf jaar zullen lopen.

¹⁷ Deze categorie subsidies is nader onder te verdelen in subsidies waarvan zowel de begin- als de einddatum bekend is, en subsidies waarvan alleen de begindatum bekend is en niet de einddatum. Voor de eerste soort geldt dat de looptijd bekend is (87 subsidies, waarvan 51 niet gepland, zestien te laat en twintig tijdig). Voor de tweede soort is de looptijd onbekend maar is wel vanwege de aanwezigheid van een begindatum te bepalen of de evaluatie tijdig gepland is. Bij deze tweede soort gaat het om 182 subsidies, waarvan 84 niet en 27 niet tijdig geplande evaluaties en 71 tijdig.

Figuur 11 **Geplande evaluaties voor subsidies met een verwachte looptijd langer dan vijf jaar (in aantallen)**

40

Verschillen tussen ministeries

Voor 55% van de subsidies die langer lopen dan vijf jaar is zoals gezegd geen evaluatie gepland (178 van de 325).

De Ministeries van Financiën, OCW, BZK en Verkeer en Waterstaat (VenW) scoren aanmerkelijk hoger dan dit gemiddelde: respectievelijk 100%, 95%, 80% en 77%. Wat het financieel belang betreft is het grootste aandeel van niet-geplande evaluaties afkomstig van het Ministerie van OCW.

De Ministeries van Defensie, Justitie, EZ en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) scoren met respectievelijk 0%, 7%, 18% en 19% subsidies zonder geplande evaluaties aanmerkelijk lager dan het gemiddelde (zie tabel 14 en figuur 12).

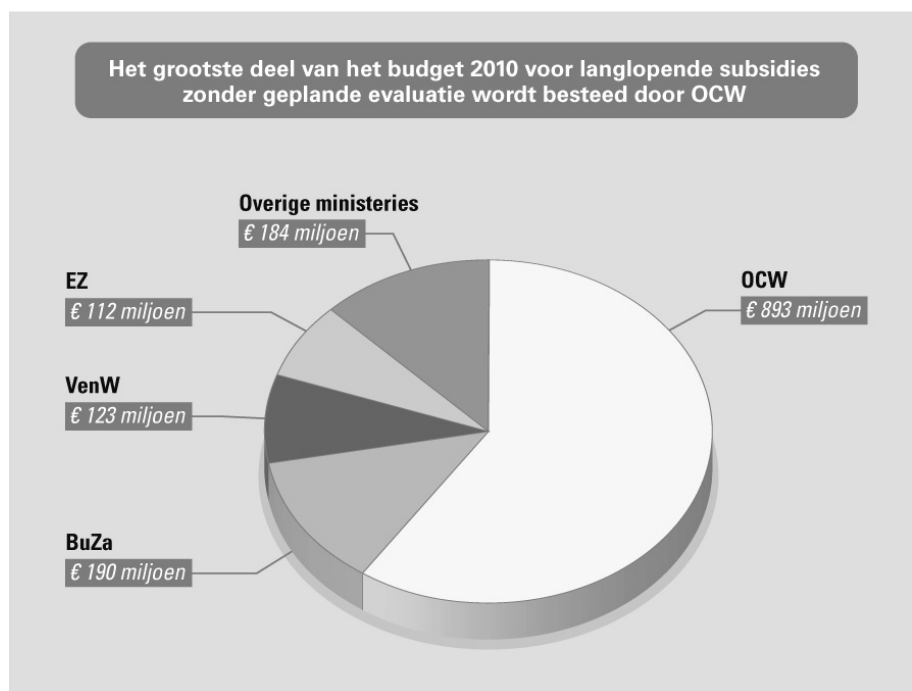
Tabel 14. Subsidies met een looptijd langer dan vijf jaar zonder geplande evaluatie per ministerie

41

Ministerie	Aandeel niet gepland (% ten opzichte van totaal aantal subsidies met looptijd langer dan vijf jaar) per ministerie	Financieel belang (in miljoenen euro's)
BuZa	59% (27)	€ 190
BZK	80% (24)	€ 72
DEF	0% (0)*	€ 0
EZ	18% (7)	€ 112
FIN	100% (2)	€ 2
JUS	7% (2)	€ 8
LNV	32% (8)	€ 15
OCW	95% (71)	€ 893
SZW	75% (3)	€ 19
VenW	77% (27)	€ 123
VROM/WWI	60% (3)	€ 22
VWS/JenG	19% (4)	€ 46
Totaal	55% (178)	€ 1.503

* Het betreft hier 0% van in totaal vijftien subsidies met een looptijd van meer dan vijf jaar.

Figuur 12 Financieel belang van subsidies met een verwachte looptijd langer dan vijf jaar zonder geplande evaluatie
Uitgesplitst naar ministerie

4.6 Einddatum

42

Een derde van de subsidies heeft geen einddatum; verbetering sinds motie-Van As in 2003, maar nog geen volledigheid

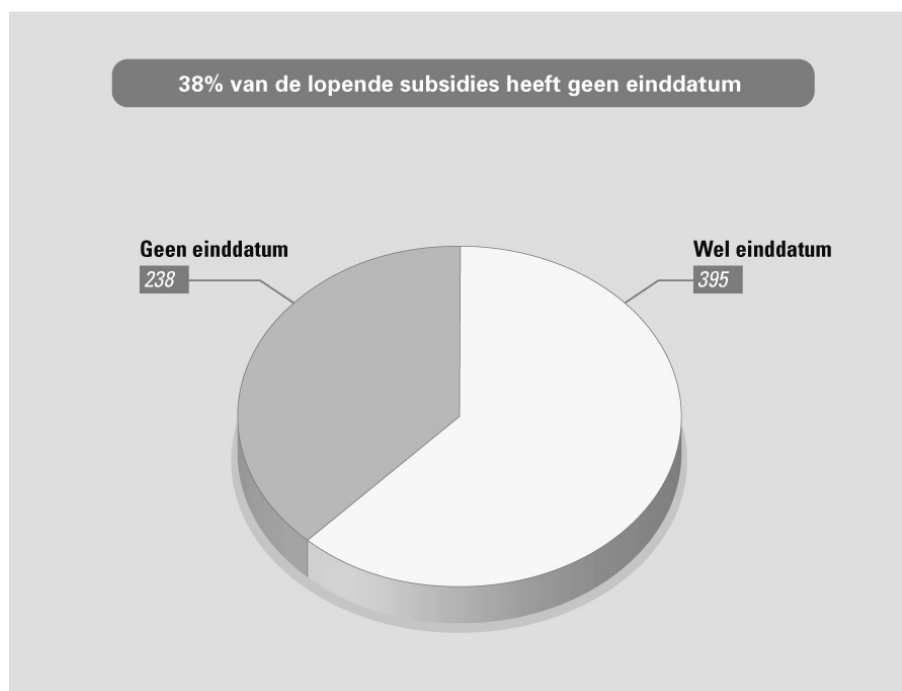
In de eerder genoemde motie-Van As, aangenomen in 2003, heeft de Tweede Kamer het kabinet verzocht om alle bestaande subsidies en subsidieregelingen te voorzien van een einddatum. Wij zijn nagegaan in hoeverre de subsidies in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* voorzien zijn van een einddatum.

Uit tabel 15 blijkt dat ruim een derde (38%) van de subsidies niet voorzien is van een einddatum. Daarmee is in 2010 een bedrag gemoeid van € 2.784 miljoen, 46% van het totale subsidiebudget in dat jaar.

Tabel 15. Subsidies in 2010 met en zonder begin- en einddatum (aantal en bedrag)

	<i>Aantal</i>	<i>Financieel belang (in miljoenen euro's)</i>
Zowel begin- als einddatum	386 (61%)	€ 3.031 (50%)
Geen begin-, wel einddatum	9 (1%)	€ 244 (4%)
Geen begin-, geen einddatum	56 (9%)	€ 826 (14%)
Wel begin-, geen einddatum	182 (29%)	€ 1.958 (32%)
Zonder einddatum	238 (38%)	€ 2.784 (46%)
Zonder begindatum	65 (10%)	€ 1.070 (18%)
Totaal	633 (100%)	€ 6.060 (100%)

Figuur 13 Subsidies met en zonder einddatum (in aantallen)

Het Ministerie van Financiën heeft in reactie op onze bevindingen aangegeven dat voor een aantal subsidies in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* waarvoor geen einddatum is vermeld, wel periodiek een besluit wordt genomen over de voortzetting van de subsidie. Zo zijn er volgens het Ministerie van Financiën subsidies waarbij jaarlijks wordt bepaald of deze wel of niet opnieuw worden verstrekt.

Aangezien het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* deze informatie niet vermeldt, hebben wij hiermee bij onze analyses geen rekening kunnen houden.

We constateren dat vanaf het jaar dat de motie-Van As is aangenomen, 2003, het percentage subsidies zonder einddatum duidelijk is afgenomen (zie tabel 16). Ook ten opzichte van de bevindingen uit ons onderzoek in 1988, waaruit bleek dat de helft of meer van de subsidies geen einddatum had, is er een verbetering zichtbaar.

Tabel 16. Subsidies zonder einddatum, naar begindatum van de subsidie (budget 2010)

Begindatum	Zonder einddatum	
	% van het totale aantal subsidies per begindatum	Bedrag (in miljoenen euro's)
<2000	84% (32)	€ 355
2000<2003	80% (20)	€ 215
2003<2004	67% (4)	€ 80
2004<2005	33% (3)	€ 7
2005<2006	49% (17)	€ 108
2006<2007	54% (37)	€ 398
2007<2008	29% (17)	€ 172
2008<2009	13% (11)	€ 187
2009<2010	15% (22)	€ 188
>2010	20% (19)	€ 248
Onbekend	86% (56)	€ 826
Totaal	38% (238)	€ 2.784

Verder is er een vrij grote groep subsidies waarvan geen begindatum bekend is. Bij deze groep subsidies ontbreekt erg vaak, in 86% van de gevallen, ook een einddatum. Deze subsidies waarvan niet bekend is wanneer ze gestart zijn en wanneer ze zullen eindigen, maken 9% van het totale aantal subsidies uit en vertegenwoordigen samen voor 2010 een budget van € 826 miljoen.

In zijn begroting 2009 (Financiën, 2008) heeft de minister van Financiën aangegeven dat hij de uitvoering van de motie-Van As als afgerond beschouwt. Uit de bovenstaande analyse blijkt dat desondanks ruim een derde van de subsidies niet is voorzien van een einddatum.

Van de 238 subsidies zonder einddatum hebben er 127, dus ruim de helft, ook nog geen geplande evaluatiedatum.

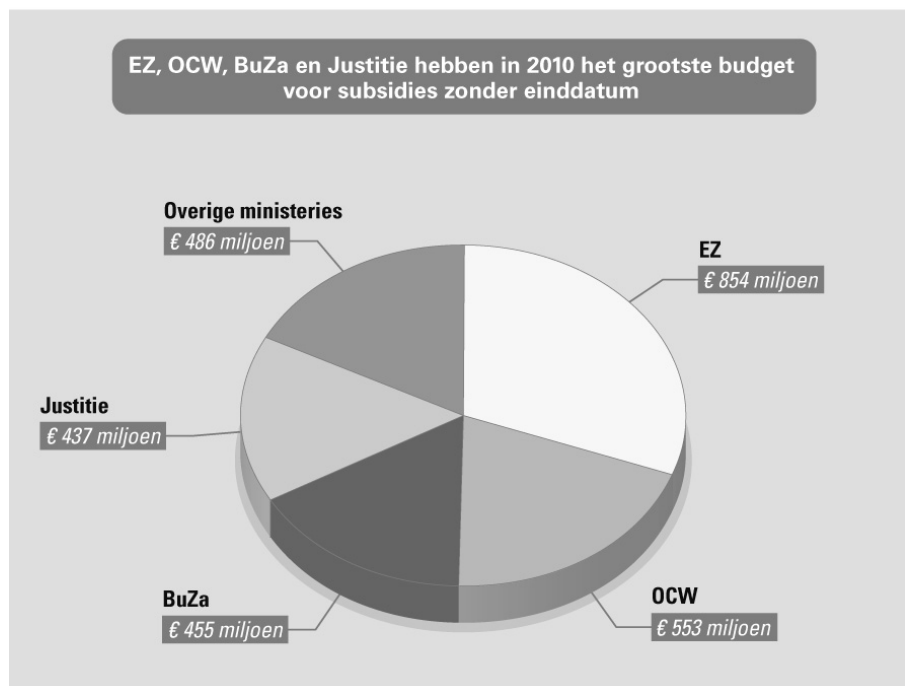
Verschillen tussen ministeries

Van het totale aantal subsidies kent zoals gezegd 38% geen einddatum. Zoals blijkt uit tabel 19 hebben de Ministeries van Financiën (100%), Defensie (87%), Justitie (70%), BZK (63%), VWS (63%) en EZ (61%) relatief veel subsidies zonder einddatum. Wat betreft het financieel belang is het grootste aandeel van subsidies zonder einddatum vooral aanwezig bij EZ en OCW (zie tabel 17 en figuur 14).

Tabel 17. Subsidies zonder einddatum (aandeel in het totaal van het ministerie) per ministerie

Ministerie	Aandeel zonder einddatum	Financieel belang (in miljoenen euro's)
BuZa	44% (35)	€ 455
BZK	63% (24)	€ 86
DEF	87% (13)	€ 16
EZ	61% (33)	€ 854
FIN	100% (2)	€ 2
JUS	70% (26)	€ 437
LNV	33% (12)	€ 48
OCW	31% (48)	€ 553
SZW	3% (2)	€ 3
VenW	15% (18)	€ 110
VROM/WWI	50% (5)	€ 33
VWS/JenG	63% (20)	€ 190
Totaal	38% (238)	€ 2.784

Figuur 14 Financieel belang van subsidies zonder einddatum
Uitgesplitst naar ministerie

'Grotere; subsidies minder vaak voorzien van een einddatum dan 'kleinere' subsidies

In tabel 18 hebben we de subsidies ingedeeld naar grootteklasse. We sluiten hierbij aan bij de klassen zoals ze ook zijn gebruikt in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010*. Uit de tabel blijkt dat bij de subsidies groter dan € 1 miljoen relatief vaak een einddatum ontbreekt.

Tabel 18. Subsidies zonder einddatum ingedeeld naar grootteklasse (budget 2010)

Grootteklasse	Zonder einddatum	
	% van aantal	Bedrag (in miljoenen euro's)
€ 0 tot 1 miljoen	25% (76)	€ 23
€ 1 tot 5 miljoen	46% (59)	€ 148
€ 5 tot 10 miljoen	43% (23)	€ 181
€ 10 tot 100 miljoen	46% (52)	€ 1.508
vanaf € 100 miljoen	60% (6)	€ 924
Budget onbekend*	76% (22)	€ ?
Totaal	38% (238)	€ 2.784

* Voor deze 29 subsidies is het budget voor de gehele periode 2010-2015 onbekend (dus niet 0). In 27 van deze 29 gevallen is ook geen totaalbudget bekend. Van de twee resterende subsidies is wel een totaalbudget bekend, maar geen verdeling over de jaren 2010-2015.

4.7 Cofinancieringssubsidies

Een gedeelte van de subsidies van de Nederlandse rijksoverheid wordt in het kader van een Europees subsidieprogramma verstrekt. Hierbij hanteert de Europese Unie het uitgangspunt dat zij niet alle kosten, maar slechts een deel ervan financiert. De lidstaat moet dus (verplicht) een deel van de kosten voor zijn rekening nemen. Die nationale subsidie-stroom wordt 'cofinanciering' genoemd.

In 2010 zijn er ten laste van de Nederlandse begroting 29 van dergelijke subsidies met een financieel belang van € 184 miljoen (3% van het totale budget aan subsidies in 2010). Van de 29 cofinancieringssubsidies vallen er 24 onder de verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV). Verder hebben de ministeries van VROM, VenW, SZW, OCW en EZ elk één cofinancieringssubsidie. Van deze subsidies zijn er 28 na 1 januari 2005 ingesteld.

Tabel 19 laat zien dat deze subsidies vaker een einddatum en een geplande evaluatiedatum hebben dan subsidies die niet als nationale cofinanciering verbonden zijn met een Europese subsidie.

Tabel 19. Subsidies naar wel of niet cofinanciering

	<i>Totaal aantal</i>	<i>Waarvan met einddatum*</i>	<i>Subsidies met looptijd >5 jaar of onbekende einddatum</i>	<i>Looptijd >5 jaar of onbekende einddatum waarvoor evaluatie is gepland**</i>
Cofinanciering	29	22 (76%)	18	14 (78%)
Geen cofinanciering	604	373 (62%)	307	133 (43%)

* Percentage is percentage van het totale aantal

** Percentage = percentage van subsidies met looptijd >5 jaar of onbekende einddatum

46

4.8 Subsidies in relatie tot werkterrein heroverwegingswerkgroepen

Wij zijn nagegaan welke subsidies vallen binnen de afbakening van de heroverwegingswerkgroepen. Daartoe hebben wij de subsidies toegedeeld aan de afzonderlijke werkgroepen. We hebben dat gedaan op basis van de afbakening van de opdracht aan de twintig heroverwegingswerkgroepen (Financiën, 2009c, 2009d) en de taakafbakening zoals beschreven in de uiteindelijke rapporten. Wij zijn niet nagegaan of de werkgroepen de subsidies die volgens ons passen binnen de opdrachtformulering ook daadwerkelijk bij hun analyse hebben gebruikt.

Uit tabel 20 blijkt dat 232 subsidies, 37% van het totale aantal van 633 subsidies, door ons niet aan de werkgroepen zijn toegedeeld. Het hiermee gemoeide subsidiebedrag in 2010 is minstens € 1.614 miljoen, oftewel 27% van het totale subsidiebudget van € 6.060 miljoen in 2010. Het grootste deel daarvan wordt uitgevoerd door de Ministeries van EZ, VWS en OCW, zoals ook blijkt uit figuur 15.

Tabel 20. Subsidies die buiten de heroverwegingen blijven (budget 2010)

<i>Ministerie</i>	<i>Aantal</i>	<i>Bedrag (in miljoenen euro's)</i>
BuZa	2	€ 3
BZK	12	€ 76
DEF	0	€ 0
EZ	22	€ 559
FIN	2	€ 2
JUS	3	€ 20
LNV	7	€ 9
OCW	26	€ 346
SZW	55	€ 90
V&W	89	€ 87
VROM/WWI	1	€ 26
VWS/JenG	13	€ 396
Totaal	232	€ 1.614

Figuur 15 **Financieel belang van subsidies die buiten de heroverwegingen blijven**
Uitgesplitst naar ministerie

47

4.9 Bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Uitgevoerde evaluaties

- Circa 12% van de subsidies is gestart vóór 1 januari 2005. Uitgaande van een evaluatietermijn van minimaal eens per vijf jaar zouden ze al eens geëvalueerd moeten zijn. Van deze subsidies is 59% niet geëvalueerd.
- De Ministeries van BZK en OCW evalueren veel minder dan dit gemiddelde; hier is respectievelijk 89% en 88% niet geëvalueerd. De Ministeries van EZ en Defensie scoren aanmerkelijk beter met 31% respectievelijk 14% niet geëvalueerde subsidies.
- Bijna 78% van de nu lopende subsidies is na 1 januari 2005 gestart en is dus jonger dan vijf jaar.
- Voor 10% van alle subsidies is niet bekend hoe lang ze al lopen doordat de begindatum onbekend is.

Geplande evaluaties

- Voor 55% van de subsidies met een verwachte looptijd van meer dan vijf jaar is geen evaluatie gepland.
- Het Ministerie van OCW scoort aanmerkelijk slechter: voor 95% van de OCW-subsidies die (waarschijnlijk) langer dan vijf jaar zullen lopen, met een financieel belang van € 893 miljoen is geen evaluatie

gepland. De Ministeries van Defensie en Justitie scoren aanmerkelijk beter: respectievelijk 0% en 7% zonder geplande evaluatie.

48

Einddatum

- Ruim een derde van de subsidies in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* heeft geen einddatum. Daarmee is dus maar deels voldaan aan de motie-Van As, waarin werd gesteld dat alle subsidies van een einddatum moesten worden voorzien.
- Het gaat sinds de motie-Van As in 2003 werd aangenomen wel beter. Het aandeel subsidies zonder einddatum is gedaald van rond de 80% procent bij subsidies gestart vóór 2000 tot rond de 20% bij subsidies met een begindatum na 2007.
- Van de 238 subsidies zonder einddatum heeft ruim de helft (127) ook geen geplande evaluatiedatum.
- Voor 9% van het totaal aantal subsidies zijn zowel de begin- als de einddatum onbekend. Deze subsidies vertegenwoordigen samen voor 2010 een budget van € 826 miljoen.
- De Ministeries van Financiën en Defensie hebben relatief veel subsidies zonder einddatum (respectievelijk 100% en 87%). De Ministeries van SZW en VenW scoren aanmerkelijk beter (respectievelijk 3% en 15%). In termen van het financieel belang zijn de subsidies van het Ministerie van EZ en OCW het minst van een einddatum voorzien.
- De subsidies met een groter budget zijn minder vaak voorzien van een einddatum dan de 'kleinere' subsidies.

Cofinancieringssubsidies

- Slechts een gering aantal subsidies zijn cofinancieringssubsidies: 29 van de 633, met een financieel belang van € 184 miljoen. Cofinancieringssubsidies hebben vaker een einddatum en zullen vaker tijdig geëvalueerd worden dan de overige subsidies.

Heroverwegingswerkgroepen

- Van het totale aantal van 633 subsidies vallen er 232 (37%) niet binnen de taakafbakening van de werkgroepen. Het hiermee gemoeide subsidiebedrag in 2010 is minstens € 1.614 miljoen, 27% van het totale subsidiebudget van € 6.060 miljoen in dat jaar.
- Het grootste deel van deze € 1.614 miljoen valt onder de verantwoordelijkheid van de Ministeries van EZ, VWS en OCW.

Aanbeveling: stel voor alle lopende subsidieregelingen en subsidies een evaluatieplanning vast.

- Wij bevelen de betrokken ministers aan voor alle lopende subsidie(re-

gelingen) een evaluatieplanning op te stellen en die in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk op te nemen.

49

- Indien een minister van mening is dat het niet zinvol of haalbaar is om een evaluatie van een subsidie(regeling) uit te voeren, dan zou hij dit expliciet en met redenen omkleed in het Subsidieoverzicht Rijk op moeten melden.
- Het Subsidieoverzicht Rijk is volgens ons een nuttig instrument om inzicht te geven in onder meer het aantal subsidieregelingen, het daarmee gemoeide financiële belang en de mate waarin subsidie-regelingen een einddatum hebben en geëvalueerd zijn. In 2003 heeft het kabinet toegezegd om eens per vier jaar een subsidieoverzicht aan de Tweede Kamer te sturen. Uit onze analyse blijkt dat ongeveer de helft van de subsidies korter loopt dan vijf jaar. Daardoor is het Subsidieoverzicht Rijk met de huidige frequentie snel achterhaald. Wij bevelen de minister van Financiën aan om de frequentie van de informatievoorziening over subsidies (in de vorm van het Subsidieoverzicht Rijk) opnieuw vast te stellen. Dit overzicht kan ook behulpzaam zijn bij de implementatie van het nieuwe subsidiekader.

Aanbeveling: voorzie alle subsidieregelingen en subsidies van een einddatum

- Wij bevelen alle betrokken ministers aan om de subsidieregelingen en subsidies zonder einddatum waarvoor zij verantwoordelijk zijn, conform de motie-Van As op korte termijn te voorzien van een einddatum en deze einddatum ook in de subsidieregeling en in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk op te nemen. Indien zij er bewust voor kiezen geen einddatum vast te leggen, zou hiervan expliciet en met redenen omkleed in het Subsidieoverzicht Rijk melding gemaakt moeten worden.

5 Reactie bewindspersonen en nawoord Algemene Rekenkamer

50

We hebben reacties ontvangen op ons onderzoek van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van de minister van Financiën. Hieronder volgt een samenvattende weergave van deze reacties. Een integrale weergave van de brieven is te vinden op onze website: www.rekenkamer.nl.

5.1 Reactie staatssecretaris van BZK

De staatssecretaris van BZK heeft op 22 april 2010 gereageerd op ons conceptrapport.

De staatssecretaris gaat in haar brief eerst in op passages in ons rapport over twee eerdere onderzoeken die wij hebben gepubliceerd over specifieke uitkeringen, namelijk *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen* (Algemene Rekenkamer, 2006) en *Financiële verhoudingen tussen bestuurslagen* (Algemene Rekenkamer, 2009). In reactie op deze passages schrijft de staatssecretaris dat zij met ons van mening is dat een heldere, eenduidige verantwoordelijkheidsverdeling tussen de rijksoverheid en medeoverheden één van de belangrijke succesfactoren is voor het versterken van het decentrale beleid. Zij geeft aan dat haar beleid in dit verband gericht is op gelijkwaardige bestuurslagen met een eigen verantwoordelijkheid en zo min mogelijk interbestuurlijke lasten. Bij dat doel past volgens haar de inzet van algemene middelen beter dan het verstrekken van specifieke uitkeringen. De staatssecretaris constateert in dit verband dat verscheidene heroverwegingsrapporten aandacht vragen voor een heldere verantwoordelijkheidsverdeling en minder bureaucratie.

De staatssecretaris wijst erop dat specifieke uitkeringen vaak niet afzonderlijk worden geëvalueerd omdat de RPE 2006 zich richt op beleidsartikelen van begrotingen en niet op de individuele instrumenten, zoals een specifieke uitkering. Zij zegt echter graag toe in het jaarlijkse overzicht van specifieke uitkeringen ook aandacht te zullen besteden aan de effectiviteit van het instrument.

Onze aanbeveling om jaarlijks te rapporteren over de gelden die van rijkswege zijn uitgegeven aan specifieke uitkeringen, neemt de staatssecretaris niet over. Zij is van mening dat dit geen meerwaarde heeft. De staatssecretaris vindt de aard van specifieke uitkeringen te divers en vindt de hoogte van de uitgaven ook geen bepalende factor voor het vaststellen van de effectiviteit.

51

5.2 Reactie minister van Financiën

De minister van Financiën heeft op 20 april 2010 gereageerd op ons conceptrapport.

De minister geeft om te beginnen aan dat bij een heroverweging prioriteiten opnieuw worden bepaald en dat daarbij andere aspecten dan effectiviteit een rol kunnen spelen – ook bij de beoordeling van belastinguitgaven en subsidies. Dat een deel van de lopende belastinguitgaven en subsidies niet is meegenomen in de brede heroverweging is volgens hem in dit licht goed te verklaren. De brede heroverweging had de belangrijke taakgebieden van het kabinet als uitgangspunt en was niet gericht op een integraal overzicht van een bepaald type instrument.

De minister gaat vervolgens afzonderlijk in op onze bevindingen over belastinguitgaven en subsidies.

5.2.1 Belastinguitgaven

In zijn reactie op ons hoofdstuk over belastinguitgaven verwijst de minister ons naar een binnenkort te publiceren beleidsdoorlichting van de evaluaties van belastinguitgaven, die zich nu in de afrondende fase bevindt. De minister schrijft dat hierin ook aandacht wordt besteed aan het vervolgtraject van de evaluaties van individuele belastinguitgaven. Voorts geeft hij aan dat de minister van Financiën zichzelf in 2003 heeft gecommitteerd om de hele cyclus van de evaluatie van belastinguitgaven binnen vijf jaar af te ronden. Dit staat zijns inziens los van bestaande evaluatieregels die, volgens hem, niet gelden voor specifieke instrumenten.

Verder stelt de minister dat in ons rapport sprake is van een overschatting van het aandeel niet geëvalueerde regelingen. Hij wijst erop dat ook niet-geëvalueerde regelingen zijn geanalyseerd in de studie van de 'Studiecommissie belastingstelsel'.¹⁸ Daarnaast stelt hij dat wij geen

¹⁸ De minister refereert hier aan een commissie bestaande uit externe deskundigen, ambtelijke deskundigen en medewerkers van het Centraal Planbureau, die in opdracht van de minister en staatssecretaris van Financiën in 2009 hebben onderzocht wat er aan het Nederlandse belastingstelsel zou kunnen worden veranderd. Zie ook § 5.3.1 'Nawoord Algemene Rekenkamer'.

rekening hebben gehouden met belastinguitgaven die in (verplichte) beleidsdoorlichtingen van reguliere uitgaven zijn meegenomen.

52

5.2.2 Subsidies

In reactie op ons onderzoek naar subsidies gaat de minister van Financiën in op onze aanbeveling om voor alle lopende subsidieregelingen een planning te maken en die in het Subsidieoverzicht Rijk op te nemen. De minister geeft aan dat de verantwoordelijkheid voor evaluaties en de planning daarvan bij de desbetreffende vakministers ligt. Op basis van de door de ministeries aangeleverde informatie stelt de minister van Financiën het Subsidieoverzicht Rijk op.

De minister vindt dat het in ons rapport opgeroepen beeld deels juist is, maar dat de praktijk genuanceerder is. Subsidies die niet separaat worden geëvalueerd worden volgens de minister namelijk soms wél in beleidsdoorlichtingen betrokken. De minister schrijft dat hij in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk de relatie tussen evaluatie en beleidsdoorlichtingen zal meenemen. Verder vindt de minister dat het instrument evaluatie niet altijd geschikt is voor afwegingen over subsidies en subsidieregelingen. Die situatie is aan de orde als subsidies voortkomen uit bestuurlijke afspraken, bijvoorbeeld met de Nederlandse Antillen, of als er sprake is van een bijzonder maatschappelijk belang (bijvoorbeeld de herdenking van 4 en 5 mei).

Verder merkt de minister op dat bij het opstellen van het Subsidieoverzicht Rijk de peildatum 1 januari 2010 is gehanteerd. Dit betekent zijns inziens dat er sprake is van een momentopname. De minister geeft aan dat planningen ook na 1 januari 2010 kunnen zijn opgesteld en noemt als voorbeeld hiervan het Ministerie van OCW. Dit ministerie heeft na publicatie van het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* nog een aantal gegevens aangeleverd die volgens de minister van Financiën een positiever beeld geven van het aantal subsidies en subsidieregelingen met een begindatum, einddatum en evaluatiemoment. Deze gegevens heeft de minister aan ons ter beschikking gesteld.

In reactie op onze bevinding dat niet alle subsidies zijn voorzien van een einddatum, merkt de minister op dat ministeries bij de meeste van deze subsidies hebben aangegeven dat het om een doorlopende subsidie gaat. Bij deze subsidies wordt volgens de minister veelal periodiek, bijvoorbeeld jaarlijks of vierjaarlijks, een besluit genomen over de voortzetting ervan. De minister zegt toe hieraan in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk aandacht te besteden.

Ook zegt de minister toe dat hij zal onderzoeken in welke vorm en in welke mate een frequentere informatievoorziening over subsidies mogelijk is.

53

5.3 Nawoord Algemene Rekenkamer

5.3.1 Algemeen

De beide bewindspersonen wijzen ons erop dat de RPE 2006 zich richt op beleidsartikelen van begrotingen en niet op specifieke instrumenten. Voor inzicht in de effectiviteit van beleid, ook op artikelniveau, is het echter volgens ons nodig om het verband te kennen tussen de ingezette instrumenten en de effecten hiervan. Als er geen (recent) zicht is op de mate waarin de ingezette instrumenten effectief zijn loopt de overheid het risico dat niet-effectieve regelingen langdurig blijven doorlopen.

Verder willen wij met ons onderzoek de Tweede Kamer inzicht bieden in de reikwijdte en de beperkingen van de heroverwegingsoperatie. Met onze analyse laten we zien dat in deze operatie niet alle financiële instrumenten die het Rijk inzet in de volle breedte betrokken zijn geweest. Bij het heroverwegen van prioriteiten in beleid is effectiviteit van instrumenten niet het enige relevante criterium, maar volgens ons wel een *minimumvoorwaarde*.

5.3.2 Belastinguitgaven en specifieke uitkeringen

Wij vinden het, gezien het belang van inzicht in de effectiviteit van beleid, een goede zaak dat de staatssecretaris van BZK onze aanbeveling ter harte neemt om in het jaarlijkse overzicht specifieke uitkeringen ook aandacht te besteden aan effectiviteit. Wij hopen dat de staatssecretaris hieraan een concrete actie verbindt en zullen dit met belangstelling blijven volgen.

De staatssecretaris geeft aan niet jaarlijks te willen rapporteren over de gerealiseerde uitgaven van specifieke uitkeringen. Wij vinden dit een gemiste kans, omdat hiermee de kosten van het beleid niet systematisch ten behoeve van de Tweede Kamer in beeld worden gebracht.

De minister van Financiën wijst ons op de studie van de Studiecommissie belastingstelsel, waarin ook enkele niet-geëvalueerde regelingen zijn geanalyseerd. Deze studie hebben wij niet in ons onderzoek betrokken omdat deze niet tot doel had belastinguitgaven te evalueren maar om

“een voorstudie te verrichten naar verschillende scenario’s voor een mogelijke herziening van het Nederlandse belastingstelsel” (Ministerie van Financiën, 2010). Dit is een ander doel dan het doel dat in ons onderzoek centraal staat.

54

In reactie op de opmerking van de minister van Financiën dat wij in ons onderzoek geen rekening zouden hebben gehouden met belastinguitgaven die in beleidsdoorlichtingen van reguliere uitgaven zijn meegenomen, willen wij benadrukken dat wij deze beleidsdoorlichtingen wel degelijk in ons onderzoek hebben betrokken. Wij zijn nagegaan of belastinguitgaven en specifieke uitkeringen in deze onderzoeken werden betrokken. Dit bleek echter niet het geval.

5.3.3 Subsidies

Wij noteren de toezegging van de minister van Financiën om na te gaan of een grotere frequentie van de informatievoorziening over subsidies mogelijk is. Wij zullen concrete voorstellen op dit punt met belangstelling volgen. Ook nemen we met instemming kennis van de toezeggingen van de minister om het volgende Subsidieoverzicht Rijk uit te breiden met informatie over subsidie-evaluaties die onderdeel zijn van beleidsdoorlichtingen en met informatie over doorlopende subsidies zonder einddatum (waarbij periodiek een besluit wordt genomen over de voortzetting).

De minister geeft aan dat subsidies niet altijd separaat worden geëvalueerd. Wij wijzen erop dat in de Algemene wet bestuursrecht een evaluatieplicht voor wettelijke subsidies is vastgelegd. Beleidsdoorlichtingen richten zich over het algemeen niet op de effectiviteit van afzonderlijke instrumenten. Naar onze mening echter dienen beleidsdoorlichtingen, om goed inzicht te geven in effectiviteit van beleid, wel gestoeld te zijn op onderliggende evaluaties van instrumenten. Daar waar die evaluaties afwezig zijn dient er daarom aandacht te worden besteed aan de effectiviteit van de afzonderlijke instrumenten. In ons vervolgonderzoek naar subsidies (publicatiedatum voorzien in 2011) zullen wij nagaan wat de kwaliteit is van de uitgevoerde subsidie-evaluaties, al dan niet als onderdeel van een beleidsdoorlichting.

Het is ons niet duidelijk of de minister van Financiën onze aanbeveling om een evaluatieplanning in het Subsidieoverzicht Rijk op te nemen, overneemt. Wij willen het belang hiervan nogmaals beklemtonen. Zo’n overzicht zou ook de mogelijkheid bieden om per subsidie met redenen omkleed te melden waarom een evaluatie niet kan worden uitgevoerd,

hetgeen volgens de minister het geval is bij subsidies die zijn gebaseerd op bestuurlijke afspraken of subsidies met een bijzonder maatschappelijk belang.

55

Tot slot vinden wij het spijtig dat de minister onze aanbeveling niet overneemt om voor iedere subsidie een einddatum vast te leggen of expliciet en met redenen omkleed in het *Subsidieoverzicht Rijk* aan te geven waarom dit niet gebeurt. Wij achten dat een passende werkwijze om uitvoering te geven aan de motie-Van As. De minister geeft aan dat bij subsidies zonder einddatum veelal periodiek, bijvoorbeeld jaarlijks of vierjaarlijks, een besluit wordt genomen over de voortzetting ervan. Wij vinden het belangrijk dat kennis over effectiviteit een rol speelt bij een besluit over voorzetting.

Uit onze gegevens blijkt dat voor ruim de helft van deze subsidies zonder einddatum nog geen (effect)evaluatie is gepland. De minister geeft aan in het eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk aandacht te willen besteden aan deze subsidies. Wij gaan ervan uit dat dit betekent dat er meer aandacht zal komen voor de evaluatie van de subsidies zonder einddatum.

Bijlage 1 Overzicht belangrijkste conclusies en aanbevelingen

56

Conclusies	Aanbevelingen	Bestuurlijke reacties	Nawoord Algemene Rekenkamer
<i>Heroverwegingsoperatie</i>			
Bijna een derde van totale budget voor belasting-uitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies (respectievelijk € 7,8, € 1,4 en € 1,6 miljard op totaal budget van € 33,9 miljard) is niet betrokken in heroverwegingen.		Minister van Financiën: Heroverwegingen hadden belangrijke taakgebieden als uitgangspunt, waren niet gericht op integraal overzicht van bepaald type instrument.	Wij laten Tweede Kamer zien dat in heroverwegingsoperatie niet alle financiële instrumenten van het Rijk in de volle breedte betrokken zijn geweest.
		Minister van Financiën: Bij heroverwegen van prioriteiten in beleid spelen ook andere aspecten dan effectiviteit een rol.	Effectiviteit van instrumenten is niet enige relevante criterium, maar volgens ons wel minimumvoorwaarde. Voortzetten van niet-effectief beleid is in geen geval zinvol.
<i>Aard onderzoek</i>			
		Minister van Financiën en staatssecretaris van BZK: RPE 2006 richt zich op beleidsartikelen van begrotingen, niet op specifieke instrumenten. Instrumenten worden niet altijd separaat geëvalueerd maar in beleidsdoorlichtingen meegenomen.	Zonder (recent) zicht op mate waarin specifieke instrumenten effectief zijn loopt overheid risico dat niet-effectieve regelingen langdurig doorlopen. Voor wettelijke subsidies geldt bovendien periodieke evaluatieplicht op grond van Awb.
		Minister van Financiën: In eerstvolgende subsidie-overzicht zal evaluatie in relatie tot beleidsdoorlichtingen worden meegenomen.	Wij nemen met instemming kennis van de toezegging van de minister.
<i>Belastinguitgaven</i>			
40% van het totaal aantal belastinguitgaven (financieel belang € 4,7 miljard) is niet geëvalueerd.		Minister van Financiën: Ook niet geëvalueerde regelingen zijn geanalyseerd, namelijk door Studietoelichtingcommissie belastingstelsel.	Deze studie is niet in onderzoek betrokken omdat zij niet tot doel had belastinguitgaven te evalueren.
		Minister van Financiën: Er is geen rekening gehouden met belastinguitgaven die in beleidsdoorlichtingen van reguliere uitgaven zijn meegenomen. Daardoor is aandeel niet geëvalueerde regelingen overschat.	Wij hebben interdepartementale beleidsonderzoeken wel degelijk bestudeerd. Belastinguitgaven en specifieke uitkeringen bleken hierin niet voor te komen.
<i>Specifieke uitkeringen</i>			
86% van specifieke uitkeringen (financieel belang		Staatssecretaris van BZK: Zegt toe in jaarlijks overzicht	Wij hopen dat staatssecretaris hieraan concrete actie zal

Conclusies	Aanbevelingen	Bestuurlijke reacties	Nawoord Algemene Rekenkamer
€ 7,4 mld) is niet geëvalueerd; zeven van vijftien evaluaties bevatten informatie over effectiviteit. Volledig overzicht van werkelijke uitgaven voor specifieke uitkeringen ontbreekt.	Rapporteer jaarlijks over gerealiseerde uitgaven van specifieke uitkeringen.	specifieke uitkeringen ook aandacht te zullen besteden aan effectiviteit van het instrument. Staatssecretaris van BZK: Aard van specifieke uitkeringen is te divers voor jaarlijkse rapportage over uitgaven; hoogte uitgaven is ook geen bepalende factor bij vaststelling effectiviteit van specifieke uitkering.	verbinden. Gemiste kans; kosten van beleid worden nu niet systematisch voor de Tweede Kamer in beeld gebracht.
Subsidies			
81% van lopende subsidies (financieel belang € 4,3 mld) is niet geëvalueerd. 45 van deze subsidies zijn ouder dan vijf jaar (financieel belang € 0,4 mld). Van subsidies die voor 2005 startten is 59% dus niet geëvalueerd.	Stel frequentie van informatievoorziening over subsidies opnieuw vast. Huidige Subsidieoverzicht Rijk is te snel achterhaald. Nieuw overzicht moet inzicht geven in aantal lopende subsidieregelingen, daarmee gemoeid financieel belang, einddatum en geplande c.q. uitgevoerde evaluaties.	Minister van Financiën: Onderzocht gaat worden hoe meer frequente informatievoorziening over subsidies te realiseren is.	Wij zullen concrete voorstellen op dit punt met belangstelling volgen.
Voor 55% van 325 subsidies met verwachte looptijd van meer dan vijf jaar is geen evaluatie gepland.	Stel voor alle lopende subsidieregelingen evaluatieplanning op en neem deze op in eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk. Meld expliciet en met redenen omkleed indien evaluatie niet zinvol of niet haalbaar wordt geacht.	Minister van Financiën: Instrument evaluatie is niet geschikt voor subsidies die zijn gebaseerd op bestuurlijke afspraken of subsidies met bijzonder maatschappelijk belang.	- Subsidieoverzicht Rijk biedt mogelijkheid om per subsidie met redenen omkleed te melden waarom een evaluatie niet kan worden uitgevoerd. - Onduidelijk of minister aanbeveling om evaluatieplanning in Subsidieoverzicht Rijk op te nemen overneemt. Wij benadrukken nogmaals belang hiervan.
38% van de subsidies heeft geen einddatum. Voor ruim de helft hiervan is geen evaluatie gepland. Daarmee is nog niet voldaan aan motie-Van As uit 2003.	Voorzie subsidieregelingen zonder einddatum op korte termijn van einddatum en neem deze op in eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk. Meld expliciet en met redenen omkleed indien er bewust voor wordt gekozen geen einddatum vast te leggen.	- Minister van Financiën: Meeste van deze subsidies zijn doorlopende regelingen, waarbij periodiek besluit wordt genomen over voortzetting. - In eerstvolgende Subsidieoverzicht Rijk wordt aandacht besteed aan subsidies zonder einddatum.	- Spijtig dat minister aanbeveling niet overneemt. Wij vinden het belangrijk dat kennis over effectiviteit een rol speelt bij de periodieke besluiten over voorzetting. - Wij gaan ervan uit dat aankondiging minister betekent dat er meer aandacht zal komen voor <i>evaluatie</i> van subsidies zonder einddatum.

Bijlage 2 Belastinguitgaven

58

<i>Naam belastinguitgave</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2010 x € miljoen</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Groep 1				
Energie-investeringsaftrek (EIA)	EZ	298	31492/8	positief/negatief
Verlaagd tarief energiebelasting glastuinbouw	LNV	174		niet geëvalueerd
Groep 2				
Heffingskorting groen beleggen	VROM	109	30535/11	positief
Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement	VROM	90	30535/11	positief
Bosbouwvrijstelling	LNV	1	30800 XIV/74	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling bos- en natuurterreinen en landgoederen forfaitair rendement	LNV	5	30800 XIV/74	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling vergoeding bos- en natuurbeheer	LNV	9		geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling overdrachtsbelasting natuurgrond	LNV	3		< 5 jaar
Groep 1 & 2				
Laag tarief OV-bussen en huisvuilauto's	VROM	1	31200 IXB/18	negatief
Nihiltarief OV-bussen op LPG	VROM	0	30300 IXB/32	negatief
Milieu-investeringsaftrek (MIA)	VROM	113	30535/11	positief
Vervroegde afschrijving milieu- investeringen (VAMIL)	VROM	42	30535/11	positief
Nihiltarief zeer zuinige auto's	FIN	34		< 5 jaar
Stimulans Euro-6 dieselpersonen- auto's	VROM	-		< 5 jaar
Teruggaaf internationaal gecombineerd vervoer	VenW	0		niet geëvalueerd
Uitbreiding bonus zuinige auto's	VROM	5		< 5 jaar
Verlaging fiscale bijtelling (zeer) zuinige auto's	SZW	53		< 5 jaar
Groep 3				
Teruggaaf taxi's	VenW	32	30300 IXB/32	positief
Vrijstelling taxi's	VenW	50	30300 IXB/32	positief
Vrijstelling wegenbouw	VenW	0	30300 IXB/32	
Vervoer van personen (waaronder openbaar vervoer)	VenW	664		niet geëvalueerd
Groep 4				
Aftrek kosten woning monumentenzorg	OCW	57	32156/2	positief
Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen forfaitair rendement	VROM	744	30375/2	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling overdrachtsbelasting stedelijke herstructurering	VROM	12		< 5 jaar
Aftrek wegens geen of geringe eigen- woningschuld	VROM	310		< 5 jaar
Gedeeltelijke vrijstelling van	VROM	35		niet geëvalueerd

<i>Naam belastinguitgave</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2010 x € miljoen</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
inkomsten uit kamerverhuur				
Groep 5				
Kindertoeslag forfaitair rendement	FIN	25	30375/2, bijlage 10	negatief
Ouderschapsverlofkorting	SZW	90		< 5 jaar
Groep 7				
Aftrek voor scholingsuitgaven (studiekosten)	OCW	178	30012/6	positief
Groep 8				
Afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk	EZ	692	30800 XIII/51	positief
Aftrek speur- en ontwikkelingswerk	EZ	8	30800 XIII/51	positief
Groep 9				
Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid	EZ en SZW	14		< 5 jaar
Groep 10				
Afdrachtvermindering onderwijs	SZW en OCW	369	29282/42	negatief
Verlaagd tarief omzetbelasting Arbeidsintensieve diensten	SZW	396	Geen kamerstuk	positief /negatief
Groep 13				
Heffingskorting sociaal-ethisch beleggen	BuZa	3		niet geëvalueerd
Vrijstelling sociaal-ethisch beleggen forfaitair rendement	BuZa	2		niet geëvalueerd
Niet in heroverwegingswerkgroep in te delen				
Giftenaftrek	FIN	305	32132 IXB/9	negatief
Meewerkaftrek	EZ	10	29949/56	negatief
Vrijstelling overdrachtsbelasting monumenten	OCW	-	32156/2	negatief
FOR, niet omgezet in lijfrente	EZ	226	29949/56	positief
Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek	EZ	337	29949/56	positief
Landbouwregeling omzetbelasting	LNV	32	31727/1	positief
Verlaagd tarief omzetbelasting sierteelt	LNV	185	31200 XIV/157	positief
Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden forfaitair rendement	FIN	18	30375/2, bijlage 11	positief
Zelfstandigenaftrek	EZ	1.188	29949/56	positief
Afdrachtvermindering zeevaart	VenW	88	31200 XII/4	positief /negatief
Extra zelfstandigenaftrek starters	EZ	68	29949/56	positief /negatief
Heffingskorting durfkapitaal	EZ	11	30300 XIII/57	positief /negatief
Keuzeregime winst uit zeescheepvaart (tonnagebelasting)	VenW	61	31200 XII/4	positief /negatief
Landbouwvrijstelling in de inkomstenbelasting	LNV	285	31727/1	positief /negatief
Ouderentoeslag forfaitair rendement	FIN	105	30375/2, bijlage 10	positief /negatief
Persoonsgebonden aftrekpost durfkapitaal	EZ	4	30300 XIII/57	positief /negatief
Raffinaderijvrijstelling	EZ	44	31200 IXB/18	positief /negatief
Tariefdifferentiatie accijnzen tractoren en mobiele werktuigen	LNV	131	31200 IXB/18	positief /negatief
Verlaagd tarief Bibliotheken (verhuur boeken), musea en dergelijke	OCW	102	31700 VIII/147	positief /negatief
Verlaagd tarief Boeken, tijdschriften, week- en dagbladen	OCW	518	31700 VIII/147	positief /negatief
Verlaagd tarief Circussen, bioscopen, theaters en concerten	SZW en OCW	130	31700 VIII/147	positief /negatief

<i>Naam belastinguitgave</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2010 x € miljoen</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Verlaagd tarief kleine brouwerijen	EZ	1	31200 IXB/18	positief /negatief
Vrijstelling communautaire wateren	VenW	177	31200 IXB/18	positief /negatief
Vrijstelling durfkapitaal forfaitair rendement	EZ	8	30300 XIII/57	positief /negatief
Vrijstelling luchtvaartuigen	VenW	133	31200 IXB/18	positief /negatief
Willekeurige afschrijving starters	EZ	9	29949/56	positief /negatief
Willekeurige afschrijving zeeschepen	VenW	3	31200 XII/4	positief /negatief
Vrijstelling overdrachtsbelasting Bureau Beheer Landbouwgronden	LNV	13	31727/1	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling overdrachtsbelasting cultuurgrond	LNV	109	31727/1	geen effectiviteitsuitspraken
Faciliteiten successiewet algemeen nut beogende instellingen	FIN	180	27789/10	geen effectiviteitsuitspraken
Heffingskorting cultureel beleggen	OCW	1	30300 XIII/57	geen effectiviteitsuitspraken
Overige vrijstellingen	FIN	2	30300 IXB/32	geen effectiviteitsuitspraken
Teruggaaf belasting op personenauto's en motorrijtuigen ambulance	VWS	0	30300 IXB/32	geen effectiviteitsuitspraken
Teruggaaf energiebelasting kerkgebouwen	VROM	5	30375/2, bijlage 12	geen effectiviteitsuitspraken
Teruggaaf energiebelasting non-profitinstellingen	VROM	15	30375/2, bijlage 12	geen effectiviteitsuitspraken
Vakantiebonnen	SZW	0	30300 XV/26	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling cultureel beleggen forfaitair rendement	OCW	1	30300 XIII/57	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling motorrijtuigen ouder dan 25 jaar	FIN	119	30800 IXB/17 en 39	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling motorrijtuigenbelasting ambulances	VWS	2	30300 IXB/32	geen effectiviteitsuitspraken
Vrijstelling reinigingsdiensten	FIN	1	30300 IXB/32	geen effectiviteitsuitspraken
Doorschuiwing stakingswinst	EZ	151		niet geëvalueerd
Feestdagenregeling	SZW	56		niet geëvalueerd
Stakingsaftrek	EZ	15		niet geëvalueerd
Aftrek afkoopsommen echtscheidingsuitkeringen	FIN	3		niet geëvalueerd
Arbeidskorting voor ouderen	SZW	246		niet geëvalueerd
Bedrijfsopvolgingsfaciliteit in successiewet	EZ	185		niet geëvalueerd
Digitale educatieve informatie op fysieke dragers	OCW	8		< 5 jaar
Doorschuiwing aanmerkelijk belangwinst bij aandelenfusie	FIN	39		niet geëvalueerd
Doorwerkbonus	SZW	254		< 5 jaar
Kleine ondernemersregeling	LNV	85		niet geëvalueerd
Levensloopverlofkorting	SZW	10		< 5 jaar
Logiesverstrekking (inclusief kamperen)	EZ	225		niet geëvalueerd
Verlaagd tarief Kermissen, attractieparken, sportwedstrijden en -accomodaties	OCW	119		niet geëvalueerd
Voedingsmiddelen horeca	EZ	1.138		niet geëvalueerd
Vrijstelling fondswerving	FIN	123		niet geëvalueerd
Vrijstelling omzetbelasting sportclubs	VWS	63		niet geëvalueerd
Vrijstelling overdrachtsbelasting bedrijfsoverdracht in familiesfeer	EZ	18		niet geëvalueerd
Vrijstelling overdrachtsbelasting landinrichting	VROM	1		niet geëvalueerd
Vrijstelling post	EZ	190		niet geëvalueerd
Vrijstelling spaarloon- en premie-	SZW	9		niet geëvalueerd

<i>Naam belastinguitgave</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2010 x € miljoen</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
spaarregeling forfaitair rendement				
Vrijstelling vakbonden, werkgeversorg., politieke partijen, kerken	FIN	91		niet geëvalueerd
Vrijstelling voorwerpen van kunst en wetenschap forfaitair rendement	OCW	5		niet geëvalueerd
Werknemersspaarregelingen (onder andere spaarloon)	SZW	207		niet geëvalueerd
Willekeurige afschrijving investeringsbedrijfsmiddelen	EZ	-		< 5 jaar

Bijlage 3 Specifieke uitkeringen

62

<i>Specifieke uitkering</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2009 totaal</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Groep 1				
Klimaattaken (PIOB)	VROM	0		niet geëvalueerd
Subsidieregeling energiebesparing huishoudens met lage inkomens (Tender 2005)	WWI	375.537		niet geëvalueerd
Tijdelijke regeling CO2-reductie	WWI	592.655		niet geëvalueerd
Tijdelijke subsidieregeling energiebesparing voor huishoudens met lage inkomens 2006 (TELI)	WWI	375.000		niet geëvalueerd
Groep 2				
BIRK	VROM	10.300.000	evaluatie NSP en Birk/ Evaluatie BIRK	Positief
Bodemsanering (deels met ISV in GSB)	VROM	123.098.000	TK 30983 nr. 3	Positief
Besluit Stadseconomie GSBIII (GSB)	EZ	32.000.000		niet geëvalueerd
Investeringsbudget landelijk gebied (ILG)	LNV	510.403.000		niet geëvalueerd
Effectgerichte maatregelen	LNV	0		niet geëvalueerd
Ontwikkeling Landschappen	LNV	792.000		niet geëvalueerd
Tijdelijke regeling bestrijding regionale wateroverlast	VenW	3.500.000		niet geëvalueerd
Eerste Tenderregeling KRW project Provincie Utrecht	VenW	364.704		niet geëvalueerd
Eerste Tenderregeling KRW project Provincie Zeeland	VenW	192.440		niet geëvalueerd
Tweede Tenderregeling KRW	VenW	0		niet geëvalueerd
Tijdelijke regeling stedelijke synergieprojecten KRW	VenW	16.000.000		niet geëvalueerd
Den Haag/Scheveningen Boulevard	VenW	0		niet geëvalueerd
Bedrijvenregeling bodem	VROM	9.858.000		niet geëvalueerd
Bestaand Rotterdams Gebied (BRG)	VROM	2.327.000		niet geëvalueerd
Programmafinanciering Externe Veiligheid	VROM	20.000.000		niet geëvalueerd
Sanering verkeerslawaaï	VROM	21.912.000		niet geëvalueerd
Subsidieregeling Zwerfafval (als onderdeel van het Impulsprogramma Zwerfafval)	VROM	7.000.000		niet geëvalueerd
Stichting Afvalfonds	VROM	168.694.227		niet geëvalueerd
Invoeringskosten WABO	VROM	25.000.000		niet geëvalueerd
Waddenfonds	VROM	40.478.000		niet geëvalueerd
Innovatieprogramma Mooi Nederland (tenderregeling)	VROM	3700.000		niet geëvalueerd
project investeren in het landschap: Amstelland	VROM	950.000		niet geëvalueerd
project investeren in het landschap:	VROM	950.000		niet geëvalueerd

<i>Specifieke uitkering</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2009 totaal</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Groende Woud				
project investeren in het landschap: Ooijpolder	VROM	950.000		niet geëvalueerd
project investeren in het landschap: Binnenveld	VROM	950.000		niet geëvalueerd
Nota Ruimte budget project Noordelijke IJ oevers	VROM	15.900.000		niet geëvalueerd
Nota Ruimte budget project spoorzone Den Bosch	VROM	10.400.000		niet geëvalueerd
Nota Ruimte budget project Nijmegen Waalfront	VROM	20.000.000		niet geëvalueerd
Nota Ruimte budget project Waterduinen	VROM	0		niet geëvalueerd
Nota Ruimte budget project Maastricht Belvedere	VROM	8.000.000		niet geëvalueerd
Stimuleringsregeling stille wegdekken	VROM	0		niet geëvalueerd
Groep 1&2				
Milieudrukvermindering (huishoudelijk afval, zwerfafval, verruimde reikwijdte)	VROM	0		niet geëvalueerd
Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit	VROM	72.800.000		niet geëvalueerd
Rijkscofinanciering Interreg	VROM	2.000.000		niet geëvalueerd
Projectstimulering interreg	VROM	0		niet geëvalueerd
Groep 3				
Nieuwe sleutelprojecten (NSP)	VROM	37.000.000	TK 31089 nr. 55	positief/negatief
Nota Ruimteproject A2 zone Eindhoven	EZ	0		niet geëvalueerd
Bijdrage hoofdvaarwegen Groningen en Fryslân	VenW	16.798.000		niet geëvalueerd
Brede doeleuitkering Verkeer en Vervoer	VenW	2.049.718.000		niet geëvalueerd
Spoorse doorsnijdingen (1e tranche)	VenW	15.000.000		niet geëvalueerd
Taxibeleid G4	VenW	0		niet geëvalueerd
Regionale mobiliteitsfondsen	VenW	20.295.000		niet geëvalueerd
Quick wins Binnenhavens	VenW	8.000.000		niet geëvalueerd
Groep 4				
ISV2	WWI	354.504.000	Resultaatanalyse ISV1	Positief
Groep 5				
Dagarrangementen en combinatiefuncties	OCW	0		niet geëvalueerd
Harmonisatie financiering peuterspeelzalen	OCW	0		niet geëvalueerd
Groep 6				
Wet educatie beroepsonderwijs niet G-31	OCW	120.500.000		niet geëvalueerd
Basisonderwijs materiële en personele kosten (BO) (Wet primair onderwijs) en SBO	OCW	275.000.000		niet geëvalueerd
Lump sum voortgezet onderwijs materiële en personele kosten (VO)	OCW	257.000.000		niet geëvalueerd
Speciaal (voortgezet) onderwijs materiële en personele kosten (S(V)O) (wet expertisecentra)	OCW	0		niet geëvalueerd
Groep 9				
Wet werk en bijstand (Inkomensdeel)	SZW	3.706.153.000	TK 29 674, nr. 13	Positief
Besluit bijstand zelfstandigen 2004	SZW	95.191.000	29544, nr. 178	positief/negatief
WSW Decentraal	SZW	2.410.542.000	TK 29 817, nr. 40	geen effectiviteitsuitspraken

<i>Specifieke uitkering</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2009 totaal</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Educatie (niet-GSB/SIV)	OCW	75.200.000		niet geëvalueerd
IOAW	SZW	108.625.000		niet geëvalueerd
IOAZ	SZW	29.402.000		niet geëvalueerd
Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	SZW	27.900.000		niet geëvalueerd
Participatiebudget (met OCW & WWI)	SZW	1.752.240.000		niet geëvalueerd
Vorbereidingstrajecten participatie-budget	WWI	0		niet geëvalueerd
Pilots projecten onwillige jongeren	JenG	4.750.000		niet geëvalueerd
Groep 10				
Werkgelegenheidsimpuls	WWI	1.180.000		niet geëvalueerd
Groep 11				
Aanvullende curatieve SOA-bestrijding (inclusief seksualiteitscoördinatie en -hulpverlening)	VWS	18.868.000	RIVM Evaluatie Regeling Aan- vullende Curatieve Soa-bestrijding	Positief
Heroïnebehandelingen (inclusief heroïne-experimenten)	VWS	17.728.000		niet geëvalueerd
Maatschappelijke opvang en verslavingsbeleid (niet-BDU/SIV)	VWS	48.876.805		niet geëvalueerd
Groep 14				
Faciliteitenbesluit opvangcentra asielzoekers	JUS	0		niet geëvalueerd
Regeling opvang asielzoekers	JUS	400.000		niet geëvalueerd
Zorgwet VVTV	JUS	250.000		niet geëvalueerd
Afwikkeling nalatenschap oude Vreemdelingenwet	JUS	0		niet geëvalueerd
Groep 15				
Rampenbestrijding (BDUR)	BZK	74.600.000	TK 28684 nr. 99 en TK 30800B nr. 13	geen effectiviteitsuitspraken
Bijdragen stimulering vorming veiligheidsregio's	BZK	0		niet geëvalueerd
Bommenregeling	BZK	20.400.000		niet geëvalueerd
Aanpak Marokkaanse jongeren	BZK	300.000		niet geëvalueerd
Territoriale congruentie	BZK	316.000		niet geëvalueerd
Hektor	JUS	0		niet geëvalueerd
Antillianengemeenten	WWI	0		niet geëvalueerd
Vrouwenopvang (inclusief advies- en steunpunten huiselijk geweld)	VWS	12.147.960		niet geëvalueerd
Groep 14&15				
Sociaal, integratie en veiligheid (GSB/SIV)	WWI	853.835.000	30983, nr. 2	geen effectiviteitsuitspraken
Niet in heroverwegingswerkgroep in te delen				
Topper	EZ	16.000.000	TK 31 700 XIII nr. 65	Positief
Regionale meld- en coördinatiecentra	OCW	17.489.000	TK 26695 nr. 15	Positief
Onderwijsachterstandenbeleid (niet- GSB-SIV)	OCW	183.000.000	diverse	positief/negatief
OCW/VWS-Brede scholen/sportaccommodaties	OCW	0	30 234, nr. 12	geen effectiviteitsuitspraken
Rijkssubsidieregeling jeugdzorg	JenG	0	evaluatie wet op de jeugdzorg	geen effectiviteitsuitspraken
Rijksbijdrage bijstands- en bestrijdingskosten	BZK	0		niet geëvalueerd
Verzamelluitkering BZK	BZK	0		niet geëvalueerd

<i>Specifieke uitkering</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Financieel belang 2009 totaal</i>	<i>Kamerstuknr. evaluatie</i>	<i>Uitspraken over effectiviteit</i>
Bijdrage regiogelden	EZ	0		niet geëvalueerd
EFRO-programma's	EZ	26.000.000		niet geëvalueerd
Pieken in de Delta	EZ	1.000.000		niet geëvalueerd
Subsidieregeling Aanpak Urgente Bedrijfslocaties	EZ	2.500.000		niet geëvalueerd
Tipp	EZ	10.000.000		niet geëvalueerd
BioScience park Leiden	EZ	3.300.000		
Programmagelden VSV regio's	OCW	0		
Excessieve kosten Archeologie	OCW	0		
Regeling brede scholen (FES-middelen 2007)	OCW	0		
Leren door te experimenteren	OCW	0		
Breedtesportimpuls	VWS	0		
Regeling Buurt, Onderwijs en Sport (‘BOS’)	VWS	13.750.000		
Verzameluitkering VWS (thema's topsportevenementen en Frieslab)	VWS	0		
Doeluitkering Jeugdzorg (samenvoeging Bureau jeugdzorg en Zorgkosten Jeugdzorg)	JenG	1.028.000.000		
Brede Doeluitkering CJG	JenG	289.000.000		

Bijlage 4 Subsidies

66

In onderstaande tabel geven we per heroverwegingswerkgroep een overzicht van de subsidies uit het *Subsidie overzicht Rijk 2010* die wij hieraan hebben toegedeeld. Zie voor de wijze waar op dit is gebeurd de internetbijlage "toelichting op aanpak onderzoek". Per subsidie geven we achtereenvolgens:

- het subsidienummer;
- de naam van de subsidie(regeling);
- het verantwoordelijke ministerie (of ministeries);
- het financieel belang in 2010.

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
Wergroep 1			
76	Subsidieregeling energie en innovatie, Energie onderzoek subsidie (totaal)	EZ	€ 55.783.000
77	Subsidie(regelingen) niet onder Kaderbesluit EZ-subsidies, Stimulering Duurzame Energie productie	EZ	€ 20.088.000
840	Subsidieregeling energie en innovatie, Duurzame warmte voor bestaande woningen	EZ	€ 26.500.000
843	Subsidieregeling energie en innovatie, Verlaging electriciteitsaansluiting warmtepomphouders	EZ	€ 1.500.000
1059	Subsidieregeling energie en innovatie, Risico's dekken voor aardwarmte	EZ	€ 5.000.000
1077	Diverse meerjarige subsidies, Programma Hoge Flux Reactor	EZ	€ 8.111.000
1082	Subsidieregeling energie en innovatie, Duurzame biomassaimport	EZ	€ 3.000.000
1083	Diverse meerjarige subsidies, CCS	EZ	€ 9.000.000
197	Subsidie demonstratieprojecten (Biologische landbouw, Energie, Intensieve veehouderij, Melkveehouderij) onderdeel Energie	LNV	€ 554.000
198	Subsidie Integraal duurzame stallen en houderijsystemen	LNV	€ 21.325.000
199	Subsidie marktintroductie energie-innovaties (glastuinbouw)	LNV	€ 27.900.000
203	Subsidie innovatie in de visketen	LNV	€ 1.750.000
205	Subsidie kwaliteit, rendement en nieuwe markten in de visserij	LNV	-
207	Investeringsregeling luchtwassers (Subsidie gecombineerde luchtwassystemen)	LNV	€ 28.200.000
213	Voedselkwaliteitsregeling, biologische productiemethode	LNV	€ 575.000
216	Subsidie beroepsopleiding en voorlichting biologische landbouw	LNV	€ 310.000
246	Regeling stimulering duurzame visserij gebieden	LNV	€ 1.000.000
857	Investeringsregeling Energiebesparing	LNV	€ 5.004.000
861	Subsidie demonstratieprojecten (Biologische landbouw, Energie, Intensieve veehouderij, Melkveehouderij) onderdeel Biologische landbouw	LNV	€ 146.000
862	Subsidie demonstratieprojecten (Biologische landbouw,	LNV	€ 249.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
	Energie, Intensieve veehouderij, Melkveehouderij) onderdeel Intensieve veehouderij		
863	Subsidie demonstratieprojecten (Biologische landbouw, Energie, Intensieve veehouderij, Melkveehouderij) onderdeel Melkveehouderij	LNv	€ 78.000
288	Subsidieregeling milieugerichte technologie; Subsidieprogramma Milieu en Technologie	VROM	€ 4.218.000
844	Subsidie op energieadvies voor woningeigenaren	WWI	€ 7.000.000
847	Tijdelijke regeling Isolatieglas	WWI	€ 43.000.000
Werkgroep 2			
57	Subsidie voor herstel historische buitenplaatsen	LNv	€ 2.200.000
1523	Versterking Natuur en Bosbeheer	LNv	€ 600.000
1524	Netwerk veelzijdig platteland	LNv	€ 400.000
1525	Kennis en deskundigheid voor recreatie	LNv	€ 1.674.000
16	Subsidieprogramma Verkeersmaatregelen Luchtkwaliteit	VROM	€ 39.054.000
72	Doelsubsidies vakorganisaties en programmasubsidies	VROM	€ 200.000
831	Tijdelijke sloopregeling personen- en bestelauto's	VROM	€ 25.000.000
1099	Wet bodembescherming	VROM	€ 11.000.000
508	Stichting Natuur en Milieu Green4sure en Mobiliteit	VenW	€ 79.876
922	Stichting Instituut voor Duurzame Mobiliteit	VenW	€ 500.000
923	Subsidieprogramma CO2-reductie personenvervoer (SenterNovem Mobiliteits-management)	VenW	€ 6.240.032
	Gericht op verduurzaming eigen verkeer en vervoer door organisaties (Stichting Carbon Light Mobility)	VenW	€ 600.000
924			
925	Verduurzaming eigen verkeer en vervoer door organisaties	VenW	€ 65.000
	Subsidie Proeftuinen duurzame mobiliteit: Hybride en electrisch rijden	VenW	€ 2.000.000
930			
940	Subsidieprogramma VoortVarend Besparen	VenW	€ 1.085.000
	Koninklijk Nederlands Vervoer Verkenning infrastructurele milieueffecten	VenW	€ 9.282
1148			
1154	Betere mobiliteit voor morgen	VenW	€ 6.000.000
1155	Stichting Hybrid Intercity Grids (Higrids)	VenW	€ 240.696
1156	Stille klimaat Coalitie	VenW	€ 348.102
1157	Stichting Natuur en Milieu	VenW	€ 27.461
1159	Energiebesparingprogramma Het Nieuwe Rijden	VenW	€ 3.191.534
1160	Stille en Zuinige Banden fase 2	VenW	€ 115.006
1165	Transport besparing	VenW	€ 2.894.122
	Convenant Bodemsanering NS-percelen tussen VenW/VROM en NS	VenW	€ 9.075.604
1168			
1253	Aanjagen Duurzame industrie 50000001006	VenW	€ 500.000
1262	Commissie Regionaal Overleg Schiphol (CROS)	VenW	€ 300.000
1263	Leerstoel Geluid Universiteit Leiden	VenW	€ 60.000
Werkgroep 1&2			
291	Subsidie Maatschappelijke Organisaties Milieu (SMOM)	VROM	€ 10.252.000
Werkgroep 3			
284	Subsidieregeling Innovatieketen Water (SIW)	VenW	€ 5.500.000
660	Subsidieregeling riolering woonboten	VenW	€ 515.000
	Subsidieren van Onrendabele lijn contractsector die later in het Hoofdrailnet op gaat met het doel deze lijnen in stand te houden	VenW	€ 29.000.000
920			
	Besluit vaststelling Subsidieprogramma Innovatieprogramma Kaderrichtlijn Water	VenW	€ 15.000.000
934			
943	Subsidieregeling Openbare Inland Terminals	VenW	€ 1.741.000
1357	Innovatieprogramma Zeehavens	VenW	€ 750.000
	Subsidiebesluit experimenten en kennisoverdracht wonen, Regeling Subsidiebesluit experimenten en kennisoverdracht wonen (Woningwet)	WWI	€ 6.860.000
41			
Werkgroep 5			
	Tijdelijke subsidieregeling ondersteuning capaciteitsuitbreiding kinderopvang (BSO) (let op bedrag is gereserveerd voor bezwaar en beroep)	OCW	€ 1.090.000
650			

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
1510	Subsidieregeling kov 2008 (let op = al juridisch verplicht)	OCW	€ 1.960.000
1511	Subsidieregeling kov 2009 (let op = al juridisch verplicht)	OCW	€ 4.400.000
1512	Subsidies Boink	OCW	€ 471.320
1513	Subsidies BKK	OCW	€ 17.358.432
1514	Subsidies Netwerkbureau	OCW	€ 1.179.667
1515	Diverse onderzoeken (kwaliteitsmonitor)	OCW	€ 175.160
1516	Implementatieplan Wet GOO	OCW	€ 112.000
1517	Implementatieplan Wet GOO	OCW	€ 112.000
1518	Ondersteuning harmonisatie	OCW	€ 11.098
1519	Subsidie opleiding leidsters	OCW	€ 1.000.000
Werkgroep 6			
	Regeling screenings- en testinstrumenten leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) en praktijkonderwijs (PrO) schooljaar 2009-2010	OCW	-
427			
438	Tijdelijke stimuleringsregeling leren en werken 2007	OCW	-
449	Regeling innovatiearrangement 2006 tot en met 2009	OCW	€ 0
450	Regeling innovatiebox beroepsonderwijs 2006 tot en met 2009	OCW	-
	regeling regionaal zorgbudget, subsidie regionale verwijzingscommissies voortgezet onderwijs en rebound voorzieningen.	OCW	€ 78.000.000
456			
457	Regeling stagebox beroepsonderwijs 2006 tot en met 2010	OCW	€ 35.000.000
460	Subsidieregeling Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010	OCW	€ 4.000.000
464	Subsidieregeling LAKS, JOB en Combo (leerling- en deelnemersorganisaties)	OCW	€ 410.000
467	Subsidieregeling scholing overblijfmedewerkers 2007 - 2010 (loopt af in schooljaar 2009 - 2010) (TSO) (in juni 2009 laatste verlening)	OCW	€ 4.000.000
469	Tijdelijke regeling bijzondere positie ROC Flevoland	OCW	€ 2.000.000
625	Regeling Cultuurkaart voortgezet onderwijs	OCW	€ 10.800.000
632	Subsidieregeling afstemming onderwijsarbeidsmarkt in risicoregio's voortgezet onderwijs 2008-2011	OCW	€ 7.400.000
634	Subsidieregeling excellentieprogramma basisonderwijs	OCW	€ 1.800.000
636	Subsidieregeling ondersteuning Landelijke geschillencommissie samenwerkingsverbanden WSNS en Landelijke geschillencommissie samenwerkingsverbanden VO	OCW	-
641	Tijdelijke regeling lerarenbeurs voor scholing (zie ook 901)	OCW	€ 14.200.000
644	Tijdelijke regeling subsidiëring experimenten leergang vmbo-mbo2 2008-2013	OCW	€ 7.200.000
649	Uitvoeringsregeling bestrijding voortijdig schoolverlaten en regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	OCW	€ 49.780.000
675	Regeling Leonardo da Vinci-II	OCW	-
864	PO Raad (projecten)	OCW	€ 200.000
865	PK! (Projectbureau Kwaliteit)	OCW	€ 22.100.000
866	VO-Raad	OCW	€ 4.000.000
867	VO-project/innovatie	OCW	€ 3.550.000
868	Stichting Kennisnet	OCW	€ 21.847.000
869	Professionalisering beta en techniek (subsidie aan platform Beta en Techniek) (nr 459 HO)	OCW	€ 4.200.000
872	MBO 2010	OCW	€ 3.000.000
878	Freudenthal instituut	OCW	€ 750.000
882	Geschillencommissie georganiseerd overleg PO/VO/BVE/HO	OCW	€ 300.000
888	WEC Raad : ondersteuning invoering Passend Onderwijs	OCW	€ 1.470.000
889	Vereniging Bijzondere Scholen (combinatiefunctie en ondersteuning Brede school)	OCW	€ 460.000
890	Nederlands Jeugdinstituut --> ondersteuning veiligheidsteams (1,75mln) en ZAT's (1,75mln)	OCW	€ 3.500.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
891	Informatiepunt Passend Onderwijs (ter bevordering invoering passend onderwijs PO raad)	OCW	€ 2.000.000
892	College voor examens	OCW	€ 6.150.000
893	Expertisecentrum Beroepsonderwijs	OCW	
895	Onderwijstijdverlenging basisonderwijs	OCW	€ 13.100.000
898	Stimuleringsregeling Krachtig meesterschap	OCW	€ 5.000.000
901	Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom 2009–2011	OCW	€ 49.800.000
906	Regeling voor het aanvragen van een startsubsidie of een subsidie veldinitiatief Passend onderwijs 2009–2011 Subsidie ter bevordering implementatie heroverweging passend onderwijs (doorloop van regeling met nr. 906)	OCW	€ 16.000.000
988	Instellingssubsidies onderwijs inzake professionalisering, arbeidsmarkt en bedrijfsgezondheidszorg	OCW	€ 22.530.000
1438	Pre-cool onderzoek (t/m 2020)	OCW	€ 500.000
1440	Subsidie ouderverenigingen tbv bevordering medezeggenschap ouders (obv amendement TK)	OCW	€ 1.800.000
1441	Subsidie stichting landelijke educatie molukkers (LSEM)	OCW	€ 600.000
1442	Stichting nationaal onderwijsmuseum	OCW	€ 750.000
1443	Kernstafsubsidies pedologische instituten	OCW	€ 500.000
1444	Ontwikkeling leermiddelen VSO (via KPC)	OCW	€ 250.000
1445	Subsidie Evaluatie en advies commissie Passend onderwijs	OCW	€ 900.000
1446	Subsidie Nederlands gebaren centrum (Via-taal)	OCW	€ 500.000
1447	Subsidie om een II volgsysteem te ontwikkelen (Cito)	OCW	€ 750.000
1448	Subsidie ter bevordering van de kwaliteit (SBO werkverband)	OCW	€ 250.000
1449	Subsidie voor experimenten passend onderwijs	OCW	€ 1.200.000
1450	Subsidie aanpassen lesmaterialen tbv visueel gehandicapte en dyslectische leerlingen	OCW	€ 4.270.000
1452	Tijdelijke regeling stageoffensief	OCW	€ 13.000.000
1453	Tijdelijke subsidieregeling plusvoorzieningen overbelaste jongeren	OCW	€ 47.600.000
1455	Doorlopende leerlijn taal/rekenen	OCW	€ 430.000
1456	Experimenten maatwerktrajecten	OCW	€ 300.000
1457	Subsidie voorlichting LGF	OCW	€ 20.000
1458	Regeling intensivering Nederlandse taal en rekenen mbo	OCW	€ 58.990.000
1459	Subsidieregeling schoolmaatschappelijk werk in het mbo	OCW	€ 15.000.000
1460	Wereldstages Skills Netherlands	OCW	€ 0
1461	Coördinatie studiebezoeken	OCW	€ 15.000
1462	Duostages NL-Turkije	OCW	€ 20.000
1463	Euroguidance	OCW	€ 20.000
1464	Europass additionele projectplannen 2008	OCW	€ 40.000
1465	Europass additionele projectplannen 2009	OCW	€ 30.000
1466	Organisatie van de prijs voor het beste leerbedrijf in 2009	OCW	€ 5.000
1467	Regioplan MBO-raad	OCW	€ 9.000
1468	Reguliere Europass 2009	OCW	€ 15.000
1469	Subsidie promotie beroepsonderwijs	OCW	€ 175.000
1507	Regeling verdiepingsslag academische opleidingsschool 2009-2011	OCW	€ 1.500.000
897	Tijdelijke stimuleringsregeling Leven Lang Leren in het HBO 2009	OCW (SZW)	€ 5.000.000
1439	Stichting service centrum scholenbouw	OCW/FIN	€ 500.000
1451	Tijdelijke regeling opvang conjuncturele effecten in het mbo	OCW/LNV	€ 60.740.000
Werkgroep 7			
459	Regeling stimulering Bèta/techniek	OCW	€ 55.500.000
462	Subsidieregeling Huygens Scholarship Programme	OCW	€ 9.750.000
635	Subsidieregeling Libertas Noodfonds	OCW	€ 1.000.000
637	Subsidieregeling Programma Akademie-assistenten	OCW	€ 1.000.000
639	FES: Subsidieregeling Sirius Programma (Subsidie voor projecten in het kader van het programma Rendement en	OCW	€ 7.436.154

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
	Excellentie)		
643	Tijdelijke regeling subsidie experimenten open bestel	OCW	€ 10.000.000
885	Praktijkgericht onderzoek RAAK (Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie)	OCW	€ 4.230.000
885	RAAK-internationaal (zie ook nr. 902 en nr. 885)	OCW	
887	Handicap en studie (uitvoeringskosten)	OCW	€ 840.000
902	Praktijkgericht onderzoek RAAK (Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie)	OCW	-
904	Nieuwe HBO-masteropleidingen	OCW	€ 10.540.000
1470	VHTO (Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen in bèta/techniek)	OCW	€ 100.000
1471	Studiekeuze 123 (SURF)	OCW	€ 2.400.000
1472	Multipilots; budget hogescholen'	OCW	€ 110.000
1473	Bestuurlijk arrangement Hogeschool Zeeland	OCW	€ 2.000.000
1474	ECHO-foundation	OCW	€ 50.000
1475	Pilot werkveldsecretaris HBO Engineering	OCW	€ 0
1476	Subsidieregeling Sirius Programma (Subsidie voor projecten in het kader van het programma Rendement en Excellentie): OCW-geld	OCW	€ 2.900.000
1477	United Nations University	OCW	€ 860.000
1478	Interstedelijk Studentenoverleg (ISO)	OCW	€ 240.000
1479	Landelijke Studenden Vakbond (LSVb)	OCW	€ 240.000
1480	Radboud Universiteit Nijmegen: NWIB-koepel (NWIB: Nederlandse Wetenschappelijke Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 1.000.000
1481	Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking in het Hoger Onderwijs (Nuffic)	OCW	€ 15.210.000
1482	Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF	OCW	€ 2.300.000
1483	Technische Universiteit Delft: Leerstoel Shell	OCW	€ 100.000
1484	Stichting Bijzondere Leerstoel Onderwijsrecht op Pluriforme Grondslag	OCW	€ 50.000
1485	Stichting Katholieke School	OCW	€ 50.000
1486	Stichting Bijzondere Leerstoelen Onderwijsrecht	OCW	€ 50.000
1487	Universiteit Leiden: Opleiding "Islamitische theologie"	OCW	€ 470.000
1488	Universiteit Leiden: Bijdrage onderzoekprogramma ENCOMPASS	OCW	€ 500.000
1489	Vrije Universiteit Amsterdam: Islamitisch geestelijk verzorger	OCW	€ 250.000
1491	St. SURF: Studiekeuzegesprekken	OCW	€ 140.000
1492	St. Steunpunt Studerende Moeders: Subsidie voor verder ontwikkelen organisatie en opzetten noodzakelijke activiteiten	OCW	€ 50.000
1493	ZonMw: Project "Praktijkgericht onderzoek door hogescholen"	OCW	€ 0
1494	Universiteit Leiden: NIB NIT (NIB: Nederlandse Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 180.000
1495	Universiteit Leiden : NIB NIASD (NIB: Nederlandse Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 390.000
1496	Universiteit Leiden : NIB NIASD (NIB: Nederlandse Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 300.000
1497	Universiteit Leiden: NIB NIHA (NIB: Nederlandse Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 610.000
1498	Radboud Universiteit Nijmegen: NIB NIMAR (NIB: Nederlandse Instituten in het Buitenland)	OCW	€ 610.000
1499	Nationaal Agentschap Leven Lang Leren (incl Leonardo da Vinci II)	OCW	€ 1.720.000
1520	FES: Investeringsagenda bèta en techniek hoger onderwijs	OCW	€ 4.475.000
1521	3TU's samenwerking: FES	OCW	€ 6.066.000
639a	FES: Subsidieregeling Sirius Programma (Subsidie voor projecten in het kader van het programma Rendement en Excellentie)	OCW	-

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
Werkgroep 8			
4	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Seed capital technostarters	EZ	€ 21.032.000
10	Subsidieregeling innoveren, Innovatievouchers	EZ	€ 24.880.000
25	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Innovatieprogramma's (IOP's)	EZ	€ 20.197.000
26	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Civiele vliegtuigontwikkeling	EZ	€ 17.209.000
47	Subsidieregeling innoveren, Innovatieprestatiecontracten	EZ	€ 51.774.000
75	Subsidieregeling innoveren, Eurostars	EZ	€ 2.440.000
88	Subsidieregeling innoveren, Innovatiekredieten	EZ	€ 26.381.000
94	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Internationaal innoveren	EZ	€ 25.995.000
260	Subsidieregeling sterktes in innovatie, prekwificatie ESA / programma's	EZ	€ 77.227.000
735	Bijdrage aan TNO en Grote Technologische Instituten, Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium	EZ	€ 2.256.000
736	Bijdrage aan TNO en Grote Technologische Instituten, MARIN	EZ	€ 2.421.000
737	Bijdrage aan TNO en Grote Technologische Instituten, Deltares	EZ	€ 1.863.000
738	Bijdrage aan TNO en Grote Technologische Instituten, TNO	EZ	€ 29.435.000
744	Bijdrage aan diverse instituten, Nederland Maritiem Land	EZ	€ 264.000
1053	Subsidieregeling innoveren, Innovatie voor maatschappelijke veiligheid	EZ	€ 750.000
1054	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Innovatieprogramma's (excl TI's)	EZ	€ 98.336.000
1055	Subsidieregeling sterktes in innovatie, High Tech Topprojecten (crisismaatregel)	EZ	€ 70.000.000
1056	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Kenniswerkers (crisismaatregel)	EZ	-
1068	Bijdrage aan TNO en Grote Technologische Instituten, ECN	EZ	€ 45.629.000
1072	Bijdrage aan diverse instituten, Stichting Toekomstbeeld der Techniek	EZ	€ 204.000
1073	Bijdrage aan diverse instituten, Stichting Technische Wetenschappen	EZ	€ 25.919.000
1074	Bijdrage aan diverse instituten, Syntens	EZ	€ 33.032.000
739-45 en 1064-1066	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Innovatieprogramma's (TI's)	EZ	€ 77.606.000
210	Subsidie praktijknetwerken veehouderijen	LNV	€ 400.000
211	Subsidie samenwerking bij innovatieprojecten landbouwondernemingen	LNV	€ 1.016.000
214	Subsidie innovatieprojecten melkveehouderij en intensieve veehouderij	LNV	€ 3.071.000
245	Regeling Kennisverspreiding en innovatie Groen Onderwijs	LNV	€ 7.188.000
257	Investerings in vissersvaartuigen	LNV	€ 1.200.000
258	Collectieve acties in de visketen	LNV	€ 1.750.000
849	Kenniskringen visserij	LNV	€ 0
850	opzetten helpdesk als ondersteuning voor visstandbeheercommissies (VBC's)	LNV	€ 327.051
851	ondersteuning Visserij Innovatie Platform (VIP)	LNV	€ 100.000
852	Onderzoek transitie mosselsector en natuurherstel Waddenzee	LNV	€ 500.000
853	Rijksuniversiteit Leiden, Onderzoek naar de kunstmatige voortplanting van aal.	LNV	€ 40.000
1526	Innovatiesubsidies	LNV	€ 1.141.000
879	Expertisecentrum Nederlands (ECN) <Aandeel PO>	OCW	€ 800.000
1384	Kaderwet SZW - TNO Kwaliteit van leven	SZW	€ 164.960
1385	Kaderwet SZW - TNO Kwaliteit van leven	SZW	€ 142.452
1403	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar	SZW	€ 4.450.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
	het ministerie van OCW: TNO		
661	Subsidieregeling Stichting Deltaris	VW	€ 47.300.000
734	subsidie Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN)	VW	€ 681.000
1260	Exploitatie subsidie Nederlands Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium (NLR)	VW	€ 21.495.000
1261	Investerings subsidie Nederlands Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium (NLR)	VW	€ 3.182.000
Werkgroep 9			
140	Tijdelijke stimuleringsregeling leren en werken voor werkende jongeren zonder startkwalificatie, werkzoekenden en met werkloosheid bedreigden.	OCW (SZW)	€ 7.200.000
Werkgroep 11			
110	Subsidieregeling Stageplaatsen in de zorg	VWS	€ 33.000.000
118	Subsidieregeling Landelijk Schakelpunt (LSP)	VWS	€ 20.000.000
119	Nederlands Kanker Instituut	VWS	€ 14.785.000
120	Subsidieregeling opleiding tot advanced nurse practitioner en opleiding tot physician assistant	VWS	€ 21.000.000
123	Subsidieregeling vaccinatie stageplaatsen zorg	VWS	€ 3.500.000
733	Regeling donatie bij leven	VWS	€ 800.000
791	Subsidieregeling Zorginnovatie	VWS	€ 23.500.000
1414	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Curatieve Zorg	VWS	-
130	Besluit subsidies investeringen kennisinfrastructuur (Wijzigingsbesluit, aanwijzen Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport als bevoegde minister) (BSIK)	VWS, EZ, OCW, LNV, VenW, VROM en Financiën	€ 9.328.000
Werkgroep 12			
697	Regeling Palliatieve terminale zorg	VWS	€ 15.600.000
1415	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Geneesmiddelen en Medische technologie	VWS	-
Werkgroep 11&12			
122	Subsidieregeling TTI	VWS	€ 32.326.000
124	Subsidieregeling zorgopleidingen 1e tranche	VWS	€ 720.000
125	Subsidieregeling zorgopleidingen 2e tranche	VWS	€ 120.000.000
126	Subsidieregeling PGO	VWS	€ 7.500.000
1419	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Langdurige Zorg	VWS	-
1423	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Markt en Consument	VWS	-
1424	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Macro-Economische Vraagstukken en Arbeidsvoorwaardenbeleid	VWS	-
1437	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Zorgverzekeringen	VWS	-
Werkgroep 13			
42	Subsidie Indonesiëfaciliteit	BUZA	€ 3.600.000
99	Fonds Mesofinanciering	BUZA	€ 600.000
100	Private Sector Investeringsprogramma (PSI) opvolger PSOM	BUZA	€ 41.432.000
102	Daey Ouwens Fonds	BUZA	€ 5.500.000
142	Matra, Goed bestuur, Kleine Plaatselijke Activiteiten programma (KPA)	BUZA	€ 2.000.000
143	Programma Onderzoek Milieu en Water	BUZA	€ 16.000.000
144	Jonge en Vernieuwende Organisaties (onderdeel MFS)	BUZA	€ 6.500.000
145	Beleidskader Vakbondsmedefinanciering 2005-2008 (VMF)	BUZA	€ 16.345.000
146	Personele Samenwerking Ontwikkelingslanden (PSO)	BUZA	€ 31.700.000
147	PPP Gezondheid (Beleidsregels Publiek Private Partnerschappen)	BUZA	€ 8.200.000
150	Onderzoek en Innovatie CENTRAAL	BUZA	€ 24.335.000
154	Fonds Economische Opbouw Uruzgan	BUZA	€ 1.500.000
159	Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden	BUZA	-

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
	(FMO)		
160	Twinning faciliteit Suriname	BUZA	€ 3.270.000
185	Schokland Fonds (MDG3-Fonds: Investeren in gelijkheid)	BUZA	€ 12.500.000
188	Prins Clausfonds	BUZA	€ 3.403.352
295	Medefinancieringsstelsel 2007-2010 (MFS)	BUZA	€ 527.500.000
301	Subsidie Atlantische Commissie	BUZA	€ 490.000
302	Stabiliteitsfonds	BUZA	€ 28.000.000
310	MATRA Goed bestuur, politieke partijen programma	BUZA	€ 2.000.000
311	MATRA Goede bestuur, projecten programma	BUZA	€ 4.432.000
324	Cultuur en ontwikkelingssamenwerking	BUZA	€ 0
327	Gedetineerdenbegeleiding	BUZA	€ 2.000.000
330	Bijdragen aan instituten	BUZA	€ 2.265.000
331	Internationaal Cultuurbeleid	BUZA	€ 1.950.000
335	Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) algemeen	BUZA	€ 5.258.000
339	Carnegiestichting	BUZA	€ 5.000.000
341	Stichting Dick Scherpenzeel	BUZA	-
345	Humanitair ontminnen	BUZA	€ 10.000.000
346	Kleine en lichte wapens	BUZA	-
678	Fonds Duurzame Biomassa Mondiaal	BUZA	€ 6.000.000
680	Tijdelijke subsidieregeling internationale organisaties voor ontwikkelingssamenwerking(SALIN)	BUZA	€ 40.543
687	CBI - Centrum ter Bevordering van de Import uit Ontwikkelingslanden	BUZA	€ 23.815.000
907	Matra programma gemoderniseerd	BUZA	€ 33.800.000
909	Medefinancieringsstelsel 2011-2015 (MFS II)	BUZA	€ 0
914	Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking (via NCDO)	BUZA	€ 34.425.000
915	Vietnam Faciliteit	BUZA	€ 478.125
916	Internationaal Antiterrorisme Instituut	BUZA	€ 500.000
917	Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten	BUZA	€ 11.700.000
1011	Internationale manifestatie	BUZA	€ 200.000
1012	Klein-programmafonds non-oda (alle directies)	BUZA	€ 9.087.000
1013	Subsidie overig DAM	BUZA	€ 449.000
1014	PUM	BUZA	€ 10.064.000
1015	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	BUZA	€ 500.000
1016	Marktontwikkeling	BUZA	€ 32.558.000
1017	Wet- en regelgeving	BUZA	€ 4.313.000
1018	Financiële sector	BUZA	€ 6.353.000
1019	Kennis en vaardigheden	BUZA	€ 10.864.000
1020	MOL-fonds FMO	BUZA	€ 14.500.000
1021	HIV/Aids (centraal) verzekeringen	BUZA	€ 18.951.000
1022	Duurzame economische ontwikkeling	BUZA	€ 4.282.000
1023	Gemeente initiatieven	BUZA	€ 7.665.000
1024	algemene ODA-activiteiten	BUZA	€ 558.000
1025	Sport en OS	BUZA	€ 1.500.000
1026	HGIS Cultuur	BUZA	€ 3.988.000
1027	Thema: Cultuur en ontwikkeling	BUZA	€ 4.106.000
1028	Speciale activiteiten Cultuur en ontwikkeling	BUZA	€ 3.410.000
1030	POBB/VB	BUZA	€ 4.000.000
1031	Helsinki Comite	BUZA	€ 28.000
1032	MEFMI Macroeconomic and Financial Mangement Institute of Eastern and Southern Africa	BUZA	€ 2.281.000
1033	Assistentdeskundigen programma	BUZA	€ 13.500.000
1034	Milieu centraal subsidiedeel gemengde post	BUZA	€ 30.000.000
1035	Speciale activiteiten Biodiversiteit en bossen;klimaat energie	BUZA	€ 17.500.000
1036	Thema: integraal waterbeheer (gemengde post)	BUZA	€ 3.500.000
1037	Drinkwater en sanitaire voorzieningen (gemengde post)	BUZA	€ 4.500.000
1038	Spec activiteiten: Vrouwen en ontwikkeling	BUZA	€ 25.000.000
1039	Mensenrechtenfonds	BUZA	€ 20.258.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
1040	Wederopbouw (centraal)	BUZA	€ 4.000.000
1041	Noodhulp (centraal)	BUZA	€ 25.000.000
1042	Noodhulp niet DAC landen	BUZA	€ 1.000.000
1043	Goed Bestuur (Centraal	BUZA	€ 2.500.000
1044	NIMD Netherlands Institute for Multiparty Democracy	BUZA	€ 9.200.000
1045	Internationale onderwijsinstituten	BUZA	€ 26.939.000
1046	internationale onderwijsprogramma	BUZA	€ 135.050.000
1047	Thema Vrouwen en ontwikkeling	BUZA	€ 25.000.000
1049	SNV-programma	BUZA	€ 76.500.000
1050	Bijdragen aan instituten	BUZA	€ 2.560.000
299	Clingendael	BUZA, DEF	€ 2.820.000
Werkgroep 14			
1076	Diverse meerjarige subsidies, Programma Uitzending Managers	BuZa, EZ, VROM, LNV	€ 2.302.000
402	International Organisation for Migration (IOM)	JUS	€ 6.955.000
423	Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland	JUS	€ 5.700.000
Werkgroep 15			
351	Stichting Impact	BZK	€ 467.000
352	Stichting Maatschappij en Politie	BZK	€ 60.000
354	Stichting Nationaal Brandweer Documentatiecentrum	BZK	€ 6.000
355	Stichting Nationaal Brandweermuseum	BZK	€ 245.000
357	Stichting Nationale Collectie Bescherming Bevolking	BZK	€ 30.000
605	Regeling subsidie onderzoeksprogramma Politie en Wetenschap	BZK	€ 2.268.901
611	Subsidieregeling voor het Rode Kruis (2008)	BZK	€ 1.850.000
615	Tijdelijke subsidieregeling veilige publieke taak	BZK	€ 500.000
616	Tijdelijke subsidieregeling voorkomen en tegengaan van polarisatie en radicalisering	BZK	€ 6.000.000
701	Stichting studieverzameling Het Nederlands Politie Museum	BZK	€ 217.000
385	Subsidie Particuliere Justitiele Jeugdinrichtingen	JUS	€ 131.352.000
386	Subsidie Particuliere TBS -inrichtingen	JUS	€ 236.603.000
387	Reclasseringsorganisaties	JUS	€ 191.300.000
389	Slachtofferhulp Nederland	JUS	€ 12.100.000
391	Halt Bureau's /Wet Justitiesubsidies	JUS	€ 12.572.000
393	Academie voor Wetgeving	JUS	€ 1.450.000
403	Juridisch Loket, Europees Consumenten Centrum (ECC)	JUS	€ 157.000
404	Leerstoelen Universiteit Maastricht 'Wetgeving en Wetgevingskwaliteit' en 'Europees bestuursrecht'	JUS	€ 52.000
405	Meldpunt Kinderporno op internet	JUS	€ 122.000
407	Nederlands Juristencomite voor de mensenrechten (NJCM)	JUS	€ 35.000
411	Stichting aanpak voertuigcriminaliteit (Avc)	JUS	€ 70.000
413	Stichting de Ombudsman voor het Expertisecentrum Internationale Kinderontvoering	JUS	€ 371.000
415	Stichting Geschillencommissie Consumentenzaken	JUS	€ 1.307.000
416	Stichting Maatschappij, veiligheid en politie	JUS	€ 63.000
417	Stichting Magenta (Meldpunt Discriminatie Internet)	JUS	€ 74.000
419	Stichting Movisie (in het kader van huiselijk geweld)	JUS	€ 300.000
420	Stichting tegen de vrouwenhandel (Comensha - Coördinatiecentrum mensenhandel)	JUS	€ 454.000
421	Vereniging 'Artikel 1'	JUS	€ 1.029.000
603	Subsidie regeling ter stimulering van de ontwikkeling van uitstapprogramma's voor prostituees	JUS	€ 7.000.000
618	Besluit bekendmaking subsidiekader programma Cameratoezicht in Openbaar Vervoer (CTOV)	JUS	€ 7.100.000
772	Academie voor Overheidsjuristen	JUS	€ 703.000
774	Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR)	JUS	€ 832.000
775	Bonded Labour in Nederland (BLinN)	JUS	€ 25.000
776	Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CVV)	JUS	€ 1.200.000
777	DOOR, Exodus Nederland, Moria en de Ontmoeting (DEMO)	JUS	€ 6.800.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
778	Vrijwilligerssubsidies	JUS	€ 1.750.000
779	Stichting Epafras	JUS	€ 108.000
1004	Gerechtsgriffiers/ tuchtrecht NOVA	JUS	€ 802.000
1005	projectsubsidies Directie Justitieel Jeugdbeleid artikel 14.2.5 /Wet Justitiesubsidies	JUS	€ 40.363.000
1006	Bijdrage Stichting Nationaal Gevangenismuseum	JUS	€ 633.000
1007	Bijdrage Expertisecentrum Forensische Psychiatrie	JUS	€ 545.000
353	Stichting Meld Misdaad Anoniem	JUS, BZK	€ 352.000
Werkgroep 18			
609	Subsidieregeling Nicis Institute (voorm. Kenniscentrum Grote Steden)	BZK	€ 40.000
612	Tijdelijke subsidieregeling innovatie openbaar bestuur 2006.	BZK	-
614	Tijdelijke subsidieregeling LSA	BZK	€ 229.770
1089	Actieprogramma Lokaal Bestuur	BZK	€ 1.000.000
1092	Scholing en vorming gemeenteraadsleden	BZK	€ 400.000
1093	Subsidie Vereniging van Gemeentesecretarissen	BZK	€ 198.000
Werkgroep 19			
359	A&O fonds	BZK	€ 3.350.000
360	Subsidieregeling Stichting CAOP	BZK	€ 100.803
606	Regeling subsidiëring Stichting VSO (Stichting Verbond Sectorwerkgevers Overheid)	BZK	€ 400.000
610	Subsidieregeling CAOP	BZK	€ 2.140.000
1008	Ontwikkeling rijksbreed bedrijfsvoeringsbeleid	BZK	€ 63.000
1009	Ontwikkeling en het gebruik van scenariomodellen	BZK	€ 63.000
1084	EIPA	BZK	€ 198.644
1087	IPSE Studies (TU Delft)	BZK	€ 200.000
1091	Programma subsidie niet-overheid (diversiteit)	BZK	€ 400.000
1094	Stichting Verdeling Overheidsbijdrage	BZK	€ 1.603.846
Werkgroep 20			
363	Nationaal Comité Herdenkingen Capitulaties 1945 Wageningen (Voorheen: Comité 4/5 mei)	DEF	€ 25.000
364	Defensie Vrouwennetwerk	DEF	€ 14.000
367	Leerstoel Universiteit (GU) te Amsterdam	DEF	€ 77.000
369	Multicultureel Netwerk Defensie	DEF	€ 10.000
370	Nederlandse Reservisten Federatie Krijgsmacht	DEF	€ 21.000
371	Oud strijders en ex-militairen Suriname	DEF	€ 6.000
372	Stichting Het Militair Historisch Museum	DEF	€ 7.980.000
373	Stichting Homosexualiteit en Krijgsmacht	DEF	€ 10.000
374	Stichting Nationaal Katholiek Thuisfront	DEF	€ 10.000
375	Stichting Nationale taptoe	DEF	€ 173.000
376	Stichting Protestants Interkerkelijk Thuisfront	DEF	€ 15.000
377	Stichting Veteranen Instituut	DEF	€ 4.810.000
378	Stichting Veteranen Platform	DEF	€ 158.000
379	Zeekadettenkorps Nederland	DEF	€ 20.000
689	Stichting Nederlandse Veteranendag	DEF	€ 2.455.000
Niet toegedeeld aan een werkgroep			
161	Europafonds	BUZA	€ 2.500.000
298	Internationaal strafhof	BUZA	-
607	Tijdelijke subsidie regeling IPP (IPP: het Instituut voor Publiek en Politiek)	BZK	€ 1.587.737
608	Subsidieregeling Kenniscentrum Europa decentraal	BZK	€ 426.288
613	Tijdelijke subsidieregeling IUCN NL ten behoeve van DCNA	BZK	€ 1.025.000
676	Regeling subsidiëring Oorlogsgravenstichting	BZK	€ 2.579.850
702	Stichting Koninklijk Paleis (Amsterdam ten behoeve van Publieksfunctie)	BZK	€ 184.000
947	Subsidiëring van politieke partijen (WSPP)	BZK	€ 14.672.000
1085	Antilliaanse Medefinancierings Organisatie	BZK	€ 9.500.000
1088	Stichting Ontwikkeling Nederlandse Antillen	BZK	€ 45.100.000
1090	Comite 4/5 mei	BZK	€ 119.000
1095	Stimuleringsregeling VPT	BZK	€ 1.000.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
1097	Project OV-contactfunctionaris	BZK	€ 150.000
1098	Kennis-expertisecentrum VPT	BZK	€ 105.000
9	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Borgstelling MKB (garantie)	EZ	€ 45.000.000
21	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Groeifaciliteit (garantie)	EZ	€ 20.000.000
27	Subsidieregeling sterktes in de regio, Besluit subsidies regionale investeringsprojecten	EZ	€ 21.903.000
28	Subsidie(regelingen) niet onder Kaderbesluit EZ-subsidies, EFRO (co-financiering)	EZ	€ 32.034.000
45	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Borgstelling Scheepsnieuwbouw (garantie)	EZ	€ 9.000.000
49	Subsidieregeling sterktes in de regio, Pieken in de Delta	EZ	€ 54.428.000
80	Subsidieregeling sterktes in innovatie, Innovatieve zeescheepsbouw	EZ	€ 23.776.000
95	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Beroepsonderwijs in Bedrijf	EZ	€ 14.244.000
96	Subsidieregeling internationaal ondernemen, Prepare2Start	EZ	€ 8.900.000
105	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Veiligheid Kleine Bedrijven	EZ	€ 13.800.000
485	Bijdrage aan diverse instituten, Nederlands Normalisatie Instituut	EZ	€ 1.358.000
677	Subsidieregeling internationaal excelleren, Subsidieregeling Opkomende markten	EZ	€ 18.500.000
727	Subsidieregeling internationaal excelleren, 2Getthere (incl. 2xplore)	EZ	€ 8.970.000
746	Bijdrage aan diverse instituten, bijdrage aan EIM, Kenniscentrum MVO, Ondernemersklankbord FP, Kennisprogramma stedelijke economie, NCSI en KW I	EZ	€ 4.766.000
751	Bijdrage aan diverse instituten. Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen	EZ	€ 9.065.000
752	Diverse meerjarige subsidies, Vereniging Nederland Distributieland	EZ	€ 460.000
754	Diverse meerjarige subsidies, ICT & MKB (ICT Event, Broos van Erp)	EZ	€ 694.000
1051	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Garantie Ondernemingsfinanciering (incl. Cure) (garantie) (crisismaatregel)	EZ	€ 56.000.000
1052	Subsidieregeling starten, groeien overdragen van ondernemingen, Centres of Entrepreneurship	EZ	€ 8.138.000
1071	Bijdrage aan diverse instituten, Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen	EZ	€ 16.839.000
1075	Bijdrage aan diverse instituten, Centraal Bureau voor de Statistiek	EZ	€ 189.129.000
1078	Diverse meerjarige subsidies, Programma Digivaardig & Digibewust	EZ	€ 2.000.000
1006	Subsidie aan de stichting SOPO ten behoeve van het College Deskundigheid Financiële Dienstverlening (CDFD)	FIN	€ 390.000
1005	Subsidie aan het Geld- en Bankmuseum	FIN, OCW en DNB	€ 1.187.000
194	Tijdelijke subsidieregeling gesloten jeugdzorg 2009-2010	JG	€ 182.000.000
656	Subsidieregeling schippersinternaten	JG	€ 24.000.000
53	Subsidie bewindvoerders schuldsanering	JUS	€ 18.580.000
406	Nationaal Platform Personenschade	JUS	€ 534.000
412	Stichting Adoptievoorzieningen	JUS	€ 480.000
212	Jonge landbouwers (Bedrijfsmodernisering)	LNV	€ 4.000.000
253	Bedrijfsadvies over randvoorwaarden GLB	LNV	€ 350.000
854	Landelijke inspectiedienst dieren (LID)	LNV	€ 300.000
855	Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH)	LNV	€ 200.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
856	Projecten gezelschapsdieren (onder andere Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren)	LNV	€ 618.750
858	Compensatie voor elektronische merken	LNV	€ 2.000.000
859	Compensatie voor kosten I&R centrale databank	LNV	€ 1.500.000
14	Nederlands Fonds voor de Letteren (fusie Fonds voor de Letteren en NLPVF)	OCW	€ 8.853.300
58	Fonds voor beeldende kunstenaars, vormgevers, beoefenaars van de bouwkunst en bemiddelaars	OCW	€ 20.745.187
263	Subsidieregeling Emancipatie	OCW	€ 8.000.000
435	Kaderregeling subsidiëring projecten ten behoeve van onderzoek en wetenschap	OCW	€ 157.480.000
463	Subsidieregeling KANS	OCW	€ 0
468	Subsidieregeling stichting AAP	OCW	€ 1.000.000
638	Subsidieregeling programma leesbevordering 2008-2011	OCW	€ 300.000
884	Europees Platform - internationaal in het onderwijs aandeel VO	OCW	€ 850.000
894	Stichting Servicecentrum Scholenbouw	OCW	€ 250.000
959	Mondriaan Stichting	OCW	€ 16.294.764
974	Fonds voor Cultuur participatie	OCW	€ 15.758.964
983	Nederlands Filmfonds	OCW	€ 31.762.268
984	Diverse subsidies van het Nederlands fonds voor de Podiumkunsten	OCW	€ 54.900.000
990	Stimuleringsfonds voor Architectuur	OCW	€ 3.391.340
1454	IDW subsidie	OCW	€ 540.000
1490	VNO-NCW: Leerstoel nieuw ondernemerschap	OCW	€ 40.000
1500	Neth-ER Brussel	OCW	€ 480.000
1501	Bilaterale subsidieprogramma's internationale samenwerking € 257.800 per jaar (2010 t/m 2014)	OCW	€ 260.000
1502	Frans-NL Academie	OCW	€ 110.000
1503	Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	OCW	€ 800.000
1504	Fulbright Beurzen	OCW	€ 430.000
1505	SICA (EU CCP) (HGIS)	OCW	€ 100.000
1506	Stichting Ons Erfdeel	OCW	€ 210.000
1508	Tijdelijke regeling "Aanvulling Eigen Inkomsten Culturele Instellingen"	OCW	€ 10.000.000
1509	Innovatieregeling	OCW	€ 3.000.000
7	Kaderregeling Technocentra 2006 tot en met 2010 (Wet Fonds economische structuurversterking)	OCW, EZ	€ 9.998.000
70	Subsidieregeling kwaliteit arbeidsverhoudingen	SZW	€ 521.000
92	Tijdelijke subsidieregeling raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt	SZW	€ 700.000
136	Tijdelijke Subsidieregeling beëindiging subsidiëring schoonmaakdiensten particulieren 2007	SZW	€ 0
138	Tijdelijke subsidieregeling stagejobcoach	SZW	€ 4.000.000
705	Subsidieregeling scholing jonggehandicapten met ernstige scholingsbelemmeringen	SZW	€ 15.800.000
1000	Tijdelijke subsidieregeling Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting	SZW	€ 280.000
1001	Tijdelijke subsidieregeling omscholing werknemers bij dreigende werkloosheid	SZW	€ 41.000.000
1003	Regeling Wajong advies vouchers	SZW	€ 2.500.000
1358	Kaderwet SZW - Nederlands Centrum voor sociale innovatie	SZW	€ 69.010
1359	Kaderwet SZW - CPB-programma Globalisering	SZW	€ 40.000
1360	Kaderwet SZW - Expertisecentrum Leeftijd	SZW	€ 185.440
1361	Kaderwet SZW - Stichting Scharlaken Koord	SZW	€ 399.610
1362	Kaderwet SZW - Stichting Pensioenkijsker	SZW	€ 200.000
1363	Kaderwet SZW - Kleur in de Zorg	SZW	€ 324.395
1364	Kaderwet SZW - Stichting Blik op werk	SZW	€ 150.000
1365	Kaderwet SZW - Nederlands Centrum voor Beroepsziekten	SZW	€ 929.000
1366	Kaderwet SZW - Stichting Beheer Certificatie van	SZW	€ 85.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
	Deskundigen		
1367	Kaderwet SZW - Actieplan Arbeidsveiligheid	SZW	€ 3.800.000
1368	Kaderwet SZW - Stoffen / Leidraad inhaleerbare allergenen op de werkplek	SZW	€ 175.000
1369	Kaderwet SZW - Stoffenmanager / Informatie, ontwikkeling instrumenten	SZW	€ 100.000
1370	Kaderwet SZW - Nanotechnologie / kennisontwikkeling	SZW	€ 400.000
1371	Kaderwet SZW - Steunpunt RIE - Naleving RIE-verplichting	SZW	€ 300.000
1372	Kaderwet SZW - Sociaal Economische Raad	SZW	€ 140.040
1373	Kaderwet SZW - Stichting Consument en veiligheid	SZW	€ 1.000.000
1374	Kaderwet SZW - Stichting Werken onder overdruk	SZW	€ 38.638
1375	Kaderwet SZW - Nationaal Hepatitis Centrum	SZW	€ 12.500
1376	Kaderwet SZW - Universiteit van Amsterdam, AMC	SZW	€ 59.935
1377	Kaderwet SZW - Stichting Preventie Project Management	SZW	€ 46.800
1378	Kaderwet SZW - Stichting Preventie Project Management	SZW	€ 140.000
1379	Kaderwet SZW - Stichting Certificering Vuurwerk en Explosieven	SZW	€ 33.600
1380	Kaderwet SZW - Stichting Gezondheidszorg Agrarische sectoren	SZW	€ 32.400
1381	Kaderwet SZW - Stichting Arbeidsmarkt en Opleiding in de Metalektro	SZW	€ 100.000
1382	Kaderwet SZW - Stichting Beheer Certificatie van Deskundigen	SZW	€ 21.978
1383	Kaderwet SZW - Stichting Beheer Certificatie van Deskundigen	SZW	€ 82.398
1386	Kaderwet SZW - Stichting van de Arbeid	SZW	€ 2.453.693
1387	Kaderwet SZW - Stichting Ondersteuning Taskforce handicap en samenleving TFHS	SZW	€ 75.000
1388	Kaderwet SZW - Nederlandse Vereniging voor Verzekeringsgeneeskunde NVVG	SZW	€ 60.680
1389	Kaderwet SZW - Stichting Springfilm	SZW	€ 50.000
1390	Kaderwet SZW - CrossOver	SZW	€ 1.500.000
1391	Kaderwet SZW - Gemeente Hengelo	SZW	€ 250.000
1392	Kaderwet SZW - Stichting Vrouw in zaken	SZW	€ 60.000
1393	Kaderwet SZW - Vereniging van Nederlandse Gemeente	SZW	€ 3.000.000
1394	Kaderwet SZW - Divosa (Pilots Wsw)	SZW	€ 3.686.743
1395	Kaderwet SZW - Divosa	SZW	€ 407.226
1397	Kaderwet SZW - Kenniscentrum Handel	SZW	€ 444.285
1398	Kaderwet SZW - Vluchtelingenwerk Nederland	SZW	€ 1.000.000
1399	Kaderwet SZW - Vereniging van Stichtingen Leergeld in Nederland	SZW	€ 270.000
1400	Kaderwet SZW - Kenniscentrum Crossover	SZW	€ 1.500.000
1401	Kaderwet SZW - Calibris	SZW	€ 174.481
1402	Kaderwet SZW - Stichting Blik op werk	SZW	€ 125.871
1404	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar het ministerie van LNV: College toelating bestrijdingsmiddelen	SZW	€ 300.000
1405	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar het ministerie van VWS: Gezondheidsraad	SZW	€ 454.000
1406	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar het ministerie van VWS: Gezondheidsraad	SZW	€ 400.000
1407	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar het ministerie van VWS: Gezondheidsraad	SZW	€ 200.000
1408	Kaderwet SZW - Interdepartementale overboeking naar het ministerie van VROM:	SZW	€ 100.000
71	Bijdrageregeling opgeveste explosieven	VW	€ 45.378
79	Tijdelijke subsidieregeling maritieme innovatie (SMI)	VW	€ 1.363.000
86	Tijdelijke subsidieregeling innovatie binnenvaart (SIB)	VW	€ 1.374.000
270	Subsidie Stichting Prosea Marine Education Marine Awareness Programma voor Nederlandse Zeevaartscholen 2007-2011	VW	€ 83.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
280	Subsidieregeling Veilig Verkeer Nederland	VW	€ 4.315.000
282	Bijdrage aan de campagne Nederland is logistiek	VW	€ 0
283	Overeenkomst tot wijziging van de overeenkomst inzake de uitplaatsing van de uitvoering van de vorderingen en herkeuringen aan het CBR	VW	€ 6.417.000
503	Vereniging Fietzersbond	VW	€ 648.000
557	Subsidieregeling SWOV	VW	€ 4.440.074
558	Subsidieregeling Vereniging Koninklijke Schuttevaer (KSV) 2007 - 2010	VW	€ 30.000
561	Team Alert	VW	€ 140.000
563	Tijdelijke subsidieregeling Stichting Nederland Maritiem Land (NML) 2006-2009	VW	€ 671.000
932	RDW ontwikkelen nieuw rijbewijs 2005-2008	VW	€ 1.900.000
935	Tijdelijke Subsidieregeling Expertise- en Innovatie Centrum Binnenvaart (EICB)	VW	€ 475.000
938	Tijdelijke subsidieregeling opleiding ERTMS	VW	€ 100.000
939	Tijdelijke subsidieregeling upgrade ERTMS locomotieven	VW	€ 762.567
945	Tijdelijke regeling subsidiëring Vereniging van Oud Medewerkers van de Rijkswaterstaat 2010	VW	€ 100.000
1100	Kadastrale bijdrage	VW	€ 1.543.000
1101	Nationaal Comité UNESCO	VW	€ 72.000
1102	Programma op weg naar een gezonde zee	VW	€ 11.000
1103	Promotieonderzoek Brabantse Delta	VW	€ 0
1104	Promotieonderzoek DHV	VW	€ 27.500
1105	Promotieonderzoek Universiteit van Utrecht	VW	€ 19.068
1106	Van Iersel drainage	VW	€ 0
1107	Watermozaiek	VW	€ 60.000
1109	Leerstoel Technische Universiteit Delft	VW	€ 24.500
1112	Project SAFESPOT	VW	€ 138.322
1113	Vereniging Fietsterbond	VW	€ 3.000
1114	Vereniging Fietzersbond 5000001028	VW	€ 120.000
1115	ANWB NVVC	VW	€ 15.000
1116	RDW	VW	€ 24.347
1117	Connekt dode Hoek detectie sign systemen	VW	€ 339.240
1118	Team Alert	VW	€ 46.698
1119	Team Alert	VW	€ 0
1120	Team Alert	VW	€ 0
1121	Nationale scholenactie Ga voor Gezond 2009	VW	€ 50.000
1122	VU Amsterdam	VW	€ 286.000
1123	ARRIVA OV	VW	€ 270.209
1124	NS reizigers	VW	€ 9.879.457
1125	NS Reizigers Subsidieren van Onrendabele lijn	VW	€ 619.651
1126	Tijdelijke subsidieregeling internet in de trein	VW	€ 10.937.294
1127	NS Reizigers Aanbod exstudenten gratis OV	VW	€ 8.445.961
1128	TNO pilot Electrisch fiets woon-en werk verkeer	VW	€ 64.000
1129	TU Delft Superbus	VW	€ 750.000
1134	Stichting OPC Inrichting en kennisbevordering van regionale consumenteninspraak	VW	€ 20.000
1135	Stichting OPC	VW	€ 300.000
1136	KETENMOB 2002	VW	€ 461.292
1137	CNV Mobiliteit en arbeidsvoorwaarden	VW	€ 645.771
1138	Stichting Nederland Bereikbaar	VW	€ 40.000
1141	LOAZ	VW	€ 20.000
1142	ROVER Vereniging Reizigers Openbaar Vervoer	VW	€ 180.000
1143	ROVER beleidsmedewerker 2010-2012	VW	€ 80.000
1145	Pilots OV-chipkaart in de Regiotax Gelderland/Overijssel	VW	€ 154.176
1146	Pilots OV-chipkaart in de Regiotax Gelderland/Overijssel	VW	€ 131.275
1147	Koninklijk Nederlands Vervoer	VW	€ 63.137
1150	Geschillen commissies voor taxivervoer	VW	€ 20.097
1151	Geschillen commissies voor taxivervoer	VW	€ 348.427
1153	VERN ST	VW	€ 200.000

ID.nr. SOR 2010	Naam subsidie / subsidieregeling	Ministerie	Budget 2010*
1161	Voorlichting spoorgoederenvervoer Rail Cargo Information Centre (RCIN) Senter Novem	VW	€ 37.350
1162	Bijdragen aan de kosten van prototyping en ombouw van treinbeïnvloedingssystemen aan vervoerders die gebruik maken van de Betuweroute	VW	€ 59.457
1163	Senter Novem Snel Fietsverhuur	VW	€ 356.546
1164	Subsidieprogramma Mobiliteits-management	VW	€ 7.973.208
1167	Stichting CROW subsidie overname werkzaamheden van RWS door KpVV	VW	€ 3.653.003
1170	ANBO blijf Veilig Mobiel 5000001032	VW	€ 166.400
1181	Bidbook Aquade	VW	€ 7.340
1191	Stimuleringssubsidie gemeenten	VW	€ 51.000
1223	Commissie Tunnelveiligheid 5000000502	VW	€ 453.000
1226	Groei op het spoor: extra treinaanbod	VW	€ 2.948.863
1232	Binnenstadservice .nl 5000000924	VW	€ 20.000
1234	Fiets filevrij 2008 5000001115	VW	€ 213.000
1235	Vereniging Fietzersbond 5000001024	VW	€ 85.927
1241	European Train Control System (ETCS) 5000000391;5000000396	VW	€ 7.857.446
1257	Bijdrage JAA/EASTO	VW	€ 250.000
1259	Bijdrage Knowledge and Development Centre (KDC)	VW	€ 910.000
1349	Subsidie New additional Marine Engineering Building for the Palompon Institute of Technology (PIT)	VW	€ 60.000
1350	Subsidie Koninklijke Nederlandse Reddingmaatschappij (KNRM)	VW	€ 23.000
1351	Regeling tot de subsidiëring van kennismakingsstages in de zeescheepvaart en waterbouw van 2010 tot en met 2014	VW	€ 100.000
1352	Regeling tot subsidiëring van de Stichting Voorlichtingsbureau Short Sea Shipping gedurende de jaren 2010 tot en met 2012	VW	€ 159.000
1354	Regeling tot subsidiëring van de Stichting Bureau Voorlichting Binnenvaart gedurende de jaren 2010 tot en met 2012	VW	€ 94.000
1355	Subsidie actieplan 'Klein schip'	VW	€ 100.000
1356	Subsidie Composietschip	VW	€ 250.000
1409	Subsidie Cornelis Lely Stichting	VW	€ 308.000
1410	Subsidie Next Generation Infrastructures Foundation	VW	€ 238. 00
1411	Subsidie Stichting Reünie Stormvloedkering 2011	VW	€ 0
1412	Subsidie Stichting Recreatietoervaart	VW	€ 45.378
1413	Partnerbijdrag NIROV 2009	VW	€ 5.950
1527	IMARES onderzoeksprogramma MESMA	VW	€ 65.600
1528	IMARES onderzoeksprogramma MEECE	VW	€ 37.395
1108	Programma Duurzame Bereikbaarheid Randstad	VW, VROM, EZ en LNV	€ 1.725.000
121	Subsidieregeling publieke gezondheid	VWS	€ 184.353.000
782	Regeling werkgelegenheidsbevordering thuiszorgsector 2009-2010	VWS	€ 4.000.000
783	Regeling mobiliteitsbevordering thuiszorgsector 2009-2010	VWS	€ 2.000.000
1416	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Internationale Zaken	VWS	-
1417	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Programma jeugd en gezin	VWS	
1418	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Jeugdzorg	VWS	
1426	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Maatschappelijke Ondersteuning	VWS	
1429	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II	VWS	
1431	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Publieke Gezondheid	VWS	
1432	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Sport	VWS	

<i>ID.nr. SOR 2010</i>	<i>Naam subsidie / subsidieregeling</i>	<i>Ministerie</i>	<i>Budget 2010*</i>
1436	Subsidieregeling VWS-subsidies betreffende Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie	VWS	
290	Wet Bevordering Eigenwoningbezit (BEW)	WWI	€ 26.447.000

* Wanneer hier - staat, is het budget 2010 onbekend.

Bijlage 5 Toelichting op aanpak onderzoek

82

Bronmateriaal: Subsidieoverzicht Rijk 2010

Voor ons onderzoek hebben we gebruikgemaakt van de gegevens die gebruikt zijn bij het opstellen van het *Subsidieoverzicht Rijk 2010*, dat de minister van Financiën op 8 maart 2010 heeft gepubliceerd.

Het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* is gebaseerd op informatie die door de afzonderlijke departementen is verstrekt over subsidieregelingen en subsidies. Voor het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* is de definitie van het subsidiebegrip in artikel 4.21 van de Awb als uitgangspunt genomen. Wij hebben onze analyses uitgevoerd op het gegevensbestand dat ten grondslag heeft gelegen aan het *Subsidieoverzicht Rijk 2010*. In dit bestand zijn ook variabelen opgenomen die niet in het subsidieoverzicht staan maar die wij wel hebben gebruikt bij onze analyses.

Wij hebben niet zelf de juistheid en volledigheid van de gegevens in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* gecontroleerd. Een enkele keer zijn we bij de bewerking van de gegevens opmerkelijke zaken gestuit, maar wegens tijdgebrek was het niet mogelijk deze zaken verder uit te diepen. Wel zullen we deze bevindingen meenemen bij ons vervolgonderzoek naar Leren van subsidie-evaluaties (publicatiedatum voorzien eerste helft. 2011).

Bewerking van de gegevens

Voor onze analyses hebben we verschillende bewerkingen toegepast op het gegevensbestand dat ten grondslag ligt aan het *Subsidieoverzicht Rijk 2010*. Voor een toelichting hierop verwijzen we naar onze website www.rekenkamer.nl.

Toedeling aan de heroverwegingswerkgroepen

We zijn nagegaan welke subsidies en subsidieregelingen binnen de taakopdrachten van de heroverwegingswerkgroepen vallen. Dat hebben we in eerste instantie gedaan op basis van de opdrachtformulering aan die twintig werkgroepen (Financiën, 2009c, 2009d).

In de meeste gevallen is bij de opdrachtformulering aan de werkgroepen een duidelijke afbakening gegeven waarbij verwezen is naar een tabel met (een omschrijving van) de beleidsartikelen waarvan de uitgaven moeten worden heroverwogen. De in de opdrachtformulering vermelde

beleidsartikelen hebben we vergeleken met de beleidsartikelen die voor iedere subsidie(-regeling) in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* is opgenomen. In een groot aantal gevallen hebben we zo de subsidies in het subsidieoverzicht kunnen koppelen aan het werkterrein van de heroverwegingswerkgroepen.

In die gevallen waarin de koppeling tussen subsidies en begroting minder duidelijk te leggen was, hebben we ook de doelstelling van de subsidie (zoals vermeld in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010*) bij de analyse betrokken en die vergeleken met de taakafbakening van de werkgroepen en met de inhoud van het beleidsterrein behorend bij de vermelde beleidsartikelen.

Waar een subsidieregeling binnen de taakomschrijving van meerdere werkgroepen viel, hebben we die aan elk van die werkgroepen toegedeeld. Dit was bijvoorbeeld het geval bij een aantal subsidies op het terrein van de zorg.

Tenslotte zijn we door middel van een quick-scan van de rapporten van de twintig heroverwegingswerkgroepen nagegaan of de afbakening die hierin vermeld staat noopt tot aanpassing van onze toedeling. Dit was voor een aantal subsidies het geval.

Een aantal subsidies bleek uiteindelijk niet toe te delen aan één van de werkgroepen. Dat zijn subsidies die volgens ons niet binnen de taakafbakening van de werkgroepen passen.

Cofinancieringssubsidies

Of een subsidie een cofinancieringssubsidie is, hebben we bepaald op basis van de variabele 'herkomst wet- en regelgeving'. Deze variabele maakt deel uit van het gegevensbestand dat aan het Subsidieoverzicht Rijk ten grondslag ligt. Veruit de meeste subsidies scoren 'NL' op deze variabele, maar een aantal heeft de score 'EU'. Op basis van een globale analyse van deze scores hebben wij geconcludeerd dat (vrijwel) alle ons bekende cofinancieringssubsidies de score 'EU' hebben gekregen. Om die reden hebben we alle subsidies met de score 'EU' voor de variabele 'herkomst', aangemerkt als cofinancieringssubsidie. Hierop hebben we twee uitzonderingen gemaakt:

1. De subsidie Fonds Economische Opbouw Uruzgan (Defensie; ID 154), komt volgens ons niet voort uit een Europees subsidieprogramma en is dus geen cofinancieringssubsidie.
2. De subsidie(regelingen) 'Niet onder Kaderbesluit EZ-subsidies, EFRO (cofinanciering)' (Economische Zaken; ID 28) wordt in het Subsidieoverzicht Rijk aangemerkt als een subsidie met de herkomst 'NL', maar blijkt de titel gaat het hier om een cofinancieringssubsidie. Wij hebben deze subsidie daarom als zodanig opgevat in onze analyses.

Bijlage 6 Normen

84

In dit onderzoek hebben we twee normen gehanteerd.

Norm 1: Iedere subsidie of subsidieregeling moet voorzien zijn van een einddatum.

Deze norm is ontleend aan de motie-Van As (Tweede Kamer, 2003) waarin het kabinet wordt verzocht alle subsidies en subsidieregelingen, waar dat nog niet is gebeurd, alsnog te voorzien van een einddatum. Na deze einddatum zouden subsidieregelingen automatisch moeten worden stopgezet, tenzij na evaluatie uitdrukkelijk wordt besloten tot verlenging.

Norm 2: Iedere subsidie of subsidieregeling moet periodiek geëvalueerd worden op doeltreffendheid.

Deze norm is gebaseerd op zowel de Algemene wet bestuursrecht (Awb) als de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) 2006.

Algemene wet bestuursrecht

Artikel 4:24 in de Awb regelt in algemene zin de evaluatieplicht van subsidies:

Indien een subsidie op een wettelijk voorschrift berust, wordt ten minste eenmaal in de vijf jaren een verslag gepubliceerd over de doeltreffendheid en de effecten van de subsidie in de praktijk, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald.

Niet alle subsidies berusten echter op een wettelijke grondslag.¹⁹ Bovendien is het mogelijk om bij wettelijk voorschrift af te zien van de evaluatieplicht of de evaluatie aan een kortere of langere termijn te binden, bijvoorbeeld als de kosten van evaluatie onevenredig zouden zijn in verhouding tot het budgettaire belang van de regeling (Justitie, 1994, p. 45).

¹⁹ Uitzonderingen zijn er voor (artikel 4:23 lid 3 Awb): subsidies waarvoor binnen een jaar een wettelijke regeling wordt opgesteld, EU-subsidieprogramma's, subsidies die in de begroting worden vermeld en incidentele subsidies met een klein aantal subsidieontvangers. Bovendien kennen een aantal algemene subsidiewetten van het rijk de mogelijkheid om zonder wettelijke grondslag te subsidiëren indien de voorgenomen subsidieverstreking tevoren schriftelijk is meegedeeld aan het parlement. Overigens geldt voor een deel van deze subsidies wel de verplichting om jaarlijks een activiteitenverslag te overleggen, met daarin een eigen evaluatie over de mate waarin de activiteiten hebben bijgedragen aan de gestelde doeleinden.

Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek 2006 (Financiën, 2006)

Artikel 8 van de RPE 2006 regelt de periodieke evaluatie van beleid:

Beleid gericht op de realisatie van de algemene of operationele beleidsdoelstellingen wordt, aansluitend bij de beleidscyclus, periodiek geëvalueerd in een beleidsdoorlichting.

In de toelichting op dit artikel van de RPE 2006 wordt aangegeven dat het de bedoeling is om beleid met een zekere regelmaat – bijvoorbeeld elke vier, vijf of zeven jaar – te evalueren. De reden om hiervoor geen termijn vast te leggen in de RPE, is het streven dat de beleidsdoorlichting zo wordt ingepast in de beleidscyclus dat de informatie ook daarvoor kan worden gebruikt.

Literatuur

86

Publicaties

Algemene Rekenkamer (1988). *Verslag 1988*. Tweede Kamer, vergaderjaar 1988-1989, 21 080, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (1999). *Belastingen als beleidsinstrument*. Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 452, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2003). *Tussen beleid en uitvoering: lessen uit recent onderzoek van de Algemene Rekenkamer*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 831, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2006). *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30498, nrs. 1-2, Den Haag: Sdu

Algemene Rekenkamer (2008). *Belastingen als beleidsinstrument*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 26 452, nrs. 5-6. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2009). *Financiële verhoudingen tussen bestuurslagen*, vergaderjaar 2008-2009, 32249, nrs. 1-2, Den Haag: Sdu.

AZ (2007). *Samen werken samen leven; Beleidsprogramma Kabinet Balkenende IV 2007-2011*. Den Haag. Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, bijlage bij 31 070, nr. 1. Den Haag: Sdu.

AZ (2009a). *Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Brief d.d. 20 november 2009 van de minister-president aan de Tweede Kamer over de brede heroverwegingen voor het thema Internationale Veiligheid en over het interdepartementale project Verkenningen. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 123, nr. 41. Den Haag: Sdu.

AZ (2009b). *Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Brief d.d. 25 september 2009 van de minister-president en de vice-ministers-presidenten aan de Tweede Kamer over de brede heroverwegingen. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 123, nr. 25. Den Haag: Sdu.

BZK (2009). *Onderhoudsrapportage specifieke uitkeringen 2009*.

87

Den Haag. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 31 700 B, nr. 15.

Den Haag: Sdu.

Financiën (2003). *Miljoenennota 2003 (Nota over de toestand van 's Rijks financiën)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2002–2003, 28 600, nr. 1.

Den Haag: Sdu.

Financiën (2008). *Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2009; Memorie van toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 700 IXB, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Financiën (2009a). *Miljoenennota 2010; Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 123, nr. 1. Den Haag: Sdu.

Financiën (2009b). *Verbetering verantwoording en begroting*. Brief minister met de nota 'Kader financieel beheer rijkssubsidies: met een uniform subsidiekader naar een eenvoudig financieel beheer en efficiënte uitvoering van rijkssubsidies'. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 865, nr. 5. Den Haag: Sdu.

Financiën (2009c). *Miljoenennota 2010; Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Brief ministers over de brede heroverwegingen. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 123, nr. 25. Den Haag: Sdu.

Financiën (2009d). *Miljoenennota 2010; Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Brief ministers over instelling werkgroep Internationale Veiligheid in het kader van de brede heroverwegingen. Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009–2010, 32 123, nr. 41. Den Haag: Sdu.

Financiën (2010). *Subsidieoverzicht Rijk 2010*. Den Haag.

Financiën (2010). *Continuïteit en vernieuwing Een visie op het belastingstelsel*. Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009–2010, Bijlage bij 32140, nr. 4. Den Haag: Sdu.

Tweede Kamer (2003). *Nota over de toestand van 's Rijks Financiën; Motie van het lid Van As Tweede Kamer om alle bestaande subsidies en subsidieregelingen te voorzien van een einddatum in zoverre dat nog niet is gebeurd*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2003–2004, 29 200, nr. 40. Den Haag: Sdu.

Wet- en regelgeving

88

Derde tranche Algemene wet bestuursrecht. Wet van 20 juni 1996, Stb. 1996, 333, tot aanvulling van de Algemene wet bestuursrecht.
Inwerkingtreding: 1 januari 1998. Staatsblad 1997, 581.

Regeling periodiek evaluatieonderzoek en beleidsinformatie 2006.
Regeling van de Minister van Financiën van 18 april 2006 inzake het periodieke evaluatieonderzoek en de beleidsinformatie van de rijksoverheid. Staatscourant 28 april 2006, nr. 83, p. 14.

Projectteam

Dhr. drs. F.J. Israël (projectleider)
Dhr. drs. W. Verheij RE (projectleider)
Mw. drs. M.E. van den Dongen
Mw. drs. M. Gorée
Dhr. drs. ing. M.A.T. van der Kraan
Dhr. drs. J.L.A. Kruizinga
Mw. drs. M.G. Nuus
Dhr. drs. H.J. Settels
Mw. drs. J. Walraven

Algemene Rekenkamer

Lange Voorhout 8
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 43 00
fax (070) 342 41 30
www.rekenkamer.nl

Ontwerp

Corps Ontwerpers, Den Haag

Fotografie

Jan Oldenburger / Nationale beeldbank
(Moderne versie van Rodin's 'De Denker' in
winkelcentrum De Kopermolen te Leiden)

Graphics

Joris Fiselier Infographics

Drukwerk omslag

OBT bv, Den Haag